

T.C.
ANAkkALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

HIRİSTİYAN KONSİLLERİ VE II. VATİKAN KONSİLİ'NİN
KÜRESEL SÜREÇTEKİ ANLAMI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Yücel DAĞLI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Şevket YAVUZ

anakkale, 2016

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisan tezi olarak sunduğum “**Hristiyan Konsilleri ve II. Vatikan Konsili’nin Küresel Süreçteki Anlamı**” adlı çalışmamın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

15.02.2016

Yücel DAĞLI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne
Yücel DAĞLI' ya ait Hristiyan Konsileri ve II. Vatikan Konsili' nin Küresel Süreçteki
Anlamı adlı çalışma, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında,
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üye Prof. Dr. Muhsin AKBAŞ

Üye Prof. Dr. Şevket YAVUZ

(Danışman)

Üye Doç. Dr. Nimetullah AKIN

Tez No : 10102 383
Tez Savunma Tarihi : 20.01.2016

ONAY

Doç. Dr. Şerif KORKMAZ

Enstitü Müdürü

15.01.2016

ÖZET

HRİSTİYAN KONSİLLERİ VE II. VATİKAN KONSİLİ’NİN KÜRESEL SÜREÇTEKİ ANLAMI

Birçok dinî gelenekte olduğu gibi, Hristiyanlıkta da farklı inanışlar, teolojik problemler, ibadet şekilleri, yönetsel sorunlar vb. konuları görüşmek ve karara bağlamak için üst düzey din adamlarının bir araya gelerek yaptığı toplantılara konsil adı verilir. İçerik olarak; konsilde temel itikadî konular, ibadetler, ayinler (*litürji*), din adamları vb. konuların yanı sıra; siyasi ve sosyal konularda da kararlar alınmış, Hristiyanlığın bugünkü durumuna gelmesine önemli katkılar sunmuştur. Hristiyan tarihindeki konsiller genelde, II. Vatikan Konsili özelde bu çalışmanın temel omurgasını teşkil eder.

Çalışmanın ana tezi olan “konsil; Kilisenin (Katolik Kilisesi) sosyo-kültürel ve teo-siyasî olarak tarihte ve sosyal düzlemde var olabilmenin deklarasyonudur” hükmünden hareketle özelde II. Vatikan Konsili, Kilisenin Post/modern süreçlerde ve küreselleşmenin arifesinde tarihe, teo-kültürel yapıya ve sosyo-politik duruma katılma iradesinin tezahürüdür.

Buna bağlı olarak, bu çalışmada önce Hristiyanlıkta gerçekleştirilen konsiller hakkında ana hatlarıyla bilgiler verilmiş; akabinde de bu konsillerden II. Vatikan Konsili ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Bu bağlamda II. Vatikan Konsili’nin gerçekleştirilme sebepleri, konsilde alınan kararlar ile konsil sonrası etkiler bir arada incelenmiş, konsilin küresel çaptaki anlamı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öte yandan da önceki konsillerden oldukça farklı olan II. Vatikan Konsili’nin uygulama noktasında henüz planlanan seviyeye ulaşılmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Sonuç kısmında da genel olarak konsillerin tarihsel imâları ortaya konulmaya çalışılmış ve özellikle de II. Vatikan Konsili’nin küreselleş/tir/me dinamikleri bağlamında ana hatları ile sebep, süreç, sonuç (kısa, orta ve uzun vadeli)ları yeniden vurgulanmıştır. “Bitmemiş bir Konsil” olarak tanımlanabilecek olan bu Konsil’in gelecek perspektifi açısından durumu kısaca irdelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Hristiyanlık, Konsil, II. Vatikan Konsili, Kilise, Katoliklik, Post/modernizm, Post/modernite, Küreselleş/tir/me.

ABSTRACT

CHRISTIAN COUNCILS AND MEANING OF THE II. VATICAN COUNCIL IN THE GLOBAL PROCESS

Just as in many religious traditions, in Christianity there is the meeting in which clergymen / religious leaders come together in the aim to discuss and take a decision on issues, such as various creedal modes, theological problems, religious praxes, administrative dilemmas, and the like are called council. Contextually, such important issues as fundamentalism creedal cases, religious practices, liturgies, clergymen, etc. are taken into consideration; not to mention, some social and administrative matters are evaluated and decided. Thence, these councils have given important supportz in bringing Christianity to nowadays. Thus, the main keel of this study consists of general councils in Christianity and particularly of the Second Vatican Council (known also as Vatican II).

The main gist of this study is that "council is a declaration of the Church to remain in the history and social context in terms of socio-cultural and theo-political spheres." Hence, it can be adduced that the Second Vatican Council is an expression of participation and taking in salient role in history, the theo-cultural structure, and the socio-political situation in the processes of Post/modernism and in the eve of Globalization.

Thence, this study makes the Christian Councils in the history of Christianity subject matter in general terms; then of these councils the Second Vatican Council is explicated in details.

In this context, the following issues are discussed, explained, and evaluated: The rationale for convening the Second Vatican Council; the decisions taken in and during the meetings; the effects and results of the Council. What is more, it is also taken into account that what and to what extent has the declaration of the Council affected the succeeding phases in the world. In addition, the following situation is lied down in the study: Highly different from the preceding councils, the Vatican II has yet achieved so far what had been proposed with the declaration in terms of actualization.

In conclusion, the historical implications of the Christian Councils are re-encapsulated in general terms; and especially the Vatican II is highlighted again in terms of cause, process, and effect within the context of the dynamics of Globalization / Making

Globalization in a rough manner. The future predicate and propose of the Council that can be named "Unfinished Council" is also succinctly given.

Keywords: Christians, Council, The Second Vatican Council, Church, the Catholicism, Post/modernism, Post/modernité, Globalization.

ÖNSÖZ

Din, tarihten günümüze asırlardır insan hayatında var olmuş, insanın duygu ve düşüncelerini, hal ve hareketlerini, sosyal hayat ve beşeri münasebetlerini belirlemiştir. Bu sebeptendir ki dini inançları, ritüelleri, buyrukları araştırmak insanlara o dinle ilgili gerçek manada doğru olanı veya yanlış olanı tespit etme imkânını da sağlayacaktır.

Şüphesiz dinlerin daha iyi ve doğru bilinmesi insanların kendi inanç sistemlerini de doğru anlama ve yorumlama imkânı sağlayacaktır. Ayrıca dinler arası farklılıkların bilinmesi o dinle ilgili önyargılarında oluşmasını engelleyecektir. Bu da insanlara birbirlerinin inançlarına saygı göstermenin de yolunu açacaktır.

Bizim çalışmamızın konusu olan Hristiyanlık dini ve konsiller de çeşitli açılardan bu çerçevede, tezimizde kaynaklar doğrultusunda objektif bir şekilde araştırılıp fikir ve bilgi sahibi olmak hedeflenmiştir.

Hristiyanlık dini Roma İmparatorluğu döneminde, 1. yüzyılda ortaya çıkmış bir dindir. Günümüzde ise dünya genelinde iki milyardan fazla inananı ile en yaygın din konumundadır.

Roma İmparatorluğu bünyesinde çeşitli dinleri barındırmaktaydı. Farklı dinlerin bir arada yaşamaya çalışması, ister istemez bir varoluş mücadelesini de beraberinde getirir. Roma İmparatorluğu'nda yeni yeni filizlenen Hristiyanlık dini de bu mücadelenin içindedir. Özellikle Hz. İsa'nın ömrünün, dini yeterince yayma noktasında yeterli olmaması Hristiyanlık adına büyük bir olumsuzluktur. Ayrıca o dönemlerde Yahudi reaksiyonu ve Roma İmparatorluğu'nun baskıcı yaklaşımı da olumsuzlukları pekiştirir. Buna dinin tüm öğretilerini anlama sürecinde yaşanan problemler de eklenir. Bütün bu sorunları bertaraf etmek için Hristiyanlık dini mensupları çözüm yolu aramaya yönelirler. Dini anlamak ve sorunları çözmek için Hristiyanlık tarihinde “Konsil” adı verilen ve evrensel (ökümenik) boyutta dini toplantılar düzenlenir. Bir anlamda “Konsil” sayesinde dinin esaslarını tespit etmek, ortak değerler ve kurallar belirlemek suretiyle Hristiyanlık dininin yaşatılması ve büyümesi hedeflenmiştir.

Hazırlamış olduğumuz bu çalışma, giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde tezimizin adı, konusu, amacı, kapsam ve yöntemi yer almaktadır. Birinci bölümde konsil çeşitleri ve tarihsel panorama, genel konsiller ve özel konsillerin sebep – sonuç ve alınan kararlara; ikinci bölümde II. Vatikan konsilini sebepler, süreçler ve kararları açısından detaylı bir şekilde incelenmesine; üçüncü bölümde de II. Vatikan

konsilinin küreselleştirme sürecindeki anlamı ve iması ile konsilde alınan kararlar ve kiliseye etkisine değinilmiş ve çalışmamız sonuç bölümüyle tamamlanmıştır.

Bu tezimizin hazırlanmasında maddi – manevi desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Şevket Yavuz’a, değerli öğretmen arkadaşım Onur hocama, kıymetli eşime, evimin neşe kaynağı çocuklarıma ve çok değerli anne ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yücel DAĞLI
Çanakkale 2016

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ.....	1
I. Tezin Konusu.....	1
II. Tezin Amacı ve Önemi	2
III. Yöntem.....	3
IV. Kapsam ve Sınırlılıklar	3
V. Veri Toplama Tekniği.....	3

BÖLÜM I

1. SİNODDAN KONSİLE KİLİSENİN TARİHSEL VE SOSYAL DEKLERASYONU	5
1.1. Sinod, Konsil ve Genel Tarihî Panorama	5
1.2. Konsil Çeşitleri ve Tarihsel Panorama: Özel Konsiller.....	7
1.2.1. Mahalli Konsiller	7
1.2.2. Bölge Konsilleri.....	7
1.2.3. Eyalet Konsilleri	8
1.2.4. Milli Konsiller	8
1.3. Konsil Çeşitleri ve Tarihsel Panorama: İlk Dönemden II. Vatikan’a Genel Konsiller.....	8
1.3.1. <i>Antikite</i> “İlk Dönem” Konsilleri	10
1.3.1.1. I. İznik Konsili	11
1.3.1.1.1. I. İznik Konsili’nin Toplanış Nedenleri	11
1.3.1.1.2. I. İznik Konsili’nin Kararları.....	16
1.3.1.1.3. I.İznik Konsili’nin Sonuçları.....	18
1.3.1.2. I.İstanbul Konsili	18
1.3.1.2.1. I. İstanbul Konsili’nin Toplanış Nedenleri.....	18

1.3.1.2.2. I. İstanbul Konsili'nin Kararları	20
1.3.1.2.3. I. İstanbul Konsili'nin Sonuçları	20
1.3.1.3. I. Efes Konsili	21
1.3.1.3.1. I. Efes Konsili'nin Toplanış Nedenleri.....	22
1.3.1.3.2. I. Efes Konsili'nin Kararları.....	25
1.3.1.3.3. I. Efes Konsili'nin Sonuçları.....	25
1.3.1.4. II. Efes Konsili	26
1.3.1.4.1. II. Efes Konsili'nin Toplanış Nedenleri	26
1.3.1.4.2. II. Efes Konsili'nin Toplanış.....	28
1.3.1.4.3. II. Efes Konsili'nin Kararları	29
1.3.1.4.4. II. Efes Konsili'nin Sonuçları.....	30
1.3.1.5. Kadıköy Konsili	31
1.3.1.5.1. Kadıköy Konsili'nin Toplanış Nedenleri.....	31
1.3.1.5.2. Kadıköy Konsili'nin Kararları	32
1.3.1.5.3. Kadıköy Konsili'nin Sonuçları.....	37
1.3.1.5.4. Kadıköy Konsili'nin Yansımaları	38
1.3.1.6. II. İstanbul Konsili	40
1.3.1.6.1. İstanbul Konsili'nin Toplanış Nedenleri.....	40
1.3.1.6.2. II. İstanbul Konsili'nin Kararları.....	41
1.3.1.6.3. II. İstanbul Konsili'nin Sonuçları.....	43
1.3.1.7. III. İstanbul Konsili.....	43
1.3.1.7.1. III. İstanbul Konsili'nin Toplanış Nedenleri.....	43
1.3.1.7.2. III. İstanbul Konsili'nin Kararları	45
1.3.1.7.3. III. İstanbul Konsili'nin Sonuçları	45
1.3.1.8. II. İznik Konsili.....	46
1.3.1.8.1. II. İznik Konsili'nin Toplanış Nedenleri	46

1.3.1.8.2. II. İznik Konsili'nin Kararları	47
1.3.1.8.3. II. İznik Konsili'nin Sonuçları	49
1.3.1.9. IV. İstanbul Konsili.....	49
1.3.1.9.1. IV. İstanbul Konsili'nin Toplanış Nedenleri.....	49
1.3.1.9.2. IV. İstanbul Konsili Kararları.....	50
1.3.1.9.3. IV. İstanbul Konsili'nin Sonuçları	51
1.3.2. XI.-XIV. Yüzyıl Konsilleri.....	52
1.3.2.1. I. Latran Konsili (1123)	52
1.3.2.2. II. Latran Konsili (1139).....	52
1.3.2.3. III. Latran Konsili (1179).....	52
1.3.2.4. IV. Latran Konsili (1215)	52
1.3.2.5. I. Lyon Konsili (1245)	53
1.3.2.6. II. Lyon Konsili (1274).....	53
1.3.2.7. I. Viyana Konsili (1311-1312).....	53
1.3.3. XV. Yüzyıl Konsilleri.....	53
1.3.3.1. Constance Konsili (1414-1418).....	53
1.3.3.1.1. Constance Konsili'nin Toplanış Nedenleri	53
1.3.3.1.2. Constance Konsili'nin Kararları.....	53
1.3.3.1.3. Constance Konsili'nin Sonuçları.....	54
1.3.3.2. Bale-Ferrare-Florence Konsili	54
1.3.3.2.1. Bale-Ferrare-Florence Konsili'nin Toplanış Nedenleri	54
1.3.3.2.2. Bale-Ferrare-Florence Konsili Kararları	54
1.3.3.2.3. Bale-Ferrare-Florence Konsili'nin Sonuçları.....	55
1.3.4. Reform Devri Konsilleri.....	55
1.3.4.1. V. Latran Konsili (1512-1517)	55
1.3.4.2. Trente Konsili (1545-1563)	56

BÖLÜM II

2. VATİKAN KONSİLİ: SEBEPLER, SÜREÇLER, KARARLAR	57
2.1. Tarihsel ve Teolojik Öncüller	57
2.1.1. I. Vatikan Konsili ve Teolojik Etkileri (1869-1870)	57
2.1.2. Kilise Anlayışı ve II. Vatikan Konsili (1962-1965)	57
2.1.2.1. II. Vatikan Konsili’ni Hazırlayan Sebepler	57
2.1.2.2. Konsil Öncesi Kilise Anlayışı.....	59
2.2. II. Vatikan Konsili: Toplanma Süreçleri ve Faaliyetleri.....	60
2.3. II. Vatikan Konsili’nin İçeriği.....	62
2.3.1. <i>Lumen Gentium</i> “Kilise Hakkındaki Dogmatik Yasa”	63
2.3.2. <i>Dei Verbum</i> “İmanın Kaynakları Yasası”	65
2.3.3. <i>Sacrosanctum Concilium</i> “Dua ve kilise Litürjisi”	69
2.3.4. <i>Christus Dominus</i> “Piskoposlar”	73
2.3.5. <i>Optatam Totius</i> “Rahipler”	76
2.3.6. <i>Perfectae Caritatis</i> “Dindar Gruplar”	79
2.3.7. <i>Optatam Totius Ecclesiae Apostolicam Actuositatem</i> “Hristiyan Eğitimi ve Laiklerin Havariliği”	83
2.3.8. <i>Ad Gentes</i> “Misyonerlik Faaliyetleri”	84
2.3.9. <i>Unitatis Redintegratio</i> “Ekümenizm: Hristiyan Birliği”	84
2.3.10. <i>Nostra Aetate</i> “Hristiyanlık Dışı Dinler ve İnanmayanlar”	88
2.3.11. <i>Gaudium et Spes</i> “Kilise ve Dünya”	93
2.3.12. <i>Dignitatis Humanae</i> “Dini Hürriyet”	103

BÖLÜM III

3. II.VATİKAN KONSİLİ’NİN KÜRESELLEŞ/TİR/ME SÜRECİNDEKİ İMASI VE ANLAMI	108
3.1. II. Vatikan Konsili’nin Sonuçları.....	108
3.1.1.II. Vatikan Konsili’nin Katolik Kilisesi Açısından Önemi	109
3.1.2. II. Kilise’nin Beriki ve Öteki Tasavvurları: “Kilise” ve “Öteki” Olarak	110
3.1.2.1. I. Vatikan Konsili’nin Diğer Dinlerle İlgili Kararları	110

3.1.2.2. II. Vatikan Konsili Sonrası Dinler Arası Diyalog.....	113
3.1.2.3. II. Vatikan Konsili'nin Hristiyan-Müslüman İlişkilerine Etkisi	115
3.2. II. Vatikan Konsili'nin Küresel Süreçteki Anlamı	118
3.2.1. Din ve Küreselleş/tır/me Süreçleri	118
3.2.2. II. Vatikan Konsili ve Küresel Köydeki/Kare Uzamlı Âlemdeki İmâları	119
SONUÇ	122
KAYNAKÇA.....	124

KISALTMALAR

Böl. : Bölüm
çev. : Çeviren
D. : Dergi(si)
der. : Derleyen
ed. : Editör
No : Numara
p. : Page
s. : Sayfa

GİRİŞ

I. Tezin Konusu

Günümüzde dünya genelinde iki milyardan fazla inananı ile en yaygın din konumunda olan Hristiyanlık, Roma İmparatorluğu eko-politiğinin, kültür ve askeri açılardan hâkim olduğu bir coğrafyada MS. 1. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bünyesinde çeşitli dinleri barındıran İmparatorluk, önceki kültür ve inanç kodlarından, başta antik Yunan din, kültür medeniyeti olmak üzere, etkilenmiştir. Kısaca inanç ve teoloji olarak şunu ifade etmek yerinde olacaktır: Antik Grek dönemlerinden beri süregelen inançlar ve bunlara ek olarak Anadolu-Suriye-Mısır aksında öne çıkan sır dinleri ile birlikte Roma İmparatorluğu çoğulcu, eklektik ve bazen de senkretik bir dinsel panorama arz eder.

Farklı dinlerin bir arada yaşamaya çalışması ister istemez bir varoluş mücadelesini de beraberinde getirir. Roma İmparatorluğu'nda filizlenmekte olan Hristiyanlık da bu mücadelenin içine girmek zorunda kalır. Özellikle Hz. İsa'nın ömrünün, dini yeterince yayma noktasında yeterli olmaması, Hristiyanlık adına büyük bir olumsuzluk sebebidir. Ayrıca o dönemlerdeki Yahudi reaksiyonu ve Roma İmparatorluğu'nun baskıcı yaklaşımı da olumsuzlukları pekiştirir. Buna dinin tüm öğretilerini anlama sürecinde yaşanan problemler de eklenebilir. Bütün bu sorunları bertaraf etmek için Hristiyanlar tarihi süreç ve sosyo-kültürel şartlar içinde çözüm yolu aramaya yönelirler. Dini anlamak ve sorunları çözmek için Hristiyanlık tarihinde *konsil* adı verilen ve *ekümenik* “evrensel” boyutta düzenlenen dini toplantılar düzenlenir. Bir anlamda “konsil” sayesinde dinin esaslarını tespit etmek, ortak değerler ve kurallar belirlemek suretiyle Hristiyanlığın yaşatılması, güçlendirilmesi ve büyütülmesi hedeflenmiştir.

Bu çalışmada, konsil kurumunun ve kavramının tanımı, tarihçesi ve çeşitleri ile bu konsil çeşitlerinden özellikle *ekümenik* “evrensel” konsillerin neler olduğu üzerinde durulmuştur. Genel konsillerin Hristiyanlığa ne tür açılımlar getirdiği, dini meselelere ilişkin nasıl çözümler sunduğu konusuna da bu bağlamda değinilmiştir. Konsillerin önemini ve etkisini tespit etmek için, genel konsillerden II. Vatikan Konsili ile bu konsilin küresel süreçteki anlamı daha detaylı bir şekilde incelenerek, bilgi verilmeye çalışılmıştır. Çalışma neticesinde Hristiyanlığın inanç, ibadet ve uygulamalarla ilgili konularda hem dini kaynaklardaki ifadelerin ve esasların yorumu ile belirsizliklerin açıklanması, hem de

dini meselelerin tartişılıp çözüme ulaştırılması amacıyla oluşturulan konsiller hakkında detaylı ve analitik sonuçlara ulaşılmıştır.

II. Tezin Amacı ve Önemi

Karşılaşılan problemlere çözüm üretmek için ve bir anlamda Hıristiyanlığın varoluş mücadelesi için düşünölen konsillerin, Hıristiyanlığın bugönkü konumunda önemi göz ardı edilemez. Hz. İsa'nın Tanrı yanındaki konumu, babasız dünyaya gelişinin açıklanması, Kutsal Kitap konusu, Kutsal Ruh meselesi gibi temel konular, ibadetler, ayinler, din adamları vb. konuların yanı sıra, siyasi ve toplumsal konular da bu konsillerde göröşölmüştür. Hıristiyanlık tarihinde büyük öneme sahip olan konsillerin özel ve genel konsiller olarak genel çerçevede tanıtılıp değeriendirilmesi; bu konsillerde birçok dini, sosyal, hukukî vb. meseleye ilişkin alınan kararların tespit edilip, açıklanması ve özellikle II. Vatikan Konsili ve açılımlarının küreselleşme süreçlerindeki rolü hakkında detaylı bilgilerin verilmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde dine bağlı mezheplerden din adamlarının yanı sıra özellikle siyasi liderler de konsillere kayıtsız kalmamıştır. Roma'da siyasilerin imparatorluk birliğinin temelinde dini birlik olduğunu bilmeleri onları konsillere karşı duyarlı kılmıştır. Öyle ki ilk dönem konsilleri Roma İmparatorluğu'nda senato havasına bürönmüştür. Bir dönem Hz. İsa-Mesih temelli şekillenen Hıristiyanlığın, özellikle Hz. İsa'nın tabiatı konusundaki fikir ayrılıklarından dolayı çeşitli mezheplere ayrıldığı ve bunun neticesinde çatışmaların yaşandığı görölmektedir. Belki de bu olumsuzluklar, din adamları dışında siyasilerin de konsillere dâhil olmalarının neticesidir.

Hıristiyanlığın ilk dönemlerinden günümüze gelindiğinde ise konunun farklı boyutlarını değeriendirme fırsatı buluruz. Bilişim teknolojileri ve diğer bütün teknolojik gelişmeler neticesinde farklı költörlere mensup insanların iletişimi kaçınılmazdır. Bu iletişim ağı, farklı olanları öğrenme ve anlama isteğini de beraberinde getirir. Müslöman, Hıristiyan, Yahudi toplumlarının teolojik, coğrafi ve tarihî sebeplerle birbirlerinin dinleri hakkında daha sağlıklı bilgilere sahip olma isteği ise, entelektöel bir meraktan öte, günömuz şartları açısından bir ihtiyaç gibi gözökmektedir. Farklı dinlere mensup insanların belirttiğimiz ihtiyaçların karşılanması noktasında araştırmamızın ne denli elzem olduğu fikri ağırlık kazanmaktadır.

III. Yöntem

Hristiyan konsillerinin genel yapısı, işleyiş sistemleri, görevleri ve türleri hakkındaki çalışmamız literatür tarama yöntemiyle hazırlanmıştır. Konsillerin toplanma sebepleri, alınan çeşitli kararlar ve Hristiyanlıkta ne tür açılımlar getirdiği hakkında araştırmalar da yapılmıştır. Konsillerin dine ne tür açılımlar kazandırdığı ve günümüze etkilerini daha net ortaya koymak adına II. Vatikan Konsili ve diğer önemli konsiller hakkında örneklere yer verilmiştir. Çalışmada betimleyici yaklaşım kullanılmıştır. Bu yaklaşım ile ayrıntılı bir analiz yapılarak tez konusu açıklanmıştır. Tezin inşasında tarihsel metottan yararlanılmıştır. Bu metot, tarihsel olarak araştırma sahasına giren konulardan çıkarılmak istenen sonuçları ve bilgileri elde etmenin vasıta ve yolları olarak tanımlanabilir. Bu nedenle, tezin yazımında en verimli olacağı düşünülen metot olarak faydalanılmıştır.

IV. Kapsam ve Sınırlılıklar

Hristiyan konsillerinin özel konsiller ve genel konsiller olarak sınıflandırılması; ayrıca bu sınıflandırmanın da kendi içinde alt başlıklar halinde incelenmesi; konsillerin toplanma sebepleri, hangi tarihte nerede toplandığı, alınan kararlar, dine ve topluma etkileri bu çalışmanın kapsamını belirlemiştir.

Konsiller konusunu incelerken, belirlenen konu başlıklarının dışına çıkmamak ve Hristiyanlık mensubu olan kişilerle mülakat yapma yerine, konuyla ilgili yazılı eserlerden istifade edilmiş olması çalışmanın sınırlılıkları olarak gösterilebilir.

V. Veri Toplama Tekniği

Hristiyan Konsilleri üzerine yazılan kitap, makale ve bilimsel araştırmalar kütüphane ve yayınevlerinden istifade edilerek taranmış, ihtiyaç olduğu noktalarda konuyla ilgili resmi web sitelerinden de istifade edilmiştir.

Bu alanda yazılmış ve öne çıkan eserler arasında Aydın (2002)'in “Konsillerin Hristiyanlıktaki Yeri ve Önemi”, Güngör (2002)'ün “Vatikan, Misyon ve Diyalog”, Çapçioğlu (2008)'nin “Küreselleşme, Kültür ve Din”, Mayer (2000)'in “II. Vatikan Konsili'nden Sonra Hristiyan Dünyasındaki Yeni Temayüller ve Gelişmeler” O'Malley (1971)'in “Reform, Historical Consciousness And Vatican II's Aggiornamento” ve Küng (1961)'ün “The Council, Reform and Reunion” sayılabilir. Bu eserlerin alanda önemli bir

boşluğu doldurduğu bir gerçektir. Ancak hazırlanan çalışmanın, bu eksen ve küresel süreçler bağlamında konuya yaklaşmaya çalıştığı ve hâlihazırdaki duruma bir karşılık oluşturduğu için önemli olduğu söylenebilir.

BÖLÜM I

1. SİNODDAN KONSİLE KİLİSENİN TARİHSEL VE SOSYAL DEKLERASYONU

Bu başlık altında sinod, konsil tanımları ile genel tarihî panoramanın yanı sıra ilk dönemden II. Vatikan Konsili'ne kadarki özel konsiller ayrıntıları ile açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1. Sinod, Konsil ve Genel Tarihî Panorama

Dinler tarihinde her dinin pratik, inanç ve sosyal hayatla ilgili problemlerini çözmek ve mensuplarını karşılaştıkları güçlükler karşısında rahatlatmak üzere giriştikleri birtakım faaliyetler vardır. Girişilen bu faaliyetler, belli düzeydeki din sorumlularının müzakereleri meclisine *konsil* adı verilmektedir. Kilise tarihi içinde konsillerin çok önemli bir rolü olmuştur. Bu açıdan bakıldığında “Kilise hayatının ortaya koyduğu tüm problemleri çözmek ve tartışmak üzere bir araya gelen piskoposlara veya yüksek düzeydeki din adamları kuruluna konsil adı verilmektedir (Aydın 2002: 107).

Bir başka ifadeyle konsil kelimesi toplama veya toplanma anlamına gelen Latince *concilium* “konsil” kelimesinden alınmıştır. Katolik Kilisesi'nde konsil, muntazam olarak davet edilmiş piskoposlar toplantısıdır. Özetle, Kilise hayatının ortaya koyduğu tüm problemleri çözmek ve tartışmak üzere bir araya gelen piskoposlara ve yüksek düzeydeki din adamları kuruluna konsil adı verilir (Yılmaz 2010: 5).

Yalduz (2003: 258) konsili, “Hıristiyan dini liderlerin, dini öğreti ve pratikler için kararlar vermek üzere toplanmaları” olarak tanımlamaktadır. (Kutay2014: 35) ise çalışmasında konsilleri “Roma Katolik Kilisesi'nin içtihat makamı” olarak adlandırmaktadır.

Hız. İsa'nın doğduğu yıllarda Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altında olan Filistin'de, Yahudiler çeşitli mezheplere bölünmüş, dini konular çıkar meselesi haline gelmiştir. Kudüs'teki Kutsal Mabedi ticaret yeri haline getiren Yahudiler, putperest Romalılarından kurtulma yolları arayışında ve bu doğrultuda bir kurtarıcı beklentisi içindeyken, Hız. İsa ortaya çıkarak insanları doğru yola çağırmaya başlamıştır.

Hayatı boyunca kendisine gönderilen mesajları başta Yahudiler olmak üzere tüm insanlara sunmaya çalışan Hz. İsa'nın, hayattayken çevresinde Havarilerle birlikte çok az inananı olmuştur. Ancak "Çarmıh Hâdisesi"nden sonra Havarilerin de misyonu ile birlikte Hz. İsa'nın inananlarının sayısı artış göstermiştir. Hz. İsa'nın telkinlerine karşı uyanan bu ilgi, Roma'nın baskısını ve zulmünü daha da arttırmıştır. Hz. İsa'dan bir müddet sonra, ona inananlar bir araya gelerek, kendilerini "Hristiyan" diye tanıtmaya başlamışlardır (Challaye 1998: 175). Ayrıca daha önce Yahudi din adamlarının statükocu tutumlarına ve Ferisîlerin aşırı kuralcılığına karşı çıkan Hz. İsa ve taraftarlarına aleyhte kampanyalar düzenleyen hatta onlara zulmeden Pavlus'un, Şam yolunda bir vizyon geçirerek Hristiyan oluşuyla Hristiyanlık yeni bir ivme kazanmıştır (Akdaş 2009: 9). Fakat bu ivmeyle beraber Hristiyanlık, fikri ayrılıklar ve tartışmalarla çalkalanmaya başlamıştır. Kudüs merkezli cemaat ile diğer uluslardan Hristiyan olanlar arasında başlayan yakınlaşma, sorunları da beraberinde getirmiştir (Akdaş 2009: 9).

Yahudiye'den gelen bir grup Hz. İsa taraftarının, kurtuluş için Tanrısal hukuka bağlı olmak gerekliliği ve özellikle sünnetin şart olması konusunda Antakya'daki Hristiyanlarla tartışması ilk kıvılcım olmuştur. Anlaşmaya varılamaması üzerine, konuyu Havarilerle görüşüp tahlil etmek için Pavlus ve Barnaba Kudüs'e gitmişlerdir. Bu ilk tartışmaları bir karara bağlamak için, MS 49 veya 50'de Kudüs'te yapılan toplantıda Petrus, Barnaba ve Pavlus konuşmalar yapmışlardır (Yalduz 2003: 259-260).

Kilise Tarihi'nde I. İznik Konsili'nden (325) önce mahallî seviyede toplanan Kilise temsilcileri, IV. yüzyılda Arius'un fikirleriyle ortaya çıkan teolojik problemi çözmek için ilk kez ekümenik seviyede bir araya gelmişlerdir. Her ne kadar genel kabul, Konsiller Tarihi'nin ekümenik seviyedeki bu ilk Konsil olan 325 İznik Konsili ile başladığı yönünde olsa da bazı Hristiyan ilahiyatçıları, konsillerin tarihini, yukarıda bahsettiğimiz MS 49 veya 50 yılında Kudüs'te yapılan "Havariler Toplantısı"na kadar götürmüşlerdir. Bu ilk havarilerin toplantısı dışında diğer toplantıların, II. yüzyılın ortalarında *Montanizm* ve *Gnostisizm* gibi anlayışlar sebebiyle Anadolu'da yapıldığı bilinmektedir. Başlangıçta konuyla ilgili mevzular üzerinde yoğunlaşan konsil konuları, zamanla Hz. İsa'nın mahiyeti üzerinde durmaya başlamıştır. Böylece Hz. İsa'nın tanrılaştırılması süreci ve buna paralel olarak da yüzyıllarca devam edecek olan konsil geleneği başlamıştır (Akdaş 2009: 10).

Konsil kelimesinin anlamı yukarıda ifade edilmiştir. Kilise ile ilgili bir konuda kararlar almak amacıyla yapılan resmi toplantıları ifade eden bir başka kelime ise "Sinod"

dur. Her iki kelime eş anlamlı gibi gözükmeye karşın aralarında önemli bir fark bulunmaktadır. Bölgesel mahiyetteki küçük toplantılar veya sadece bir mezhebin temsilcilerinin katıldığı toplantılar “Sinod” olarak ifade edilirken piskoposların ve kilise temsilcilerinin daha geniş çapta iştirak ettiği toplantılar için “konsil” kelimesi kullanılmaktadır (Yalduz 2003: 258-259). Konsillerde genel olarak doktrin ve disiplin konuları ele alınırken, sinodlarda, daha çok yerel problemler ele alınmıştır (Akdaş 2009: 11).

Doğu kiliselerinde konsil yerine sinod kullanılmakta ve bu kelime patriklerin danışma kurulunu ifade etmektedir. Ortodoks kiliselerinin en yüksek ruhani kurulunun adı ise *Holy Synod* veya *Saint Synode*’dur (Yılmaz 2010: 5).

1.2. Konsil Çeşitleri ve Tarihsel Panorama: Özel Konsiller

Kilise istatistikleri, Hristiyanlık tarihinde çeşitli sebeplerle toplanan konsilleri, muhtelif ölçülere göre tasnif etmektedir. Daha çok coğrafi bölge ve iştirakçilerin sayısı göz önüne alınarak tasnif edilen bu konsilleri iki kategoride ele almak mümkündür (Akdaş 2009: 12). Bunlar:

1. Özel Konsiller
2. Genel Konsillerdir.

Özel konsiller kendi içinde dört kategoride sınıflandırılmaktadır. Bunlar; mahalli konsiller, bölge konsilleri, eyalet konsilleri ve milli konsillerdir (Akdaş 2009: 12).

1.2.1. Mahalli Konsiller

Bir bölgeden sorumlu piskoposun, diğer bölgelerden sorumlu piskoposları toplayarak özel mahiyette bir meseleyi tartışmaya açtığı konsillerdir. Bu tür konsillerin konusu çoğu zaman piskoposların kendi aralarındaki ihtilafları olmuştur. Mahallî konsillerin yılda iki defa toplanması İznik Konsili’nde karara bağlanmıştır (Akdaş 2009: 12).

1.2.2. Bölge Konsilleri

Bir eyaletteki dini problemin çözüme ulaştırılması için o eyalet piskoposlarının yaptığı toplantı, bölge konsillerini meydana getirir. Bölge konsilini, sık sık toplamak mümkün değildir. Her yirmi yılda Başpiskoposluğun davetiyle bir konsil toplanabilir. Özel

konsillerin aldığı kararlar sadece o ülkeye veya o eyalete hitap etmektedir. Ancak bu kararların papanın tasdikinden geçmesi gerekmektedir (Aydın 2002: 146).

1.2.3. Eyalet Konsilleri

Kiliseye bağlı bir eyaletin Başpiskoposunun, yardımcı piskoposlarla ve diğer yetkililerle birlikte, eyaletin ihtiyaçları üzerinde istişare etmek amacıyla topladığı konsillerdir. Bu tür konsilleri toplama sorumluluğu eyaletin en rütbeli din adamına aittir ve alınan kararlar söz konusu eyaletle sınırlıdır. Eyalet konsillerinin en azından yirmi yılda bir defa toplanması gerekmektedir (Güngör 2002: 20).

1.2.4. Milli Konsiller

Sadece muayyen bir ülkenin problemini çözmek üzere, o ülkenin piskoposlarının yaptığı toplantıya verilen addır (Yılmaz 2010: 8).

1.3. Konsil Çeşitleri ve Tarihsel Panorama: İlk Dönemden II. Vatikan’a Genel Konsiller

Bu konsillere ekümenik konsiller adı verilmektedir. Bu konsillerde kilisenin bütün temsilcileri bulunmaktadır. Genel konsiller, papa tarafından davet edilerek toplanır. Bizzat papa veya temsilcileri tarafından yönetilir. Ekümenik konsil kararlarının geçerli olabilmesi için bu kararların papa tarafından tasdik edilmesi gerekir (Migne 1850: 236).

Ancak kilise tarihinde hangi konsilin ekümenik olup olmadığı konusu kesin çizgilerle belirtilmiş değildir. Bunun için bugün de birçok Katolik yazar şu veya bu konsilin ekümenik konsil olarak kabul edilmesinde tereddüt göstermektedir (Clercq 1949: 6). Şüphesiz bu tereddütler *oecumenicite* mefhumunun iyi bir tarifinin yapılmamasından kaynaklanmaktadır. *Oecumenisme* “Oikoumenos” mefhumu, belli bir ölçüde evrenselliği gösterir. Fakat yine de evrensellikte bir izafiyet söz konusudur. Çünkü ekümenizm kavramının tarih boyunca aldığı anlam durmadan değişmiştir. Ancak ekümenizm, konsillerle ilgili olarak düşünüldüğünde, ekümenizm’in anlaşılması için bir takım işaretlerin verilmesi gerekecektir (Aydın 1995: 147).

Bir konsilin gerçekten ekümenik kabul edilebilmesi için yeryüzündeki bütün kiliselerin temsil edildiği bir konsil olması gerekmektedir. Ancak konsiller tarihine bakıldığında uygulamada durumun böyle olmadığı görülmektedir. Ekümenik sayılan

konsillerin sayısı Kiliselere göre değişmektedir. Hristiyanlık tarihinde yapılan konsillerden Katolik Kilisesi 21 tanesini; Ortodoks Kilisesi yedi tanesini ekümenik kabul etmektedir (Dvornik 1966: 312-324).

Kilise tarihinde, ekümenik kabul edilen konsillerin ifadelerinde, kendileri hakkında bazen “genel” bazen “evrensel” bazen de “ekümenik” sıfatlarını kullandıkları görülmektedir. Konsillerin kendi ifadelerinden anlaşıldığına göre bir konsilin ekümenik olarak kabul edilmesinde üç faktörü ele almış oldukları anlaşılmaktadır. Bu faktörlerden birincisi; bir konsil otoritesini, kendisine iştirak eden temsilcilerin geldiği alana göre göstermektedir. Zira bir konsilde eğer dünyanın her yerindeki bütün kiliseler temsil edilmişse, bu konsil ekümenik olarak isimlendirilmektedir. İkincisi; Roma Piskoposunun doğrudan veya bir temsilcisi vasıtasıyla katılmadığı bir konsil, evrensel kiliseyi temsil edemeyeceği gerekçesiyle ekümenik kabul edilmemektedir. Dolayısıyla bir Konsilin ekümenik sayılabilmesi için o konsile Papa’nın iştirak etmesi ve kararlarını onaylaması gerekmektedir. Üçüncüsü; hem Katolik hem de Ortodoks Kilisesi’nin bir arada temsil edilmediği bir Konsil, ekümenik kabul edilmemektedir. Bir konsilin ekümenikliği ile ilgili olan bu ölçüler Katolik Kilisesinin ölçüleridir. Çünkü Ortodokslar bu konuda farklı kriterler kabul etmektedirler (Güngör 2002: 22-23).

Doğu Ortodoks Kilisesi, konsilin ekümenik sayılabilmesi için o konsilde alınan kararların tüm Hristiyanlar tarafından kabul edilip destek görmesini şart koşar. İsa Mesih’in bir parçası sayılan ruhban sınıfının yanı sıra Hristiyan halkının genel kabulü ve kararların uygulanması o konsilin ekümenik olduğuna işaret eder.

Evrensel kilisenin birliğini koruma ve temsil etme gayreti ekümenik konsillerin genel amacı olmuştur. Bu amaç çerçevesinde özellikle dinin iman ve disiplin konuları önceliklidir. Genel konsiller, kilisenin belirlediği esasları üstten alta doğru iletmeyi ve irtibatı sağlamayı ilke edinmiştir. Yalnız, bu konuda bütün konsiller başarılı olamamıştır. Konsillerin ekümenik sayılması hususu netlik kazanamadığı için bazı sorunlar yaşanmıştır. Kilise tarihinde ekümenik konsillerin sayısı hiçbir zaman netlik kazanamamıştır. Bu belirsizlik dinin işleyişini de sıkıntıya sokmuş ve kararların uygulanmasında farklılıklara neden olmuştur. Doğu ve Batı’daki kiliseleri rahatlatacak net bir ekümenik konsil listesi hazırlanamamıştır. Diğer yandan Roma Katolik Kilisesi’ne göre 21, Doğu Ortodoks Kilisesi’ne göre yedi, Reformist Kiliselere göre iki, Nesturîlere göre iki ve Doğu Katolik Kiliselerine göre ise üç Konsil ekümenik olarak kabul edilmiştir.

1.3.1. *Antikite* “İlk Dönem” Konsilleri

Bilindiği üzere Hz. İsa, Hristiyanlığın ilk mesajlarını Filistin topraklarında yaymaya başlamıştır. Roma İmparatorluğu’nun hâkimiyetinde bulunan bu bölgede doğan Hristiyanlık, Hz. İsa’nın havarileri tarafından imparatorluğun her yerine götürülmüştür (Akdaş 2009: 19).

Hristiyanlık M.S. I.yy.’ın ortalarından itibaren Avrupa’da yayılma dönemine girmiştir. Hristiyanlık, eşitlik ve kardeşlikten bahsetmektedir. O dönem, Roma’da katı kuralları olan bir sınıf sistemi bulunmaktadır. Hristiyanlığı tercih edenlerin çoğunun köylüler ve köleler olması bunun bir sonucu olarak gösterilebilirken aynı dönemlerde üst tabakadan Hristiyanlığı kabul edenlerin de bulunduğu bilinmektedir. Bu grubun Hristiyanlığın yayılmasına büyük katkıları olduğu bilinmektedir (Yılmaz 2010: 11-12).

Hristiyanlığa ait birçok kaynağa göre Hz. İsa, kendisine inanan ilk insanlara kendisini hem Allah hem insan olarak tanıtır. Bu çıkış neticesinde, konsillerde şu problemlere çözüm üretilmesi gerekli olmuştur: “Bir tek Allah inancı ile Hz. İsa’nın hem Allah hem de insan olması nasıl bağdaşacaktır?” “Aynı insanda hem insan hem de Tanrı unsurları nasıl bir araya gelecektir?” Bu karmaşık problemlere çözüm üretmek ve insanları da bu konuda ikna etmek güçtür. Birçok Hristiyan bu problemleri çözmek için felsefi çözüm yolları sunsa da bu yeterli olmamıştır. Tüm Hristiyan âlemini sunulan çözüm ve açıklamalara inandıramadıkları için azda olsa farklı fikirlere mensup gruplar oluşmuştur. Bunlar, kendilerini dışa çeken “î’tizal” gruplardır. Muhalif bir yaklaşımla Hristiyanlıktaki belirsizlikleri zorlayan bu gruplar birçok kez kilise birliğini tehdit etmiştir.

Konsillerin tatmin edemeyen cevaplarına karşı doğan î’tizal gruplarının etkileri IV. yy. da başlar. Din konusundaki tartışmaların özellikle halkın içinde ve bizzat halk tarafından yapılması sonucunda î’tizal grupları daha da güçlenmiş ve Kilise bütünlüğü için tehlike oluşturmıştır. Kilise için tehdit unsuru olan bu gruplara karşı *antikite* olarak adlandırılan konsiller toplanmıştır. Bu konsiller, kiliselerde iman ve doktrinel birliğini sağlamayı amaçladığı için “Doktrin Konsilleri” olarak da adlandırılırlar.

Kilise tarihindeki *antikite* “İlk Dönem Konsilleri” şöyle sıralanabilmektedir (Aydın 1995: 159).

1. I. İznik Konsili (M. 325)
2. I. İstanbul Konsili (M. 381)
3. Efes Konsili (M. 431)
4. Kadıköy Konsili (M. 451)
5. II. İstanbul Konsili (M. 553)
6. III. İstanbul Konsili (M. 680-681)
7. II. İznik Konsili (M. 787)
8. IV. İstanbul Konsili (M. 869-870) (İlk dönem Konsilleri, bazı kaynaklarda yedi tane geçerken bazılarının da sekiz tanedir.)

1.3.1.1. I. İznik Konsili

Hristiyan konsillerinin ilki olma özelliğini taşıyan İznik Konsili, bu yönüyle ve aldığı kararlarla Hristiyan tarihi açısından son derece önemlidir. Günümüzde Bursa iline bağlı olan İznik ilçesinde toplanan konsil, adını buradan almaktadır (Akdaş 2009: 19). Bu konsil, Büyük Konstantin tarafından Arius’a karşı toplanmıştır. İznik İman Kuralı adı verilen Kredo, Baba ile Oğul arasındaki tabiat eşitliğini kabul eder (Aydın 2007: 160).

1.3.1.1.1. I. İznik Konsili’nin Toplanış Nedenleri

Havariler döneminden itibaren Hristiyanlar, Hz. İsa’nın tebliğ ettiği hususları ve yazıya geçirilmeye başlanan kutsal metinleri anlamaya yönelik çaba sarf etmişler, Mısır, Helen, Ortadoğu, Anadolu vb. çeşitli kültürel ve felsefi tesirlerle gerek itikadi konularla gerekse şeriatın uygulanmasında farklı yorumlara sahip olmaya başlamışlardır (Sinanoğlu 2001: 3).

Bir dinin onu temsil eden peygamber üzerine temellenmesinde daha doğal bir şey yoktur. Bu noktada İsa Peygamber’in de kimliği, insani ve ilahi tabiatı gibi konular özellikle Hristiyanlığın ilk döneminde tartışmaların merkezi konumundadır. Daha önce belirtildiği gibi belirsizlikler, İsa Peygamber hakkındaki tartışmaları canlı tutmuştur. Buna bağlı olarak da farklı görüşler ve i’tizal grupları doğmuştur.

Hristiyanlığın ilk döneminde temel tartışma “Tanrı” kavramı üzerinedir. Tanrı’nın enkarnasyonu olarak Hz. İsa figürüne bürünmesi sürekli irdelenmiştir. O’nun yeryüzünde bedene bürünmesi insani özelliğinin mi yoksa ilahi özelliğinin mi bir göstergesi olduğu kafaları karıştıran bir konudur.

İsa Peygamberin babasız olarak doğması “Allah’ın Oğlu” tartışmasını oluşturur. Bu tartışmaya yönelik farklı yaklaşımlar sergilenmektedir. Bazı gruplara göre Hz. İsa, Allah’ın oğludur ancak; Hz. İsa Allah tarafından yaratılmış bir kelimedir yani sözdür. Bazı gruplar ise onun, Allah’ın oğlu olduğunu ve Allah’ın sıfatlarıyla donatıldığını benimser. Hepsinin benimsedikleri fikirlerin ise dayanağı havarilerdir. Misyoner Pavlus (Saul); Romalı, Yunanlı ve Mısırlı putperestler arasında Hristiyanlığı yaymak için, farklı inançlardaki insanları etkilemek adına tavizler vermiştir. Böylece Hristiyanlığın yeni mensupları kendi inanç değerlerini de yanlarına almışlardır. Farklı inanç değerleriyle karışan Hristiyanlıkta da görüş ayrılıklarının yaşanması kaçınılmaz olmuştur.

M.S. 317 yılında Roma İmparatoru Galerius’un Hristiyanlığa karşı çıkardığı “tolerans emirnamesi(tolerans fermanı)” ile bütün dinler hürriyetine kavuşmuştur (Aydın 1985: 125). Fakat imparatorun bunu takip eden politikası, sosyal kanunları, Hristiyanlığın resmen imparatorluğa girmesine vesile olmuştur. Böylece Hristiyanlık, “devlet dini” hüviyeti kazanmıştır (Şahin 1986: 317).

Hristiyanlıkta görüş ayrılıkları neticesinde farklı mezhepler oluşmuştur. Onun öncesinde, baskı döneminde gizli ibadet döneminde bu görüş ayrılığı çatışmasına pek rastlanmaz. Mezheplerin temel farklılığı ise Hz. İsa ile ilgili değerlendirmelerdir. Daha önce de değinildiği gibi bazı mezhepler Hz. İsa’yı Allah kabul ederken, bazıları ise O’nu, diğerleri gibi insan olarak kabul eder.

Roma’nın Hristiyanlığa serbestlik tanımasından önce gizli olan bu görüşler, Konstantin’den sonra açığa çıkmış ve her görüş kendisine taraftar bulmuştur. İznik Konsili, bu tartışmaları sona erdirmek ve resmi görüşü belirlemek amacıyla toplanmıştır (Küçük 1996: 134). Ancak bu konsilin toplanmasının en önemli sebebi Arius’un görüşü ve düşünceleridir (Yılmaz 2010: 13).

Yeni Eflatuncu felsefenin etkisinde kaldığı söylenen Arius, aşkın bir Tanrı anlayışı üzerine yoğunlaştırdığı fikirlerini 318 yılında başrahip görevindeyken açıklamış ve bu fikirleri arkadaşları olan piskoposlar ve halk arasında yaymaya başlamıştır. Görüşlerinin daha iyi anlaşılması ve kabul görmesi için Kitab-ı Mukaddes’ten “Eğer beni sevseydiniz,

babaya gittiğim için severdiniz. Çünkü baba benden büyüktür”. “Rab beni yarattı (teşkil etti)” gibi ifadeleri kullanmıştır (Akdaş 2009: 21).

Arius’un tartışmaları ateşleyen fikirleri neticesinde İskenderiye piskoposu Alexander tarafından bir tartışma meclisi oluşturulmuştur. Elbette bu mecliste sorunların çözüleceği umulsa da bunun tam tersi olmuş ve sorun daha da büyümüştür. Arius’un geri adım atmaması üzerine toplanan sinod, Arius ve yandaşlarını kiliseden aforoz etmiştir.

İhtilafın ortadan kalkması umuduyla düzenlenen bu sinod, kargaşayı daha da şiddetlendirmiştir. Arius, arkadaşları olan piskoposlara mektuplar yazarak kendisi hakkında verilen kararların yanlışlığını anlatmış ve onlardan bu kararın geri alınması için yardımlarını istemiştir. Bununla da yetinmeyen Arius, fikirlerini kapı kapı dolaşp halka yaymaya başlamış ve bu amaçla Thalia adlı eserini yazmıştır (Baş 1999: 37-38).

Manzum olarak kaleme aldığı bu eserde Arius, genel Hristiyanlık anlayışının aksine, Oğul’u Baba ile eş tutmamış ve Baba’nın başlangıcının olmadığını Oğul’un ise sonradan Baba tarafından yaratıldığını söylemiştir. Öte yandan Kutsal Ruh’un da Oğul vasıtasıyla yaratıldığını belirten Arius, kitabında görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Tanrı yalnızca bir tanedir. Varlığı kendinden, doğrulmamış, başlangıcı ve sonu olmayan, irade, ilim, gaye, hikmet ve kelam sahibi bir varlıktır. Tanrı başka varlıklar tarafından kavranamaz. O ezelden beri Baba değildir, kendi iradesiyle Oğlu (İsa) yoktan yarattığında Baba olmuş, diğer varlıkları da yoktan yaratmıştır. Kutsal Ruh ise Oğlun aracılığıyla yaratılmıştır ve derece olarak ondan aşağıdadır. (Baş 1999: 37-38)

Arius’a göre *ontolojik* “yaratılış” olarak mutlak aşkın olan Tanrı, Baba’dır. Oğul ve Kutsal Ruh ise Tanrı değil, O’nun yaratıklarıdır. Tanrı madde ile ilişkiye girmemiş, bütün mahlûkattan önce Hz. İsa’yı yaratmıştır. Böylece Hz. İsa, diğer varlıkların yaratılışında rol oynamıştır. Nitekim Arius Roma imparatoru I. Constantin’e sunduğu inanç esasları metninde de bu görüşünü yinelemiş ve Hz. İsa’nın Tanrı ile diğer varlıklar arasında yaratılışa aracılık ettiğini belirtmiştir. Yine Nicomedialı Eusebius’a yazdığı mektupta, Tanrı ve Oğul’un ezelden beri birlikte var olduklarını söylemenin mümkün olmadığını, Tanrı’nın Oğuldan *kadim* “eski” olduğunu, aksi takdirde Oğlun Baba ile aynı özü paylaşan ve Ondan sudur etmiş, hatta O’nun gibi kendi başına var olabilen bir varlık olarak kabul edilmesi gerekeceğini; hâlbuki Oğlun sonradan yaratıldığını ifade etmektedir (Baş 1999: 39; Sinanoğlu 2001: 6-7).

Arius, İskenderiyeli Alexander'e yazdığı mektupta da, Baba'nın Oğlu kendi özünden değil, fakat diğer yaratılmışlardan da farklı ve üstün bir konumda yarattığını söyleyerek, Oğlun aracılık konumunu vurgulamıştır. Yine Arius, kitabında Tanrı nasıl dilediyse Oğlun öyle olduğunu, onun, yani Oğlun, Tanrı'yı kavrayamayacağını belirtmiştir (Sinanoğlu 2001: 7).

Tanrı'nın birliği anlayışıyla uyuşmadığı gerekçesiyle Baba ile Oğlun aynı özü paylaştığı şeklindeki geleneksel Kilise öğretisine karşı çıkan Arius, Tanrı-alem ilişkisini ise Oğul aracılığıyla kurmaktadır. Arius'un, Oğlu yaratılmış kabul etmesine rağmen onu diğer varlıklardan da farklı bir konuma koyması Gnostiklerin yarı Tanrı anlayışını çağrıştırmaktadır. Arius'un Oğulda gerçekleşen enkarnasyonu açıkça izah edememesi, özellikle Baba, Oğul ve diğer varlıklar arasındaki ontolojik farklılığa yoğunlaşmış olması, Hristiyan düşüncesindeki kurtuluş ve kristoloji bağlantısını gelenek açısından çelişkisiz bir şekilde açıklamasını mümkün kılmamıştır. Bu hususlar dışında Ariusçular'ın geleneksel kilise ile herhangi bir konuda ihtilafları olmamıştır (Baş 1999: 36-40, 51-57).

Kaynaklarda İskenderiye Piskoposu Alexander'ın uzun denilebilecek bir süre Ariusçular'a karşı menfi bir tavır ortaya koymadığı belirtilmektedir. Nitekim Alexander bu tavrından dolayı diğer din adamları tarafından eleştirilmiş ve suçlanmıştır. Alexander, yukarıda da belirtildiği gibi ilk zamanlarda ihtilafın, tarafların bir araya gelip anlaşmadıkları konuları tartışmaları ile çözüleceğini düşünmüş ve bu düşünce doğrultusunda bir tartışma meclisi tertip etmiştir. Ancak Arius'un fikirlerinin kısa sürede İskenderiye ve çevresinde, din adamları ve halk arasında geniş ilgi uyandırdığını görünce, durumun sanıldığından daha fazla ciddiyet arz ettiğini anlamıştır. Bunun yerine Alexander, 321 yılında İskenderiye Sinod'unu toplayarak meseleyi halletmek istemiştir. Ancak Arius ve arkadaşları savundukları fikirlerinden vazgeçmeyince sinod neticesinde aforozla cezalandırılmışlardır.

Böylece toplanan bu sinod, yeni tartışmaların başlangıcı olmuştur (Baş 1999: 41-42; Sinanoğlu 2001: 7). İskenderiye Sinod'unda Arius ve arkadaşları için aforoz kararı alındıysa da onlar bu kararı tanımamış, fikirlerini savunmaya ve destek aramaya devam etmişlerdir. Bu çerçevede Arius, bazı piskoposlara mektuplar yazarak kararın haksızlığını anlatmaya çalışmıştır. Bu mektup savaşı İznik Konsili'ne kadar devam etmiştir (Baş 1999: 42).

Gelişmeler karşısında sessiz kalmayan Arius, fikirlerini mektuplar aracılığıyla paylaşmış ve belli oranda da başarılı olmuştur. Mısır'dan çıkarak Filistin ve Anadolu'nun önemli bölgelerine ziyaretler yapmıştır. Bu ziyaretlerinde özellikle Nicomedia'lı Eusebius ve Kayseria'lı Eusebius ile başka piskoposların da desteğini kazanmıştır. Bu bölgelerde Arius'un haklı olduğunu kabul eden sinodlar düzenlenmiştir. Bu sinodlar neticesinde Doğu Roma genelinde İskenderiyeli Alexander'ın aleyhine bir kamuoyu oluşmuştur.

Söz konusu mektuplaşmalar ve çekişmeler neticesinde Ariusçular'la İskenderiye Piskoposu Alexander arasındaki teolojik görüş farklılıkları IV. yüzyılda Doğu Roma topraklarındaki bütün kiliseleri etkisi altına almış ve dini birliği bozma yönünde ciddi bir tehdit unsuru haline gelmiştir (Sinanoğlu 2001: 8).

Bu dönemde Doğu ve Batı Roma imparatorluklarında meydana gelen bazı gelişmeler sonucunda, kiliseler arasındaki bu dini ihtilaflara siyasi irade de müdahale etmek durumunda kalmıştır. Batı Roma imparatoru olan Constantine, 323 yılında yapılan savaşı kazanarak Doğu Roma'yı da hâkimiyeti altına almıştır. Bunun üzerine Constantine, siyasi birliği sağladığı gibi, dini birliği de sağlama yoluna gitmiştir. Çünkü imparatorluğun doğusundaki Ariusçu piskoposlarla diğerleri arasındaki tartışmalar Constantine'i siyasi birlik açısından endişeye düşürmeye başlamıştır. Bu sebeple İmparator, İzmitli Eusebius'un telkinleriyle Kordova piskoposu Hosius'a, Arius ve Alexander'e hitaben yazılmış birer mektup vererek İskenderiye'ye göndermiştir. İmparator mektuplarında ülkede huzur ve sükûn istediğini belirtmiş ve bu kargaşaya bir son vermeleri gerektiğini söylemiştir. Böylece din adamları arasındaki ihtilaflar siyasi bir boyut kazanmıştır (Sinanoğlu 2001: 8; Baş 1999: 44-45).

Arius ve fikirlerinin çürütülmesi için yapılan girişimler bir hayli fazladır. Bunlardan biri de Hosius'un girişimidir. İmparator Constantine'in isteğiyle İskenderiye'ye giden Hosius uzlaşma yolu arasa da başarılı olamamıştır. Alexander'dan 6 yıl sonra bu defa Antakya'da toplanan sinod, Arius ve arkadaşlarının fikirlerini bir kez daha mahkûm etmiştir. Daha önceki gibi bu karar da sorunu çözmemiş ve Constantine'in emriyle yeni bir ekümenik konsil toplanmıştır. Doğu'nun ve Batı'nın tüm piskoposlarının bu defa toplanma adresi Nicea yani İznik olmuştur.

1.3.1.1.2. I. İznik Konsili'nin Kararları

Konsil, imparator Constantin'in şeref başkanlığıyla, piskopos Hosius'un yönetiminde 20 Mayıs veya 14 Haziran 325 tarihinde İznik'te imparatorluk sarayında başlamıştır. Konsile katılan piskoposların çoğunluğu Doğu'dandır. Ancak imparatorluğun her yerinden toplam 300 civarında piskopos konsile iştirak etmiştir. Batı'dan ise ikisi Papa Sylvestere'nin temsilcisi olmak üzere sadece üç veya beş kişi katılmıştır (Sinanoğlu 2001: 9).

İmparator Constantin'in Latince konuşma yapmasıyla resmen açılan İznik Konsili, yine İmparatorun başkanlığıyla çalışmalarına başlamıştır. Konsilde öncelikle Ariusçular kendi iman esaslarını oluşturdukları bir kitapçığı katılımcılara sunmuşlardır. Bu kitapçıkta Arius ve yandaşlarının daha önce de değindiğimiz Hz. İsa hakkındaki görüşleri anlatılmaktadır. Temel olarak, "Oğul'un Baba'dan aşağı bir varlık, bir yaratık olduğu, kesinlikle Tanrı olmadığı ve Tanrı ile aynı özden olamayacağı..." tezi, Kitab-ı Mukaddes metinlerine ve çeşitli mantık kurallarına dayanılarak ispatlanmaya çalışılmıştır.

Bu kitapçık okunmaya başlanınca Ariusçular hiç beklemedikleri bir tepkiyle karşılaşmışlardır. Arius karşıtı piskoposlar ayağa kalkarak kitapçığı parça parça etmişlerdir. Bunun üzerine Arius'a destek veren Kayserialı Eusebius, Hz. İsa'nın yaratılmış olmadığını, Baba'nın iradesinden neşet eden ikinci bir Tanrı makamında bulunduğunu dile getiren ve Oğla Tanrılıkla yaratılmışlık arasında bir konum veren inanç esasını her iki tarafı da uzlaştırmak için müzakereye açmıştır (Akdaş 2009: 23).

Yapılan bütün açıklamalar Ariusçuları ikna edememiştir. Daha etkili bir çözüm üretmek ve sorunu çözmek adına şu inanç esası belirlenmiştir: Tüm kâinatın yaratıcısı olan Tanrı'dan gelmiş olan İsa Mesih, Baba Tanrı ile aynı tabiattadır. Baba'nın özünden doğmuştur. İsa Mesih insanların kurtuluşu için semadan gelmiştir. Bedene bürünmüş, çarmıha gerilmiş ve acılar çekmiştir. Üçüncü gün dirilmiş ve göğe yükselmiştir. İsa Mesih, ölüleri ve dirileri yargılamak için tekrar gelecektir.

İznik Kredosu “İznik İnanç Esasları” olarak bilinen bu ilk ekümenik amentü kabul edilmiş ve devamına Ariusçuluğu aforoz eden şu cümleler eklenmiştir:

Tanrı’nın Oğlu’nun ezeli olmadığını, yoktan veya Babadan farklı öz ve tabiattan olduğunu, onun değişim veya dönüşüme açık yaratılmış olduğunu söyleyenler ekümenik Kilise tarafından aforoz edilecektir (Sinanoğlu 2001: 9-10; Baş 1999: 49-50).

Belirlenen inanç esası neticesinde Ariusçular cephesinde itirazlar yükselmiştir. Özellikle “İsa Mesih, Tanrı’nın özünden doğmuştur.” ifadesi tartışmaları ateşlemiştir. Bu gibi ifadelerin kutsal kitaplarında olmayışı da temel dayanaklarıdır. Bazı piskoposlar da onlarla aynı fikirdedir. Buna karşı, dinde birliği sağlamak ve heretik grupları bertaraf etmek için konsilde alınan kararların tüm piskoposlarca imzalanması istenmiştir. Arius’la birlikte Nicomedialı Eusebius, Nicealı Thiognis, Marmaricalı Theonas, Chalcedonlu Maris ve Ptolemaisli Secundus imzalamamışlardır. Neticede bu piskoposlar Kredo’ya itirazlarından dolayı aforoz edilmişlerdir.

İznik Konsili’nde ki önemli bir ayrıntı da azınlığın aldığı kararın geçerli sayılmasıdır. Zira bu konsildeki 2048 piskoposun sadece 318’i “Hz. İsa, Allah’ın oğlu olarak yaratıcı ilahtır.” Hükmünü kabul etmiştir. Bu durum tepkilere neden olmuştur. Konsile katılan cemaatlerin her birinin ayrı İncil’i vardır. Bu nedenle her bir cemaat kendi İnciline göre farklı yorumlarda bulunmaktadır. İznik Konsili’nde bu çok seslilik de sonlandırılmaya çalışılmıştır. Pavlusçu görüşü destekleyen sadece dört İncil kabul görmüş ve bunun dışında kalan yüz kadar İncil yasaklanmıştır. Dört İncil dışındaki tüm İnciller ve risaleler sahte ilan edilmiştir.

İznik Konsili’nde Arius’un fikirlerinden başka konu ve sorunlara da çözümler aranmıştır. 25 Ağustos 325 tarihinde sonlandırılan konsilde Paskalya Bayramı’nın tarihi de değiştirilmiştir. Paskalya, eskiden, tıpkı Yahudilerde olduğu gibi 14 Nisan’da kutlanmaktadır. İznik Konsili sonrasında Paskalya Bayramı’nın bahar ekinoksunu takip eden ilk dolunaydan sonraki ilk pazar günü kutlanmasına karar verilmiştir. Bazı kiliselerin statüleri, rahipler sınıfının hiyerarşisi gibi konular da bu konsilde netlik kazanmıştır.

1.3.1.1.3. I.İznik Konsili'nin Sonuçları

İmparator Konstantinos, İznik inanç esaslarını ve konsilin kararlarını imparatorluğun kanunları olarak da benimseyip ilan etmesine rağmen konsilden sonra kiliselerine dönen piskoposlar, katılmadıkları hususları içerdiği için, bu inanç esaslarını kullanmamışlardır. Çünkü konsil, ekümenik inanç esasları oluşturmanın ötesinde Ariusçuluğu sindirmek için gerçekleştirilmiş, inanç esasları da bu amaca yönelik hazırlanmıştır.

Ayrıca konsilin Ariusçuluk'la ilgili hedefleri de tutmamış, onlar mücadelelerine devam etmişler, hatta kendilerine yakınlık duyan Konstantinos'un kız kardeşi Konstantina'nın aracılığıyla Arius'u affettirmeyi de başarmışlar, ancak Arius 336 yılında ölmüştür. İmparator I. Konstantinos'un da 337 yılında ölümünden sonra yerine geçen oğlu Konstantinus Ariusçuluğu benimsemiş, böylece mezhep VI. yüzyıla kadar imparatorluğun özellikle batı bölgesinde etkinliğini sürdürmüştür. Hristiyanlıkta inanç esasları tartışmaları sonradan gerçekleştirilen I. İstanbul (381), Efes (431) ve Kadıköy (451) konsillerinde de devam etmiş, günümüzde üç büyük Hristiyan mezhebi tarafından kabul edilen "İznik-İstanbul İman Esasları" bu konsillerden sonra son şeklini almıştır (Sinanoğlu 2001: 11).

1.3.1.2. I.İstanbul Konsili

381 yılında İstanbul'da toplanan konsildir (Akdaş 2009: 26).

Bu konsil, İmparator I.Theodese tarafından Macedonius'a karşı toplanmıştır. Konsil babaları, Kutsal Ruh'un (Saint-Esprit) tanrılığını kabul etmişlerdir (Aydın 2007:160).

1.3.1.2.1. I. İstanbul Konsili'nin Toplanış Nedenleri

İznik Konsili'nin görünüşte etkin olan kararları Arius ve yandaşlarını pek etkilememiştir. Onlar savundukları fikirleri aynı kararlılıkla yayma yolunu seçmişlerdir. Bu tutumları da karışık fikirlerin daha etkili çözümler aramasına neden olmuştur. Constantin'in ölümünden sonra tahta geçen oğlu II. Konstans'ın (350-361) zamanında da Arius'un fikirleri Batı'yı etkilemeye devam eder. 361'de II. Konstans'ın ve 378'de de Doğu İmparatoru Valens'in ölümünden sonra durum farklılaşmıştır. 379'da Theodosius yönetimi ele alır. Theodosius İznik Konsili yanlısıdır ve bu doğrultuda bir dizi uygulama başlatmıştır. İstanbul'da piskoposu ve bütün Ariusçular'ı sürerek yerlerine İznik yanlısı ruhbanları atamıştır. Ardından *rafizî* "heretik"¹ kabul ettiği Hristiyanlara ve putperestlere

¹ Kabul edilmiş doktrinlere karşı gelen anlamında

karşı şiddetli bir kampanya yürütmüştür. Birliği sağlamayı amaçlasa da bu girişimler ortalığı daha da karıştırmıştır. Theodosius, işlerin çığırından çıktığını fark etmiş ve O da yeni bir konsil toplanması için çalışmalara başlamıştır.

İstanbul Konsili'nin toplanmasının en büyük nedeni; İstanbul piskoposu Macedoine'nin fikirleridir. Macedoine, Kutsal Ruh'un, teslisin ikinci uknumunun bir yarattığı olduğunu iddia ediyordu. Ona göre İsa-Mesih Tanrı olmadığı gibi Tanrı'nın Oğlu da değildir. Bu yüzden Hz. İsa'nın Tanrı ile aynı özden olması söz konusu olamaz. O ancak diğer insanlar gibi bir mahlûktur. Ruh'u'l Kudüs ise, Tanrı olmadığı gibi Baba'dan çıkan bir uknum da değildir; ancak mahlûktur. Bu nedenle Baba'ya ait olamayacağı gibi Hz. İsa'ya da eşit değildir (Küçük 1996: 148).

Yeni konsilin toplanma gerekçeleri oldukça önemlidir. Özellikle İsa Mesih üzerine kurulu tartışma konularının yanında Ariusçuların affedilmesi de konsilde tartışılması gereken bir diğer konudur.

İlk kez İznik konsil'inde temel ilkeler arasında yer alan ekümeniklik kavramı, 325 yılında ortaya çıkar. Bugün dahi hiçbir kilise veya Hristiyan mezhebinde tartışılmayan bu kavram İznik Konsili sonrasında o dönemin önemli merkezleri olan Antakya, Roma ve İskenderiye'de taşınan bir sıfat olmuştur. Bu üç önemli coğrafik merkezin ekümenik patriklik olarak kabul edilmesinin ardından diğer önemli noktalar da bu 3 merkeze bağlanmıştır. Elbette bunun bir hata olduğu da düşünülmüştür. Siyasal otoritenin imparatorun elinde olduğu bir ortamda dini otoritenin farklı noktalara dağıtılması bir hata olarak görülür. Neticede bu üç nokta da siyasal güce uzak noktadadır. Bunlar haricinde başkentte sadece en önemli ve büyük ruhani makam bir piskoposluktur. O da *Heraclia* "Ereğli" Metropolitliği'ne bağlıdır. Bu yetki yetersizliği sebebiyle, ülkedeki dini hareketlere başkent değil, Antakya ve İskenderiye Patrikhaneleri yön vermektedir. Ülkenin yine ilahiyat tartışmalarının sahnelendiği bir arena durumuna geldiği bir ortamda, İmparator Theodosius, İstanbul Kilisesi'nin mevcut konumunun, devlet protokolü açısından yeterli prestije sahip olmadığını görmüştür. Bu durum neticesi de İstanbul Konsil'inin toplanma nedenlerinden birisi olarak kabul edilmektedir (Yalçın 2012: 482-483).

1.3.1.2.2. I. İstanbul Konsili'nin Kararları

İmparator'un gönderdiği davetnameler üzerine Anadolu, Suriye, Filistin, Mısır ve Trakya'dan birçok piskopos İstanbul'a gelmiştir. Böylece 381 yılı Mayıs ayında konsil resmen başlamıştır (Tanner 1990: 22).

Yüz elli piskoposun katıldığı konsilde Macedoine î'tizale şiddetle reddedilmiş ve Kutsal Ruh'un tanrılığına karar verilmiştir. Kutsal Ruh'la Tanrı'nın ruhu aynı mütalaa edilmiş ve birleştirilmiştir. Böylece İznik Konsili'nde kabul edilen Kredo'ya, Baba ve Oğul'un Tanrılığına, Kutsal Ruh'un Tanrılığı da ilave edilerek Teslis'in üç unsuru tamamlanmıştır. Konsilin kabul ettiği ve İznik Kredosu'na eklediği karar şöyledir:

Babadan doğma, diriltici ruha sahip Kutsal Ruh, aynen Baba ve secde edilen Oğul gibi inanılması gereken bir Tanrı'dır. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh, üç uknum, üç cevher, üç özellik olup üç'te birlik, birlik'te üçlüktür; üç uknum da birleşmiş tek bir birlik olup, tek bir tabiatta, tek bir cevherde, bir tek ilahtır (Küçük 1996: 137).

İznik Konsili'nde başlayan ve İstanbul Konsili'nde şekillenen kredo halen geçerliliğini korumaktadır. İsa Mesih hakkında varılan konsil sonuçları İznik-İstanbul Kredosu olarak bilinir.

1.3.1.2.3. I. İstanbul Konsili'nin Sonuçları

Macedoine'nin fikirleri İstanbul Konsili'nde reddedilmiş ve Kutsal Ruh'un statüsü şu şekilde belirlenmiştir: “Baba'dan çıkan ve herkese hayat veren Rab Ruh'u Kudüs'e iman ediyoruz. Baba ve Oğul'la beraber O'na da secde kılınır ve tesbih edilir”. Bu ifadeler İznik- İstanbul Kredosu diye adlandırılan Kredo'da okunmaktadır (Akdaş 2009: 28). Her Pazar günü milyonlarca Hristiyan'ın kilisede ezbere okuduğu bu Kredo'nun tam metni şu şekildedir:(Tanner 1990: 24).

Her şeye gücü yeten ve tek olan Baba Tanrı'ya inanıyoruz.

O göklerin ve yerin ve bu ikisi arasında bulunan görünür-görünmez her şeyin yaratıcısıdır.

Tek Rab olan İsa Mesih'e de inanıyoruz.

O, Tanrı'nın biricik oğludur, ezeli olarak Tanrı'dan sudûr etmiştir.

O, Tanrı'dan Tanrı, ışıktan ışık ve hakiki Tanrı'dan hakiki Tanrı'dır.

O, yaratılmamıştır, doğrudan Tanrı'dan meydana gelmiş ve onunla aynı cevhere sahiptir.

Onun sayesinde her şey yaratılmıştır.

Bizim ve bizim günahlarımız için gökten yeryüzüne inmiştir.

Kutsal Ruh'un kuvvetiyle bakire Meryem'den beden almış ve beşer olmuştur.

Bizim için Pontus Pilate'nin idaresi altında çarpmıha gerilmiştir.

Acı çekmiş, ölmüş ve gömülmüştür.

Kutsal kitaplara göre üçüncü günde ölümden dirilmiş ve göğe yükselmiştir.

Baba'nın sağ yanında oturmaktadır.

Yaşayanları ve ölenleri yargılamak için muzaffer bir şekilde tekrar gelecektir.

Onun krallığının sonu yoktur.

Baba'dan ve Oğul'dan sudûr eden yaşamın vericisi olan Rab Kutsal Ruh'a inanıyoruz.

Baba'ya Oğul ile birlikte ona da tazim ve ibadette bulunmaktadır.

O, peygamberler aracılığıyla konuşur.

Tek bir Katolik ve apostolik Kiliseye inanıyoruz.

Günahların affı için tek bir vaftizi kabul ediyoruz.

Ölülerin dirileceğini ve ahiret hayatının geleceğini bekliyoruz. Amin

İstanbul Konsili, alınan kararlar yönünden oldukça önemlidir. Teslis inancının resmiyete dökülmesi ve bununla birlikte kiliselerin örgüt yapısı ile ilgili alınan kararlar çarpıcıdır. İznik Konsili'nde şeref payesi Kudüs'e verilmiştir. İmparator Theodosius'e kadar Hareclea Metropolitliği'ne bağlı olan İstanbul piskoposluğu daha sonra bu bağdan kurtulmuş ve Hareclea Metropolitliği'nin de önünde yer almıştır. Burada amaçlanan ülkenin dini yönetiminin kolay ve etkili takibinin yapılabilmesidir. İstanbul Konsili'nde kabul edilen III. maddeye bağlı olarak İstanbul patriklik kabul edilir. Böylelikle bütün Trakya, İstanbul'a bağlanmıştır. Bu gelişmeleri pek hoş karşılamayan Roma, konsildeki bazı patrikleri hain ilan etmiştir.

1.3.1.3. I. Efes Konsili

Bu konsili, İmparator II.Teodese, Nestorius'a karşı toplamıştır. 22 Haziran'dan 17 Temmuz 431'e kadar devam eden beş oturumda konsil babaları, Bakire Meryem'in "Tanrı Annesi" olduğunu belirlemişlerdir (Aydın 2007: 160).

1.3.1.3.1. I. Efes Konsili'nin Toplanış Nedenleri

431 yılında toplanan Efes Konsili'nde teslisin ikinci uknumundan kaynaklanan problemler tartışılmıştır (Akdaş 2009: 29).

381'deki İstanbul Konsili'nden itibaren "Teslis"in üç unsurunun aynı olması ve "tek tabiata" sahip bulunması doktrini gündeme gelmiştir. Bununla "Teslis'in ikinci unsuru, insan tabiatı ile Teslis'te nasıl birleşir?" problemi tartışılmaya başlamıştır. Bu mesele, daha önce Ariusçular tarafından ortaya atılmış; Oğul'un tanrı olmadığı, Oğul'un ruhsuz beden ve ruhunun "Kelam" olduğu savunulmuştur. İstanbul Konsili'nde bu görüş mahkûm edilmiş, Oğul'un tanrılığının tamlığı ve Baba ile aynı mahiyete sahip bulunduğu kabul edilmiştir. Ancak, daha sonra, Mesih'in içindeki ilahi ve insani prensiplerin birbiriyle ilişkisi meselesi ortaya çıkmıştır (Küçük 1996: 137).

Ariusçuların görüşü Suriye piskoposu Apollinaire ile yeni bir boyut kazanmıştır. O, Yunan filozofu Platon'u izleyerek, insandaki ruhu, akli ruh ve hayvanı ruh olmak üzere ikiye ayırmış, Kelamın (Tanrı'nın Oğlu) akli ruhla aynı olduğunu savunmaya başlamıştır. Bu doktrin, fazla başarılı olamamış; fakat Hz. İsa'da insani ve ilahi tabiatın birleşmesi doktrininin daha açık hale gelmesinin sağlanmasına imkân vermiştir (Yılmaz 2010: 24).

İstanbul Konsili'nden sonra Roma tarafından hain ilan edilen İskenderiye ve Antakya Kiliseleri de Hz. İsa ve Tanrı ikilemiyle ilgili tartışmalara farklı yaklaşımlar sergilemişlerdir. Bu teolojik ekoller konuyu farklı yorumlamaktadırlar. İskenderiye Kilisesi, Hz. İsa'nın *ilahi* "tanrısal" tabiatını savunur. İskenderiye ekolüne göre, İsa Mesih bedene bürününce Hz. İsa ve Tanrı bütünleşir. İnsani tabiat, ilahi tabiat içinde kaybolur. Bunun sonucunda Bakire Meryem, "Tanrı'nın Annesi"dir (Theotokos). Antakya Kilisesi'ne göre ise Bakire Meryem "Tanrı'nın Annesi" değil, Hz. İsa'nın annesidir (Christokos). Bu kilise, Hz. İsa'nın insani yönünü değerlendirir. Meryem, insan olan Hz. İsa'yı doğurmuştur. Tarsuslu Diodore ile Mopsueste'li Theodore'ye ait olan bu görüş etkili olmuştur. Antakya Kilisesi'nin savunduğu bu fikir, ana doktrine terstir. Dolayısıyla tepkilere neden olmuştur. Daha önce olduğu gibi onlara karşı da şiddetli bir tavır sergilenmiştir. Ne var ki İstanbul Patriği Nestorius da Antakya Kilisesi ile aynı fikirleri paylaşmaktadır. O da konuya manevi yönden açıklık getirmiştir. Nestorius'a göre, Yuhanna İncili'ndeki "Baba ve Ben, biriz" ifadesi bedenlen birlik değil manevi bir birlik yani aşktır.

Nestorius bütün bu görüşlerini, şöylece özetlemektedir:

Teslisin ikinci uknumu olan ilahi kelimenin bir annesi vardır. Beden, ancak beden doğurur. Allah bir kadından doğmuş olamaz. Meryem, içine kelimenin hulûl ettiği bir insan doğurmuştur. Kelime, ölümlü bir insan içinde cesetlenmiştir. Fakat o, ölümsüzdür. İçine hulûl ettiği şeyi o diriltmiştir (Tanner 1990: 47).

İstanbul patriği Nestorius, düşüncelerini daha net bir şekilde eyleme dönüştürür. Ayinlerde okunan metinleri yasaklar. Özellikle “Ey bizim yerimize haça gerilen Tanrı” ifadesi onda rahatsızlık yaratmıştır. İstanbul’da yaptığı bu engellemeleri başka yerlere de yayar. Çokça yandaş toplayacak olan fikirleri etkili olmuştur. Meryem’in İsa Mesih’i doğurduktan sonra bile bakire kaldığı düşüncesi Nestoris’e göre büyük bir saçmalıktır. Matta İncili’nde bahsedilen ve Hz. İsa henüz daha küçük bir çocukken Mecusilerin ona secde ettikleri söylemleri de uydurmazdır. İddialı savunmaları karşısında, karşıt görüş sergileyen İskenderiye Kilisesi içinde bile kendisi gibi düşünenlere rastlanır. İskenderiye Kilisesi’ndeki bu hareketlilik patrik Cyrille’yi rahatsız eder. Cyrille’ye göre Nestorius’un fikirleri bir buhran sebebidir. Bu fikirler Ortodoks Katolik imanına terstir. Nestorius bu girişimleriyle Antakya Kilisesi’ni ön plana çıkarmaya çalışmakta ve bu gayretiyle İstanbul’u hiçe saymaktadır. Cyrille, bu düşüncelerini 429’da bir bildiriyle sunmuştur. Mevcut karışıklığa Papa I. Celestin’de dâhil olur ve Cyrille’den yana tavır takınır. Bu tartışmalar sonunda Cyrille, bir anlamda rakibi olan Nestorius’un aforozunu isteyerek hatalar zincirine bir yenisini ekler.

Hız. İsa’nın Tanrılığını ve Meryem’in onun annesi olduğunu inkâr edenlerin aforozunu isteyen, tarihte 12 maddelik Aforozname olarak geçen ve günümüz Süryani, Kıptî, Ermeni ve Habeş Kiliseleri’nin akidelerine temel oluşturan bu metin şöyledir:

Kim ki Emanuel’in gerçek bir Tanrı olduğunu ve gövdelenmiş olan Kelam’ı doğurduğundan dolayı annesinin de “Tanrı annesi” olduğunu itiraf etmezse, - çünkü Kelam gövde olmuştur- aforoz olsun!

1. Kim ki, Baba’nın Kelam’ı, uknumda bir olduğunu, gövde de “bir” oldu; ve Mesih gövdesiyle sadece “Tek”tir, bu yüzden onun hem Tanrı hem de insan olduğunu itiraf etmezse, aforoz olsun!

2. Kim ki, gövdelenmeden sonra (doğalarda) ayrılık yaparsa ve Mesih’i iki uknuma ayırır ve sadece bu iki uknum muhasebe ediyorlardı diyerek onların büyüklük, güç ve saltanatta birleşik bir doğa olduğuna inanmazsa aforoz olsun!

3. Kim ki, İncillerde yayılan ve anılan sesleri ya da ataların Mesih hakkındaki görüşlerini ya da Mesih’in kendi konuşmalarını iki uknuma

ayırırsa; (böylece) bazılarını insana layık, bazılarını da Tanrı Kelamı'na yüklerse (ayırırsa) aforoz olsun!

4. Kim ki, Mesih hakkında “Mesih, kullandığı ilahi saltanatı, sadece insan olarak kullanmıştır.” demeye cesaret ederse, ya da Mesih’in gerçek tanrılığını ya da doğada tıpkı uknum gibi birleştirmede “Tek Doğa” olarak (Baba’nın) Oğlu olduğunu, ya da kan ve etle bizimle birleştiğini –çünkü Kutsal Kitap’larda yazıldığı gibi Kelam ceset olmuştur- inkâr ederse, aforoz olsun!

5. Kim ki, Baba’nın Kelam’ı “ilahtır” ya da Mesih “Tanrıdır” dediği halde, Kutsal Kitap’larda yazıldığı gibi Mesih’in hem Tanrı hem de insan olduğunu itiraf etmezse, aforoz olsun!

6. Kim ki, Kelam olan Tanrı, insan olan Hz. İsa’da tasarruf ediyordu ve Tanrı’nın biricik Oğlu’nun (bu tasarrufta) kuvveti sonradan katılmıştır, derse aforoz olsun!

7. Kim ki, Tanrı ile beraber göğe yükselen insana, secde kılmak ve onunla birlikte tesbih etmek gerekir der ve onları ayrı ayrı değerlendirirse, aforoz olsun!

8. Kim ki, biricik Rabbimiz İsa-Mesih için, Ruhû’l Kudüs onu yabancı bir güçle yüceltiyordu; Hz. İsa, murdar ruhları Ruhû’l Kudüs nimetiyle, o saltanat ve gücü kullanarak çıkarıyordu; dolayısıyla insanlığında tanrısal mucizeleri tamamliyordu (ve ayrıca yaptığı mucizeleri bu ruhla yaptı, fakat o ruh onun öz cevherinden değildir), derse aforoz olsun!

9. Kitab-ı Mukaddes “Mesih, imanımıza büyük kâhin ve resul olmuştur. Bizim yüzümüzden Tanrı’ya kendisini kurban kıldı ve Baba’ya bizim kurtuluşumuz için güzel kokulu buhur takdim etti.” der; bu yüzden kim ki, bir olan Tanrı’nın Kelam’ı bizim gibi insan değildir ve gövdelenmemiştir, Kehnüt’ün başı değil ve resul olmamıştır; fakat dışarıdan bir gövde almış ve sadece kadından doğmuştur, Kelam ise ayrıdır iddiasında bulunursa, aforoz olsun!

10.(İsa-Mesih) Baba’nın Kelam’ı olduğundan, “onun cesedinin şifa ve hayat verici olduğunu” itiraf etmeyen ya da bu gerçeğin tersini söyleyen; dışarıdan başkasından ve onunla birleştiğinden ve onun içinde ululanandır, diyen ve söylediğimiz gibi herkese hayat veren o Kelam’ın, hayat verici olmadığını; bu yüzden (İsa-Mesih’in gövdesi) Tanrı’nın Kelamı’na özel bir şey (araç) olmuştur diyen, aforoz olsun!

Kelam olan Tanrı, gövdesinde acı çekmiş, gövde de çarmıha gerilmiş ve ölmüştür. Tanrı gibi hayat ve hayat verici olduğundan da (kıyam eden) ölülerin “ilki” dir, bunu itiraf etmeyen, aforoz olsun! (Tanner 1990: 59-61).

Cyrille ve Nestorius arasındaki tartışma yeni bir konsilin kapılarını aralamıştır. Cyrille’nin hazırladığı aforozname karşısında tüm Hristiyanlığın kurtuluşunda etkili olacağını düşünen Nestorius ise hemen karşı atağa geçer. Hemen bir sinod toplar ve Cyrille’yi aforoz eder. Bu tartışmanın büyüyeceğinin fark edilmesi üzerine İskenderiye ve Roma piskoposlarının önderliğinde toplanacak olan yeni genel konsilin adı Efes Konsili

olacaktır. 431 yılında toplanacak olan konsilin amacı Hristiyan birliğini korumak ve Nestorius'un karşı çıkışlarına son vermektir.

1.3.1.3.2. I. Efes Konsili'nin Kararları

Nestorius'un başlattığı bu î'tizale son vermek ve Hristiyan birliği'ni korumak için İskenderiye ve Roma piskoposlarının önderliğinde “üçüncü genel konsil” M.S. 431 Haziran'ında Efes'te toplanmıştır. İmparator, kendisini temsilen Vandidyan ve İrinavos adlı iki resmi görevli göndermiştir. Efes'e Nestorius yanında 16 veya 60, Kurilos'ta 50 piskoposla gelmiştir. Efes Genel Konsili'ne İskenderiye Patriği Cyrill başkanlık etmiştir. Ayasloğ toplantısında 200 piskopos hazır bulunmasına rağmen Nestorius katılmamıştır. Toplantının sonucunda 198 piskoposun imzasıyla alınan kararda, Nestorius'un fikirleri çürütülerek, Hz. İsa'nın tek bir kişiliği ve tabiatı olduğuna karar verildiği gibi taraftarlarıyla birlikte lanetlenmekten de kurtulamamıştır. Efes Konsili, “Katolik Kredosu”nu kabul etmiştir. Bu iman ilkelerine göre:

Hz. İsa'da iki tabiat birleşmiş, insaniyet ve ulûhiyet bir tek uknum olmuştur. Bakire Meryem bir insan annesi değil, ilahi bir uknumun annesi olarak, Allah annesidir (Yılmaz 2010: 29).

Efes Konsili'ne İskenderiye Patriği Cyrille'nin başkanlık ettiği düşünüldüğünde çıkan sonuçları da tahmin etmek zor olmayacaktır. Roma ve İskenderiye yerel sinodlarının aldığı kararlar hemen kabul edilmiştir. Akabinde Nestorius episkoposluktan alınmış ve aforoz edilmiştir. Bu konsilde tek doğa-tek uknum sözleri yinelenmiş, Meryem'in “Tanrı'nın annesi” olduğu” karara bağlanmıştır. Hristiyanlığın üçüncü konsili olan Efes Konsili, Hz. Meryem'e *Theotokos* “tanrı doğuran” unvanı verilmesi yönünden oldukça önemlidir.

Elbette bu denli önemli bir konsilde tartışılan şeyler ve alınan kararlar bununla sınırlı değildir. İznik İtikadnamesi bu konsilde onaylanmıştır. Ayrıca Kıbrıslılara kendi piskoposlarını seçme hakkı da yine Efes Konsili'nde karara bağlanmıştır.

1.3.1.3.3. I. Efes Konsili'nin Sonuçları

Cyrille ve yandaşlarının aldığı bu kararları, konsile sonradan iştirak eden Papalık delegeleri de onaylamıştır. Kendisinin bulunmadığı bu acele konsil toplantısının kararlarına karşı çıkan Antakya piskoposu Jean ise Cyrille'nin topladığı piskoposlara katılmayı reddederek kendisi bir sinod toplamış ve orada Cyrille'i mahkûm etmiştir. Bu

karşılıklı mahkûmiyet, imparatoru güç bir ikilem karşısında bırakmıştır. Bunun üzerine imparator, her iki toplantının kararını kabul ederek Cyrille, Jean ve Nestorius arasında arabuluculuk yapmak istemiştir. Fakat Cyrille, imparatoru ve sarayı kendi safına çekmek için, kendi taraftarlarının, Kilisenin mevsuk doktrini savundukları konusunda tüm diplomasisini kullanmıştır. Nitekim çabaları boşa gitmemiş ve neticede Nestorius, görevden alınarak Antakya manastırına gönderilmiş ve 451 yılında da sürgünde ölmüştür (Yılmaz 2010: 29).

Efes Konsili bir anlamda Cyrille'nin zaferi olarak görülebilir. Bu zafer neticesinde Cyrille, Doğu Kilisesi'nin en etkin gücü olmuştur. Dolayısıyla bağlı bulunduğu İskenderiye Patrikliği de bundan nemalanmış ve güçlenmiştir. Bu süreçte Nestorius ile aynı görüşte olan hükümet de yenilgiye uğramış ve kısa sürede İskenderiye'nin üstünlüğünü kabul etmiştir. Yine aynı dönemde İstanbul'da olan ve İskenderiye'nin görüşlerini benimsemiş olan Eutyches da çevresini genişletmiştir. Konsil sonrasında, İskenderiye'nin güç kazanması belli çevreleri rahatsız etmeye başlamıştır. Özellikle İstanbul ve Roma bu konuda ittifak yapıp İskenderiye'ye karşı güçlerini birleştirmişlerdir.

1.3.1.4. II. Efes Konsili

II.Efes Konsili 449 yılında toplanmış bir konsildir.

II. Efes Konsili, itikadî alanda herhangi bir karar almamasına rağmen, kilise örgütlenmesiyle ilgili aldığı kararlar açısından son derece önemli bir konsildir. Bu konsil aldığı kararlar ile Antakya Süryanî Kilisesi'ndeki çatlakların daha da büyümesine, Roma ve İstanbul Kiliselerinin işbirliği yapmalarına ve hemen ardından da Doğu Hristiyanlığı için adeta ölüm fermanının imzalandığı ünlü Kadıköy Konsili'nin toplanmasına neden olmuştur (Akdaş 2009: 34).

1.3.1.4.1. II. Efes Konsili'nin Toplanış Nedenleri

I. Efes Konsili sonrasında Nestorius'un aforoz edildiğinden bahsedilmiştir. Elbette ki onun fikirleri kendisi ile sonlanmamıştır. Kendisi gibi düşünen Urfa piskoposu Hiba ve Kuros piskoposu Theodore daha sonraları örgütlenip çalışmalar yapmışlardır. Nitekim onların gayretleri pek de etkili olamamıştır.

Fakat 440 yılında Xystus'un yerine Leo'nun Roma Patrikliği'ne, 441 yılında Yuhanna'nın yerine Dumnos'un Antakya Patrikliği'ne, 444 yılında Kurilos'un yerine Dioscorus'un İskenderiye Patrikliği'ne ve 446 yılında Proclus'un yerine Flavian'ın İstanbul Patrikliği'ne seçilmeleri, I. Efes Konsili kararlarını yeniden gün yüzüne çıkarmıştır (Çelik, 1996: 175). Kiliselerdeki bu taze kan değişimleri neticesinde fikir çatışmaları tekrar alevlenmiştir. I. Efes Konsili sonrasında Antakya ve İskenderiye Kiliseleri arasındaki barış sona ermiştir. Konunun başında bahsettiğimiz Urfa episkoposu Hiba'nın Nestorius yanlısı fikir ve davranışlarını şikâyet etmek için İstanbul'a giden bir kurul *Eutyches* "Utuhî" ile bağlantıya geçer. Eutyches'in güçlü bir çevresi vardır ve 421 yılından beri İstanbul'da manastır reisliği görevindedir. Eutyches'in o dönemde kabul gören etkili fikirleri vardır.

Tarihe "Monofizitizmin Babası" olarak geçen Eutyches ve yandaşları, Nestorius'un fikirlerine asla katılmamakta hatta bu fikir ayrılığını düşmanlık derecesine kadar götürmekteydiler. Bu bağlamda Eutyches ve yandaşları, saraydaki etkinliklerini kullanarak başta Urfa piskoposu Hiba ve Kuros piskoposu Theodoret'i saf dışı etmek ve Doğu'daki Nesturî etkinliğini kırmak için imparatoru ikna etmişlerdir (Akdaş 2009: 35).

İstanbul yakınlarındaki bir manastırın reisliğini yapan Eutyches'in ismi 431 Efes Konsili'ne kadar hiç duyulmamıştır. Konsilden sonra yıldızı parlayan Eutyches'in net ve keskin ifadeleri onu etkin bir konuma getirmiştir. O, tam bir Nesturî düşmanıdır. Urfa piskoposu Hiba'nın yargılanması ve Kuros piskoposu Theodoret'in etkinliklerinden men edilmesinde onun payı büyüktür. İmparator ve ailesiyle sıkı dostluğu vardır. İmparatorun başmabeyni ve haremağası Herysaphius'un vaftiz babasıdır. İşte bütün bunlar Eutyches'in elini güçlendiren unsurlardır. Eutyches daha sonra Monofizitizm akımının öncüsü olacaktır.

İsa Mesih'i tek doğaya sahip ve sadece Tanrı olarak kabul eden Eutyches, saraydaki itibarına güvenerek bunu yayma yolunu seçer. İsa Mesih'in insanî ve ilahî doğalarını kabul etmiş ancak ilahî doğanın, insanî doğayı yuttuğunu ısrarla savunmuştur. Eutyches'e göre Hz. İsa'nın tanrısal doğası insani doğasıyla karışmış ve "Tek Doğa" olmuştur. Meryem'in rahminde kendi istediği bedeni yaratmış ve o şekilde kendini göstermiştir. Dolayısıyla Meryem'in Hz. İsa'da hiçbir etkisi yoktur. Meryem sadece onu bedeninde taşımıştır.

Eutyches'in fikirleri kısa sürede Nesturî karşıtlarınca benimsenmiştir. Onun Monofizitizm adı verilen görüşlerini benimseyenler Durilyon Episkoposu Eusebius ve Theodoret'e karşı kampanyalar başlatmışlardır. Neticede farklı fikirler arasındaki tartışma karşı konulamaz bir boyuta ulaşmış ve yeni konsil toplanması kaçınılmaz olmuştur. Yeni konsil toplama gerekliliğini İstanbul Patriği Flavian bildirmiştir.

Genel karışıklığın da farkında olan imparator I. Theodosius ve iktidar ortağı III. Valentinus 449 yılında ve yine Efes'te yeni bir konsil toplanması kararını almışlardır.

1.3.1.4.2. II. Efes Konsili'nin Toplanması

II. Efes Konsili'nin toplanma kararından hemen sonra gerekli çalışmalar başlamıştır. Konsil, 449 yılı yazında Efes'te toplanacak ve imparator II. Theodosius'un emriyle İskenderiye Patriği Dioscorus konsile başkanlık yapacaktır. Dioscorus'a görevinin bildirildiği mektupta ayrıca Kuros Piskoposu Theodoret'in Konsile alınmaması gerektiği söylenmiştir. Mektupta İmparator II. Theodosius, Theodoret hakkındaki olumsuz düşüncelerini açıkça ortaya koymuş ve birliğin sağlanması için onun konsil dışında kalması gerektiğini vurgulamıştır.

İmparator fikirlerini beyan ettiği bu mektupların yanı sıra konsile, kendisini temsilen iki kişi göndermiştir. Gönderdiği kişilere toplantılarda susmalarını söylemiştir. İmparatorun emriyle konsile başkanlık edecek olan Dioscorus, henüz Roma, Antakya ve İstanbul temsilcilerinden kimse gelmeden Efes'e ulaşmıştır. Dioscorus, bu temsilcilerin gelmelerini beklemeden Haziran ayında konsili resmen açmış ve oturumları yönetmeye başlamıştır (Akdaş 2009: 38).

II. Efes Konsili'nin 449 yılı Haziran ayında apar topar çalışmalarına başlaması sorunlara neden olmuştur. Bazı piskoposlar, konsil başladıktan bir süre sonra haberdar edilmiştir. Roma Piskoposu Leo, Antakya Patriği Dumnos ve İstanbul Patriği Flavian derhal bir mektup göndererek konsilin kendilerini beklemeleri gerektiğini bildirmişlerdir. Bu istekleri, konsile başkanlık eden Dioscorus tarafından reddedilmiş ve konsil çalışmalarını aralıksız sürdürmüştür.

Konsilin ilk oturumundan itibaren Eutyches meselesi bir kenara bırakılmış ve oturumlarda Antakya Piskoposluk Bölgesi'ndeki huzursuzluklar ele alınmıştır. Çok hızlı ilerleyen oturumlarda, Dioscorus'un görüşlerine muhalif olanlar tarafından yapılan konuşmalar ve ileri sürülen iddialar üzerine, başta Urfa Piskoposu Hiba ve Kuros

Piskoposu Theodoret olmak üzere, ardından Harran Piskoposu Danyal, Cübeyl (Biblos) Piskoposu Akulinos, Sur Piskoposu Irenaus, Viranşehir Piskoposu Sofran ve Eskişehir Piskoposu Eusabius tek tek ele alınarak, ne kadar Nestorius taraftarı piskopos varsa hepsi gıyaplarında görevlerinden alınıp, aforoz edilerek, yerine yenileri atanmıştır (Durak 1993: 6).

Konsil çalışmalarında muhalif tavırlar sergileyenlerin derhal görevlerinden alındıkları görülmektedir. Konsilin sıradaki konusu ise İstanbul Episkoposluk Bölgesi'nin problemleridir. Tam da bu konunun görüşülmeye başladığı sırada I. Leo'nun temsilcileri, Antakya Patriği Dumnos ve İstanbul Patriği Flavian, kendi gruplarıyla konsile katılırlar. Bu gelişme aynı zamanda karışıklığın başladığına işarettir. Yeni katılımlar olduğu için konsilin açılışında okunan ve imparator tarafından Dioscorus'a gönderilen mektuplar yeniden okunur. Bu gelişme üzerine I. Leo'nun temsilcilerine verdiği mektupların da okunması istenir. Bu istek konsil başkanı Dioscorus tarafından reddedilir.

1.3.1.4.3. II. Efes Konsili'nin Kararları

İmparatorun konsile gönderdiği mektuplar okunduktan ve tüm katılımcılar Efes'e ulaştıktan sonra konsil, Eutyches'in görevden alınmasına karar veren İstanbul Patriği Flavian'ın düzenlediği 448 tarihli İstanbul Mahallî Sinodu'nda alınan kararları incelemeye başlamıştır (Akdaş 2009: 38).

Eutyches toplantıya çağırılarak akidesi hakkında sorguya çekilmiş ve meclis huzurunda “doğru inanç kaidelerini” kabul ettiğini açıklamıştır. Eutyches, üç konsilin (İznik, İstanbul ve Efes) çizdiği sınırlar çerçevesindeki imanını içeren bir dilekçeyi Konsil'e sunmuş ve bu dilekçe Konsil'de okunmuştur. Eutyches dilekçesinde, Flavian'ın kendisine reva gördüğü azil işinden ve aforoz edilmesinden şikâyet etmektedir. Eutyches, bu dilekçenin yazılmasında ve Konsil'e arzında, tecrübe ve dehasını sergilemiştir. Bunun üzerine papazlar Konsil'de, Eutyches'nin beraatini, Flavian'ın Eutyches aleyhinde verdiği kararın kaldırılmasını, Eutyches'ye papazlık şerefine iadesini ve manastırın idaresinin kendisine verilmesini karara bağlamışlardır (Durak 1993; 7).

Konsilin yeni oturumunda, konsil başkanı Dioscorus, İstanbul Patriği Flavian ve Durilyon Piskoposu Eusebius aleyhinde net ithamlarda bulunur. Flavian ve Eusebius, İznik ve I. Efes Konisillerinde alınan kararlara muhalif olmakla suçlanırlar. “Hz. İsa'da iki doğa vardır; o Tanrı değildir, bizim gibi bir insandır.” diyorlar. Bu sözler hoşunuza gidiyor mu?”

diyen Dioscorus, Flavian ve Eusebius aleyhinde kışkırtıcı ifadeler kullanarak tüm konsili etkisi altına almıştır. Bunun akabinde Flavian ve Eusebius'un azl ve aforoz edilmesi için gerekli karar derhal onaylanmış ve konsil tutanaklarına alınmıştır. Aforoz edilen Flavian'ın yerine İstanbul Patrikliği için Anatolius uygun görülmüştür. Yine aynı konsilde aforoz edilen Dumnos'un yerine de Maximos getirilmiştir. Genel olarak aforoz ve yeni görevler ile şekillenen konsil kararları, onaylanması için Dioscorus tarafından imparatora mektupla iletilmiştir.

1.3.1.4.4. II. Efes Konsili'nin Sonuçları

Alınan kararlara bakıldığında, I. Efes Konsili'nden farklı sonuçlar ve kararlar çıkmamıştır. Özellikle aforozlar ve yerlerine yeni görevlendirmeler yapılması genel olarak tüm konsillerde alınan kararlardır. Bu yönüyle II. Efes Konsili, bir önceki konsilin devamı gibidir.

Konsilde alınan kararların en önemlisi Nesturîliğin mahkûm edilmesidir. II. Efes Konsili neticesinde İsa Mesih'te iki doğa olduğunu savunan bütün piskoposlar aforoz edilip, ardından da sürgüne gönderilmişlerdir. Ancak bu durum Nesturîler açısından, mücadelenin sona ermesine değil, aksine daha da alevlenmesine neden olmuştur (Akdaş 2009: 39).

II. Efes Konsili en çok, konsil başkanı Dioscorus'u memnun etmiştir. İskenderiye Kilise önderliğini diğer kiliselere benimsetmiştir. Konsilde başarılı kışkırtmalar ve çıkışlar yapan Dioscorus, aforoz kararları sonrasında kendi yandaşlarına görev verme fırsatı yakalamış ve bu fırsatı da çok iyi değerlendirmiştir. Bu durum, Roma Piskoposluğu'nun sınırları dışında, tüm Hristiyan âleminde Dioscorus'un egemenliği anlamına gelmektedir.

Dioscorus, konsil sonrasında amacına ulaşmış, güçlenmiştir. Yalnız, bu güç, sorunları ve oluşacak tepkileri bertaraf etmeye yetmeyecektir. Özellikle aforoz kararları çok fazla tepki görmüştür. Kiliselerde başlayan tartışmalar büyümüş ve kiliseler arası politik mücadeleler başlamıştır.

II. Efes Konsili, günümüzde sadece İskenderiye Kilisesi'nce *ekümenik* “evrensel” konsil olarak tanınmakta, Roma Kilisesi tarafından *The Robber Synod* “Efes Şekaveti-Efes Haydutluğu” olarak tanımlanmaktadır (Durak 1993: 9).

1.3.1.5. Kadıköy Konsili

Bu konsil de İmparator Marcien tarafından İskenderiyyeli Dioscore'a karşı Monofizitlere karşı toplanmıştır. 8 Ekim'den 1 Kasım 451'e kadar devam eden on yedi oturumda konsil babaları, kurtarıcı birtek şahsiyette iki tabiat kabul etmişlerdir (Aydın 2007:160).

1.3.1.5.1. Kadıköy Konsili'nin Toplanış Nedenleri

Kadıköy konsili, bir önceki II. Efes Konsili'nden iki yıl sonra yani 451 yılında toplanmıştır (Akdaş 2009: 39).

Oldukça önemli kararların alındığı Kadıköy Konsili'nin toplanma gerekçeleri oldukça fazla olsa da asıl neden II. Efes Konsili ve onun fevri sonuçlarıdır.

Daha önce de belirtildiği gibi II. Efes Konsili'nde Roma Episkoposu Leo'nun mektuplarının okunmasına izin verilmemiştir. Dioscorus'un bu kişisel tutumu, sorunların başlangıcı kabul edilebilir. II. Efes Konsili'nde aforoz edilenler sürgün edilmiştir. Konsil sonunda mektuplarının okunmadığını öğrenen Leo, Dioscorus'a karşı etkili anti hareket başlatmıştır. Leo, II. Efes Konsili'nde aforoz edilen piskoposlara mektup yazmış ve aynı yıl Roma'da bir sinod toplamıştır. Bu sinod, II. Efes Konsili'nde alınan kararları benimsememiş ve bu konsili gayri meşru saymıştır. Ayrıca, II. Efes Konsili'nde aforoz edilenlerin hepsinin ruhani rütbeleri iade edilmiş ve Dioscorus'un aforozuna karar verilmiştir. Papa Leo, yayınladığı bir bildiri aracılığıyla II. Efes Konsili'ni "Haydutlar Konsili" olarak adlandırmıştır.

Roma'daki gelişmelerden haberdar olan Dioscorus da bir sinod toplamış ve Papa Leo'nun aforoz edildiğini İskenderiye'den ilan etmiştir. Karşılıklı aforoz düelloları iki kilise arasındaki kırılganlığı düşmanlığa çevirmiştir.

Bu doğrultuda Papa Leo, İmparator II. Theodosius'a mektuplar yazarak Dioscorus'u şikâyet etmekte ve II. Efes'in kiliseler arasında derin uçurumlara neden olduğunu, bunun ise son derece tehlike arz ettiğini belirtmektedir. Leo bu durumun ortadan kalkması için İmparator'dan Roma'da bir Ekümenik Konsilin toplanmasını istemektedir (Durak 1993: 11).

Süregelen tartışmalar Papa Leo'yu endişelendirmiştir. Karışıklığın giderilmesi ve Hristiyan âlemindeki birliğin yeniden sağlanması için imparatora sayısız mektup yazmıştır. Lakin yazdığı hiçbir mektuba karşılık alamamıştır. Bir süre sonra beklediği fırsat ayağına gelmiştir. İmparator Theodosius'un ablası Pulharya ve eşi Efedokya, gezmek için Roma'ya gelmişlerdir. Papa Leo düşüncelerini onlarla paylaşmış ve yardım istemiştir. Hristiyan âlemindeki huzursuzluğun giderilmesi için bir ekümenik konsil toplanması gerektiğini söylemiştir. Bu ve diğer bütün gayretleri karşılıksız kalmış ve imparatorun olumlu bir yanıt alamamıştır. Bunun üzerine Papa Leo, yeni bir ekümenik konsil toplanması için imparatorun ölümünü beklemeye başlamıştır.

Leo'nun beklentisi 450 yılında gerçekleşmiştir. İmparator attan düşmüş ve hayatını kaybetmiştir. Tahta çıkacak oğlu olmadığı için vasiyeti üzerine Marcian tahta geçecektir. Marcian, imparatorun kız kardeşi ile evlenerek 450 yılında II. Theodosius'un halefi olarak imparator olur.

Bu iktidar değişimi üzerine II. Efes'in mağlupları Ekümenik Konsil toplama kararlarının mümkün olabileceği düşüncesiyle Marcian'ın eşi Pulharya'ya mektuplar yazmaya başlamışlardır. Aldıkları yanıtlarda Pulharya'nın da II. Efes'ten rahatsızlık duyduğunu anlamışlardır. Bunun üzerine Papa Leo, iktidarın değişmesiyle genel havanın kendi lehlerine döndüğünü görünce Pulharya'ya bir mektup daha yazmıştır. Mektubunda eski hatalara düşmemek ve aceleci davranmamak için olsa gerek, ne II. Efes'ten ne de ekümenik bir konsilden bahsetmiştir. Sadece bir istekte bulunarak; “başkent gibi önemli bir patriklik makamını işgal ederek, yıllarca hizmet vermiş fakat II. Efes'te aforoz edilerek sürgün edilmiş ve gurbette ölmüş bir patriğin (Flavian) kemiklerinin mezarında sızladığını...” ileri sürerek, Flavian'ın kemiklerinin İstanbul'a getirilmesini ve burada babalarının yanına gömülmesini, adının tekrar dipteyhlere² yazılmasını istemiştir (Akdaş 2009: 41).

1.3.1.5.2. Kadıköy Konsili'nin Kararları

İmparator Marcian'ın daveti üzerine, ülkenin her yanından piskoposlar İstanbul'a gelmeye başlamıştır. Kaynaklarda konsilin önce İznik'te toplanmasının planlandığı fakat daha sonra İznik'te şiddetli bir deprem olduğu için planlananın aksine konsilin Kadıköy'e taşındığı şeklinde bilgiler mevcuttur (Akdaş 2009: 42).

² Kitap gibi kapanan iki kapaklı levha

Konsil, İmparator Marcian'ın emriyle 451 yılının Ekim ayında İstanbul Kadıköy'de toplanarak görüşmelerine başlamıştır. Açılış (8 Ekim), Kadıköy Euphemia Kilisesi'nde yapılmıştır. Konsile katılanların sayısı çeşitli kaynaklarda farklı rakamlarla ifade edilmektedir (Durak 1993: 17).

Kadıköy Konsili 500 kadar piskoposun katılımıyla gerçekleşmiştir. Batı'yı temsilen sadece 5 piskopos vardır. Bu 5 piskoposun ikisi ve iki rahip Papa'yı temsil etmişlerdir. Batı piskoposlarından biri İspanyol diğeri ise Afrika'dandır.

Konsilde toplam 17 oturum gerçekleşmiş ve 28 karar çıkmıştır. Konsil 2 ay kadar sürmüştür. Doğu için oldukça önemli olan konsil, birçok kaynakta önemli yer tutmaktadır.

Birinci oturum: Kadıköy Konsili'nin I. oturumu belirttiğimiz üzere 8 Ekim 451 tarihinde Euphemia Kilisesi'nde resmen açılmıştır. Açılış İmparator'un konsile gönderdiği mesajın okunmasıyla başlamıştır. Bunun üzerine devlet temsilcilerinden bir kurul hakemlik yapmak üzere mihrabın önüne otururken, sağ tarafa Dioscorus ve yandaşları, sol tarafa ise, Leo'nun temsilcileri ile İstanbul ve Antakya patrikleri ve yandaşları oturmuşlardır. Ayrıca konsile II. Efes'te aforoz edilen piskoposlar da iştirak etmiştir. Her ne kadar bu duruma Dioscorus, itiraz etse de, imparatorun temsilcileri her iki tarafında –yani II. Efes'te aforoz edilenlerle onları aforoz edenlerin- konsilde bulunabileceklerine karar vermişlerdir (Akdaş 2009: 42).

1. oturumda II. Efes Konsili'nin meşruluğu tartışılmış ve ilginç itiraflar kaydedilmiştir. Özellikle bu konsilde alınan kararlara imza atan piskoposlar adeta günah çıkarmışlardır. Kendilerine Dioscorus'un baskı yaptığını ve boş kâğıtlara imza attıklarını itiraf etmişlerdir. II. Efes Konsili kararlarını imzalamak istemeyen piskoposlarsa, Dioscorus ve imparator temsilcileri tarafından tehdit edildiklerini söylemişlerdir.

Yine birinci oturumda söz alan Dioscorus ise, bu piskoposların tıpkı o zaman olduğu gibi yine şimdi koltuklarını korumak için böyle yalanlar uydurduklarını iddia etmiştir. O'na göre bu piskoposlar yalancıdır. Hatta bu piskoposlar II. Efes Konsili'ne katılmadıklarını bile söyleyebilirler. Gelişmeler neticesinde Dioscorus, II. Efes Konsili'ndeki tutumlarından dolayı sorgulanmıştır. II. Efes Konsili'nde üç kişinin başkanlık yapması gerekirken neden sadece Dioscorus'un başkanlık yaptığı da tartışılmıştır. Buna ek olarak Papa Leo'nun da mektuplarının okunmaması ve karşıt görüşte olanların konsile alınmaması 1. oturumda alınacak kararda etkili olmuştur. Neticede, II. Efes Konsili gayri meşru sayılmış ve alınan kararlar da geçerliliğini yitirmiştir. II. Efes

Konsili ile aforoz edilen ve sürgündeyken ölen İstanbul Patriği Flavian ve diğer aforoz edilmiş tüm piskoposların ruhanilik rütbeleri kendilerine iade edilmiştir. Dioscorus'un kendini savunma çabası yeterli olamamış ve alınan kararlar tutanaklara geçmiştir.

İkinci Oturum: 1. oturumda alınan kararların ardından, iki gün sonra, konsil tüm hızıyla 2. oturum çalışmalarına başlamıştır. 2. oturum 10 Ekim'de toplanmıştır.

2. oturumunda gündem konusu yine II. Efes Konsili yani bir başka ifadeyle Dioscorus'tur. Her iki oturumda da onun inancı değil yasalara uygun hareket etmediği ifade edilmiştir. Dolayısıyla, konsilde Dioscorus'un imanı ile ilgili hiçbir olumsuz sonuç çıkmamıştır. Dioscorus hakkında varılan hükümler daha sonra 553 yılında toplanacak olan II. İstanbul Konsili'nde karara bağlanacaktır.

Üçüncü Oturum: 1. oturumda, daha önce de belirtildiği gibi II. Efes Konsili gayri meşru sayılarak iptal edilmiştir. Buna bağlı olarak, o konsilde aforoz edilen tüm piskoposların itibarları iade edilmiştir. 2. oturumda ise, Dioscorus'un görevinden azledilme kararı çıkmıştır. 3. oturumun konusu ise Papa Leo'nun "İnanç Vesikası"dır. Leo'nun mektupları ile II. Efes'in tüm etkilerinin yok edilmesi amaçlanmıştır.

Birçok episkopos, Toms'da (İnanç Vesikası) yer alan konulara muhalefet etmiş, devletten çekinen bazı episkoposlar, durumun nazikliğini görünce konuyu tekrar gözden geçirmek için, konsil yönetiminden birkaç gün mühlet istemişlerdir. (Durak 1993: 32).

Dördüncü Oturum: Dördüncü oturum başladığında, Leo'nun İnanç Vesikası üzerindeki tartışmalar da yeniden başlamıştır. Üçüncü oturum, bu konuyu neticelendiremeden son bulmuştur. Bu oturumda da Toms (İnanç Vesikası) üzerine farklı yorumlar yapan piskoposların yine tam bir sonuca varamayacağını anlayan konsil hakemleri Leo'nun Toms'unu (İnanç Vesikası) havaya kaldırarak, "Toms (İnanç Vesikası), İznik İtikatnamesi ile uyuyor mu, uyumuyor mu?" diye sormuşlardır. Böylece tartışmalar sona ermiş ve üyeler "uyuyor" cevabını vererek kararı onaylamışlardır (Akdaş 2009: 44).

4. oturumda piskoposların "evet" cevabıyla birlikte Leo'nun İnanç Vesikası Kilise yasalarından kabul edilmiştir. Resmiyet kazanan Leo'nun İnanç Vesikası, bir anlamda Eutyches'in inançları ile çeliştiği için konsil konusu olarak Monofizitizm seçilmiştir. Bu durumda yapılan değerlendirmeler neticesinde pek şaşırtıcı olmayan konsil kararı çıkmıştır. Eutyches hakkındaki karar şöyledir: Eutyches'in inançları İznik İtikadnamesi'yle

ve Kurilos'un mektuplarıyla uyuşmamaktadır. Bu gerekçeyle Eutyches'in aforoz edilmesine karar verilmiştir.

Altıncı Oturum: 25 Ekim'de toplanan altıncı oturuma imparatorun yanı sıra imparatoriçe *Pulcherie* "Pulharya" ve devletin diğer ileri gelenleri de katılmıştır. Konsilin bu oturumunun imparatorun iştirakinden olsa gerek Roma senatosundaki Başkanlığı anımsattığı söylenmektedir. Roma senatosundaki zafer mihrabı gibi İncil Konsil salonunun ortasına konulmuştur. Konsil babaları da aynen senatörlerin oturduğu şekilde oturmuşlardır. Metropolitler ise, Roma yargıçları gibidirler. Ayakta duran ve oy hakkı olmayan yüksek düzeydeki din adamları, şövalyelere benzemektedirler. Yine bu oturumda piskoposlar, senatörlere ait bir âdet olan imparatorları alkışlama usulünü de benimsemişlerdir. Bu alkışlar arasında konsil salonuna giren imparator, görevlendirdiği kurulun oluşturduğu taslak lehinde bir konuşma yaparak oturumu başlatmıştır. İmparatorun açılış konuşmasının ardından Anatolius'un baş diyakozu, hazırlanan taslağı konsil üyelerine okumuştur (Akdaş 2009: 44).

Kadıköy Konsili'nde okunan ve üyelerce kabul edilen itikadname birçok yönden önceki konsillerde alınan kararların iptali niteliğindedir. Bu konsilde, eski konsillerde alınan Hz. İsa'nın birleşmeden önce iki doğa ve birleşmeden sonra Tek Doğa olduğu, ilahî doğanın acı çektiği inancı reddedilmiştir. Dolayısıyla önceki konsillerde bu fikrin tersini savundukları için aforoz edilen tüm piskoposların imanı da yenilenmiştir. İlginç olan şudur ki: Bir önceki II. Efes Konsili'nde imzası olan tüm piskoposlar bu defa tam tersi bir ifadenin altına imza atmışlardır. Bu durum Dioscorus'un ifade ettiği gibi piskoposların iktidar lehinde hareket ettikleri ve koltuklarını korumak adına bu tavrı sergilediklerini işaret eder. Bazı ortak noktaları olsa da genel olarak önceki konsillerden farklı kararlar alınan Kadıköy Konsili kararları toplanış amacına hizmet etmiş ve imparatorun onayıyla kabul görmüştür.

Yedinci Oturum: I. Efes Konsili'nden itibaren Kudüs Piskoposu Juvenal, kendi piskoposluğunu bağımsız bir patrikliğe dönüştürmek için çaba harcamaktadır. Nihayet, II. Efes Konsili ile Antakya Patriği Dumnos aforoz edilince, yerine patrik olarak Maximus seçilmiştir. Juvenal, patrikliğe Maximus'un seçilmesiyle, bağımsız patriklik olma fikrini Maximus'a bildirerek bu konuda onunla sıkı bir ilişkiye girmiştir. Bu doğrultuda Kadıköy Konsili öncesi Antakya Patrikliği'nin yetki alanında bulunan Fenike I ve Fenike II ile

Arabistan eyaletlerinin yönetiminin Kudüs'e bırakılması için aralarında anlaşma yapmışlardır (Durak 1993: 37).

Konsilin 7.oturumunda Maximus ve Juvenal'in münasebetleri ve aralarındaki anlaşma değerlendirilmeye alınmıştır. Yapılan görüşmeler sonunda Kudüs Piskoposu Juvenal'in beklentileri gerçekleşmiş ve Kudüs, bağımsız patriklik olmuştur. Bununla birlikte bazı kiliselerin bağlı olduğu patrikliklerde de değişimler görülmektedir. Yahudiye, Samiriye ve Galile bölgeleri Antakya Kilisesi'nden alınarak Kudüs Patrikliği'ne devredilmiştir. Fenike I ve Fenike II eyaletleri ile Arap beldelerindeki kiliseler de Antakya'ya bağlanmıştır.

On beşinci oturum: Toplanan her konsil sonrasında, etkin olanların bağlı oldukları kilise ve patriklik güç kazanmaktadır. 1. Efes Konsili'nden sonra özellikle Cyrille'nin etkisiyle Doğu'da İskenderiye patrikliği güçlenmiştir. Patrikliklerin güç savaşı çoğu zaman konsil toplanmasına da neden olmuştur. Batı'da ise Roma ve İstanbul arasında rekabetin olduğundan çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedilmiştir. Özellikle imparatorların söz sahibi oldukları konsillerde alınan kararların da onların isteği yönünde çıktığı görülmektedir. 15. oturumun konusu da tam bu doğrultuda şekillenmiştir.

15. oturum bir anlamda Roma ve İstanbul arasındaki güç savaşı sayılabilir. Bu güç savaşının şekillenmesinde imparatorun önemli bir etkisi olmuştur. Zira imparator Marcian, İstanbul Patrikliği'ni mutlak otorite olarak kabullendirmeye çalışır. Ülkenin düzen ve birliğinin aynı zamanda Hristiyan dünyasında alınacak kararların kendi yetkisinde olmasını istemesi kendine göre haklı bir nedendir. İmparatora göre, eğer İstanbul Patrikliği tüm gücü ve yetkiyi elinde bulundurursa, o da olan bitenden haberdar olacak ve isteği doğrultusunda durumlara müdahale edebilecektir. Kısacası imparator, bu şekilde yetkilerle donanacaktır. Bu istekleri önündeki tek engel Roma'dır. Bilindiği gibi daha önce Roma'nın başkent olması Roma Kilisesi'ni ayrıcalıklı kılmıştır. Oysa şimdi başkent İstanbul'dur. Bu nedenle İstanbul'un ayrıcalıklı olması karşısında hiçbir engel yoktur. Zaten İstanbul, ruhaniler ve Hristiyan halkın gözünde farklı bir yere sahiptir.

İmparator'un bu fikri üzerine çalışmalar 15. oturumla başlar. Amaç İstanbul'u Hristiyan dünyasının yeni ve mutlak hâkim gücü saydırmaktır. Anatolius'un maiyetindeki piskoposlar hemen işe koyulur ve meşhur 28. maddeyi görüşülmesi için konsilin huzuruna sunarlar.

15. oturumda, Anatolius'un piskoposları tarafından zekice tasarlanmış 28. madde konsildeki 184 piskoposun oyunu alarak kabul edilmiştir. Böylece Hristiyan dünyasında şeref payesini taşıyacak olan İstanbul Piskoposluğu'dur.

1.3.1.5.3. Kadıköy Konsili'nin Sonuçları

Kadıköy Konsili'nde, neredeyse tüm konsillerin toplanış sebebi olan Hz. İsa'nın tabiatı meselesi ile ilgili olarak, İsa Mesih'in "iki tabiata" sahip olduğu kararına varılmıştır. İman konularına açıklık getiren ve altıncı oturumda kabul edilen dogmatik formül şu şekildedir: "Hepimiz ittifakla bir tek ve biricik Oğul İsa'yı kabul ediyoruz. Ve yine O'nun, bir tek şahısta birleşmiş, bölünmemiş, ayrılmamış ve değişikliğe uğramamış iki tabiatını kabul ediyoruz" (Durak 1993: 45).

Bu formülle Hz. İsa'nın, Mükemmel Tanrı ve Mükemmel İnsan olduğuna karar verilmiştir. Yani Tanrı yanı ile Tanrı'yla aynı özelliklere sahipken, insan yanıyla da bizimle aynı özelliklere sahiptir. Kadıköy Konsili, iman esaslarının tespiti konusunda aldığı kararlarda bir paradoks meydana getirmiştir. Nitekim alınan kararlarda bir yandan Kurilos övülürken, diğer yandan onun teolojisi mahkûm edilmiştir. Aynı şekilde, bir yandan Nestorius mahkûm edilirken, onun teolojisi de kabul edilmiştir (Akdaş 2009: 47).

Bu konsil, aldığı kararlar ile tarihi bir öneme sahiptir. Özellikle kiliselerin örgüt yapısı hakkında önemli kararlar alınmış ve neticesinde Doğu Hristiyanlığı ile Batı Hristiyanlığı birbirinden kopmuştur. İstanbul Patrikliği ve Roma Kilisesi birbirine düşman olmuşlardır. Alınan kararların bir diğeri tarafından kabul edilmemesi de Hristiyan âleminde birlik sağlanamamasının önemli bir işareti olacaktır.

Kadıköy Konsili nedeniyle yaklaşık 15 yüzyıldır Doğu Hristiyanlığı ile Batı arasındaki kopukluk giderilememiştir. Günümüzde Süryani, Kıpti, Ermeni ve Habeş Kiliseleri bu konsili meşru kabul etmezken, Rum Ortodoks Kilisesi ve –yönetmel kararlarını reddetmekle beraber- Roma Katolik Kilisesi tarafından ekümenik kabul edilmektedir (Akdaş 2009: 39-40).

Kadıköy Konsili'nin doğurduğu ayrılıklar ve parçalanmalar ile ilgili olarak, Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Patriği İgnatius Zekka I. İvas şöyle söylemektedir:

“...Böylece Kadıköy Konsili, sağlam imanı değiştirdikten ve Hz. İsa'ya ittihattan sonra iki tabiatlı diyen Nestorius'un sapkınlıklarını destekledikten, tek olan Kurtarıcı'yı ikiye ayırdıktan sonra, Toplayıcı Kilise'yi ikiye bölerek, Kilise'nin evlatlarını birleştirmek yerine parça parça ederek dağılmıştır. İşte bu andan itibaren ayrılıklar, husumet beslemeler gruplar arasında yayılmıştır. Günümüzde bile, bu ayrılıklardan meydana gelen sıkıntılı işler, Kilise'de devam etmektedir. Kadıköy Konsili'nin aforozla meydana getirdiği büyük çatışmalar, nasıl tesir etmesin ki?” (Durak 1993: 46).

1.3.1.5.4. Kadıköy Konsili'nin Yansımaları

İstanbul'da Durum: Kadıköy Konsili'nin kararları Hristiyan dünyasında birliği sağlamak yerine, bir daha birleşmemek üzere büyük ayrılıklara yol açmıştır. Konsilin aldığı kararlara İstanbul, Roma ve Mısır'da gösterilen tepkiler şu şekildedir:

Konsilin aldığı kararlar ve yayınlanan bu genelge her yanda olduğu gibi, bizzat başkentte de huzursuzluğa neden olmuştur. Konsil kararlarıyla her ne kadar İstanbul Patrikliği bütün Hristiyan dünyasının önderi durumuna geldiyse de, alt kademedeki ruhaniler ve halk, alınan itikadi kararlar üzerine bölünmüşlerdir. Bu bölünme diğer bölgelerdeki gibi kanlı olaylara neden olmasa da, alt kademedeki ruhanileri ve halkı üç kısma ayırmıştır:

a) Eutyches yanlıları

b) Eutyches, Nestorius ve Leo'nun İnanç Vesikası'nı reddeden “kararsızlar” ki bunlar tarihte “monofizit” olarak anılacak olan Tek Doğa yanlılarının gerçek atalarıdır.

c) *Melkitler* “Kadıköy yanlıları” (Akdaş 2009; 48).

Roma'da Durum: Kadıköy Konsili'nden sonra Roma'da da önemli olaylar yaşanmıştır. Zira konsil kararlarından en çok etkilenen de Roma olmuştur. Konsil kararlarının bildirildiği mektuba cevaben bazı hususlardaki onay, Papa Leo tarafından imparatora bildirilmiştir. Bununla birlikte Papa Leo, kiliselerin örgüt yapısı ve 28. madde kararlarını şiddetle reddeder. Bu düşüncelerini net bir dille yazdığı mektupta imparatora bildirmiştir.

Papa Leo'yu ikna çabalarına imparatoriçe Pulharya ve Patrik Anatolius da dahil olur. Bütün bu girişimler dahi Papa Leo'yu ikna etmeye yetmez. Leo, 28. madde ile alınan kararların İznik Konsili'nin 6. maddesi ve İstanbul Konsili'nin 2. Maddesine aykırı olduğunu savunur. Ayrıca eski zaman gelenekleri çiğnenmiş ve Kitab-ı Mukaddes'le ters düşülmüştür. Leo fikirlerinde ısrarcıdır. İstanbul apostolik kökenli değildir. Bu yüzden İstanbul patriklik bile olamaz. Patriklik hakkı Roma, İskenderiye ve Antakya'ya aittir. Nitekim bu durum İznik Konsili'nde resmiyet de kazanmıştır.

Leo'nun ısrarcı tutumu karşısında imparator Marcian, Leo'yu tatmin edecek bir hamlede bulunur. 15 Şubat 453'te Leo'ya Roma Piskoposluğu görevini verir. Görünürde bu hamleyle Roma, İstanbul'dan bağımsız olsa da, bu durum İstanbul'un kayıtsız şartsız önderliğini değiştirmez. Bunun farkında olan Leo, ömrünün sonuna kadar (461) itirazını sürdürmeye devam eder.

Mısır'da Durum: Kadıköy Konsili'nin kararları Mısır'da, İstanbul ve Roma'daki gibi hafif bir tepkiyle karşılanmamıştır. Zira Mısır'daki tepkilerin neticesinde kanlı olaylar ve ölümler meydana gelmiştir. Kadıköy Konsili'nde Leo'nun İnanç Vesikası'nın kabul edilmesi ve özellikle Dioscorus'un aforoz edilerek sürgün edilmesi, Mısır'daki havayı tetiklemiştir. Ayrıca Kadıköy Konsili'ne katılan Mısırlı piskoposların, başkentte baskı altında kararları imzaladıklarını söylemeleri ve sürekli halkı Kadıköy Konsili aleyhinde kışkırtmaları, gergin olan havayı daha da gerginleştirmiştir (Akdaş 2009: 48-49).

Mısır'da 24000 kişinin ölümüne neden olan olaylar bir protestoyla başlar. Aslında temel neden Dioscorus'un aforoz edilmesidir. Kadıköy Konsili'nde Dioscorus'un yerine atanan Patrik Proterius, Mısır'da Makarios tarafından protesto edilir. Makarios, Atko piskoposudur. Protesto sırasında kargaşa çıkar ve yaşlı Makarios ölür. İşte bu vahim gelişme, zaten gergin olan ortamı kaosa sürükler ve kışkırtmalar artar. Kışkırtılan halkı dizginlemek için askerler devreye girer ve sorun daha da büyür. Yukarıda belirtilen ölü sayısı kayıtlara geçen ve sadece İskenderiye'deki sayıdır.

Mısır'daki bu kanlı olaylara devletin müdahalesi de ağır olmuştur. Ayaklanmaların bastırılması için şiddet kullanılmıştır. Bu tarihten sonra Mısır'daki olaylar, kimi zaman sükûnetle, kimi zaman şiddetle İslam'ın Mısır'a gelişine kadar devam etmiştir (Akdaş 2009: 49).

1.3.1.6. II. İstanbul Konsili

Bu konsil, İmparator I. Justinien tarafından toplanmıştır. 5 Mayıs'tan 2 Haziran 553'e kadar devam eden sekiz oturumda konsil babaları, "Nestorienlerin Üç konusu" olan Theodore'un şahsiyeti ve eserlerini, Theodor'un Aziz Cyrille ve Efes Konsili'ne karşı yazdığı yazılarını ve Urfalı İbas'ın Theodor'u savunan ve Cyrille'in itirazlarını reddeden mektubunu tel'in etmiştir (Aydın 2007: 161).

1.3.1.6.1. II. İstanbul Konsili'nin Toplanış Nedenleri

5 Mayıs 553 tarihinde Papa olmadan toplanıp çalışmalara başlayan ve kararlar alan konsildir.

527-565 yılları arasında imparatorluk yapan Justinien, Ortodoks Hristiyan imamının savunuculuğunu yapmaktadır. İlahiyatla ilgili tartışmalara sık sık katılan Justinien, Hristiyan topluluğunu, iman birliği içinde tutmak istemektedir. Hatta bu maksatla bazı ruhbanlar tarafından ileri sürülen şu formülü benimsemiştir: "Teslisin unsurlarından biri çarmıha gerildi." Fakat devrin Papa'sı II. Jean, bu formülün, Havarilerin öğretisi ile bağdaşmadığını ileri sürerek reddetmiştir. Justinien'in "Teslisin unsurlarından biri çarmıha gerildi." şeklindeki formülü benimsemekteki amacı, monofizitlerin desteğini almaktır. Ancak bunda başarılı olamamıştır. Bu formül tutmayınca Justinien bu defa da Antakya İlahiyat Ekolü'nün meşhur ilahiyatçılarının eserlerini lanetlemeye ve böylece İskenderiyelileri kazanmaya teşebbüs etmiştir. Bu amaçla "üç bölüm" adı verilen aşağıdaki noktaları mahkûm eden bir ferman yayınlamıştır (Akdaş 2009: 49):

- i.1. Nestorius'un üstadı Mopsueste'li Theodore'un eserleri ve şahsı.
- i.2. Cyr'li Theodoret'in aziz Cyrille'e ve Efes Konsili'ne karşı olan yazıları.
- i.3. Edesse'li İbas'ın Theodore'u savunan ve aziz Cyrille'in itirazlarını reddeden mektubu.

Hristiyan dünyasında birliği sağlamak adına girişilen bu teşebbüsler ve Justinien'in fermanı pek hesapta olmayan sonuçlar doğurur. Özellikle Justinien'in bu hüküm niteliğindeki net kararları kendi başına alması Kiliseler tarafından olumsuz karşılanır. Çünkü bu ferman sinod veya konsil haricinde kişisel bir karardır ve bu, Kiliseyi hiçe saymaktır. Kısacası gelenekler Justinien tarafından ezilmiş ve Kilisenin onayı alınmamıştır. Bütün bunlar Justinien'e karşı başlatılan muhalefetin haklı nedenleridir.

Yapılan protestolar kısa sürede karşılık bulmuş ve Justinien geri adım atmıştır. Artık yeni bir konsil toplanması kaçınılmazdır.

1.3.1.6.2. II. İstanbul Konsili'nin Kararları

5 Mayıs 553 tarihinde başlayan II. İstanbul Konsili sekiz oturumda gerçekleşmiştir. 5. ve 6. oturumlarda Justinien'in ferman niteliğindeki 3 kararı görüşülmüş ve 165 piskoposun oyuyla bu 3 madde aforoz edilmiştir. Ayrıca bu fermanı savunan veya savunacaklara da aforoz yolu açılmıştır. Bu kararlarla ilgili bir dönem gelgitler yaşansa da 23 Şubat 554 tarihinde yani konsilden bir yıl sonra Papa, II. İstanbul Konsili'ni beşinci genel konsil ilan etmiş ve 3 maddelik Justinien'in fermanının aforozuna karar vermiştir.

Papa Vigile bu şehirdeki konsile katıldı ve “üç bölüm” e karşı yapılan eleştirilerin hepsinde yer aldı. Papa onların hem sözlerini hem de yazılarını kınadı. Kınamasını hem kendi sözleriyle hem de yazılarında ifade etti. İmparator ise, genel problemlere çözüm bulabilmek için bizlere bir toplantı ayarladı. Sonuç olarak biz de imparatorun temsilcilerinden yazılı taahhütlerin gerçekleştirilmesini istedik. Bu “üç bölüm” üzerindeki rezaletin devam etmesi ve Tanrı'nın Kiliselerinin daha fazla rahatsız edilmesi doğru değil (Tanner 1990: 107-108-109). Konsilde piskoposlar “üç bölüm” e karşı olduklarını bu ifadelerle anlatmışlardır. Konsilin devamında ise bu kişileri ve eserlerini neden aforoz ettiklerini, aynı zamanda kimlerin aforozu hak ettiğini şu şekilde maddeleyerek açıklamışlardır (Tanner 1990: 114-121):

1. “Eğer bir kimse Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un tek bir kişi ve madde olduğuna, tek bir otorite ve güç olduğuna, Hz. İsa'nın kişi ve varlıkta tapılacak bir İlah olduğuna iman etmezse aforoz et!

Her şeyin kendinden geldiği bir Baba Tanrı, sayesinde her şeyin olduğu İsa Mesih ve içinde her şeyi barındıran Kutsal Ruh vardır.

2. Eğer bir kimse Tanrı'nın iki doğumu olduğuna, sonraki doğumunun zamandan ve bedenden münezzeh olan Tanrı'nın cennetten çıkıp, Tanrı Annesi bakire Meryem'den doğduğuna iman etmezse aforoz et!

3. Eğer birisi mucizeler yaratan Tanrı'nın acı çeken Hz. İsa ile aynı olmadığını söylese, efendimiz Hz. İsa'yı vücut bulup insan olan Tanrı olarak görmezse ve insanken mucize ve acıya gönüllü olarak maruz kaldığına inanmazsa dinden çıkart!

4. Eğer biri Nestorius gibi birleşmenin sadece bir benzeşim örneği olduğunu ve Hz. İsa ile Tanrı'nın ayrı ayrı olduğunu söylese ve sonuç olarak normal bir beden ve ruha sahip vücut ile Tanrı'nın birleşiminin olduğunu kabul etmeyip, bu birlikte sadece bir kişi o da üçlünün bir üyesi

olan İsa Mesih'in varlığına inanmayanları da aforoz et! (Bu birleşme birçok farklı yolla anlatılabilir. Apollinarius ve Eutyches yandaşları, birleşen elementlerde yok olmayı desteklercesine, birleşen elementlerin kafa karıştıracak şekilde birleşmesinden bahsederler. Theodore ve Nestorius yandaşları ise, bölünmeden sevinç duyarak sadece sevgiyle oluşan bir birleşimden bahsederler. Kiliselerin Tanrı'sı her iki sapkınlığı da aşağılayarak, Tanrı ve insan arasındaki birleşimi bir sentez ve maddelerin varlığının birleşimi olarak ifade eder. Hz. İsa'nın sentez şeklindeki birleşiminin gizemi ne birleşen elementlerin kafa karıştırmasına ne de bölünmeye izin verir.)

5. Eğer biri birçok varlığın anlamını kapsayan İsa Mesih'in tek bir varlığını anlarsa ve bu tartışmayla Hz. İsa'nın iki kişi veya iki varlık hikmetini tanıtmaya çalışırsa, Theodore ve Nestorius'un kitaplarında yazdıkları gibi Tanrısallıkta tek bir kişi ancak aslında iki kişi olarak tanıtırsa; eğer bir kimse Kadıköy Konsili'nde "bir, tek varlık" terimiyle bu kâfirce görüş kabul edildi diye konuşur ve Tanrı'nın varlığının sadece maddeten insan vücuduyla birleştiğini kabul etmezse aforoz et! (Kutsal teslise ne bir kişi ne de bir varlık eklendi; sadece bu üç üyenin biri vücut buldu.)

6. Eğer bir kimse Hz. İsa'nın Tanrı olmadığını iddia ederek, Meryem'in sadece bir kişinin annesi olduğunu ifade eder ve resmi olarak tam ve kesin bir şekilde Meryem'in Tanrı'nın annesi olduğunu kabul etmezse -çünkü Tanrı iki doğuşa sahiptir: birincisi zamanların olmadığındaki varlığı, ikincisi ise, Kadıköy Konsili'nde de ifade edildiği gibi O'nun vücut bularak Meryem'den doğuşudur-aforoz et!

7. Eğer bir kimse İsa Mesih'in hem ilahî hem de insanî yönünü anlayarak ona olan inancını itiraf etmiyorsa, böylece bu birleşmede kusur arama gayreti içinde "birleşmede ya Tanrı insanlık vasfına büründü ya da insan Tanrı oldu." gibi sözleri vurguluyorsa; ve Hz. İsa'nın parçalara bölünüşü hikmetini iki ilah olarak algılıyorsa, bu kişileri aforoz et!

8. Eğer bir kimse Hz. İsa'ya iki varlık gibi inanılması gerektiğini; yani Tanrı ve insan olarak, söylerse ya da insanî yönünü ortadan kaldırmak veya ilahi ve insani yönünü karıştırmak için ikiden tek bir varlık ve tek bir doğa üretmeye kalkışırsa ve sonuçta Tanrı'nın vücut bulmuş haliyle birlikte, vücut bulmamış önceki haline inanmaz ve bunu da pederlerin geleneğine zıt olarak yaparsa onu aforoz et!

9. Eğer bir kimse inancında bedenen çarmıha gerilen Hz. İsa'nın gerçek Tanrı ve O'nun nuru ve teslisin bir ögesi olduğuna yer vermezse dinden çıkar!

10. Eğer bir kimse yüce Katolik Kiliseleri ve adı geçen dört Konsil (325 İznik, 381 İstanbul, 431 Efes ve 451 Kadıköy) tarafından ayıplanan ve dinden çıkartılan tüm sapık akımları ve bu akımların öncüleri olan Arius, Eunamius, Macedonius, Apollinarius, Nestorius, Eutyches ve Origen'i ve bunların tüm kitaplarını aforoz etmez ve lanetlemezse, onu aforoz et, lanetle!

11. Eğer biri "Tanrı tektir." diyen Theodore'nin sapıklık anlayışını savunursa ve diğeri yani İsa, insana ait arzu ve isteklerle hem dem olmuş ve önceki vasıflarından uzaklaşmış; iyi işleri sayesinde yücelmiş, hata işlememiş, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz edilmiş ve bu vaftiz sayesinde Kutsal Ruh'un inayetini kazanmış ve Oğul olmayı hak etmiş ve Tanrı olmuş ve yeniden doğuşundan sonra günahsız sanki harika bir

hükümdarın heykeli gibi tapılacak bir Tanrı olarak kabul ederse onları aforoz et!

12. Eğer bir kimse, Cyrill ve onun 12 bölümüne karşı ve kutsal Konsil Efes'e karşı hakiki imana karşı kurulan Theodore akımını savunur ve yine Theodore ve Nestorius gibi düşünür hatta onların yazdıklarını savunursa, kabul ederse; ve Kiliselerin ileri gelenlerini küfürle suçlarsa, bu akımların kitaplarını, böyle düşünenleri ve düşünmüş olanları, Cyrill ve gerçek imana karşı yazanları ve bu akımların yolunda gitmekte ısrar edenleri ayıplamazsa, onu aforoz et!

13. Eğer bir kimse, Meryem'den doğan ve insan olan Tanrı'yı inkar eden, İran İmparatoruna gönderildiği söylenen İbas'ın mektubunu savunur; ve Hz. İsa'nın kadından doğan sadece bir insan olduğunu ve Tanrı'nın da insandan farklı bir varlık olduğunu iddia eder; Cyrill'i kafir olarak görür ve onun Hristiyanlıkla ilgili yazılarını sapkınlıkla suçlarsa; Efes Konsili'nde Nestorius'un araştırma yapılmadan aforoz edildiğini iddia ederek Cyrill ve öğretilerinin hakiki imana ters şeyler olduğunu söyleyenleri aforoz et!

1.3.1.6.3. II. İstanbul Konsili'nin Sonuçları

553 İstanbul Konsili'nin kararları Batı'da kabul edilmemiştir. Doğu'da ise Justinien'in ümidini gerçekleştirememiştir. Konsilin daha sonra Papa tarafından imzalanarak genel kabul görmesinin tek sebebi, yukarıda da gördüğümüz gibi Nestorius ve taraftarlarını mahkûm eden kararların tekrar burada teyit edilmiş olmasıdır (Güngör 2002: 36).

1.3.1.7. III. İstanbul Konsili

İmparator IV. Konstantin tarafından toplanan konsil, Monothelisme hareketini tel'in etmiştir. Konsil, gerçekleştirilen onaltı oturumda, İsa'da birtek irade doktrinini kabul etmiş ve Papa Honorius tel'in etmiştir (Aydın 2007: 161).

1.3.1.7.1. III. İstanbul Konsili'nin Toplanış Nedenleri

680 – 681 yıllarında İstanbul'da gerçekleştirilen konsildir.

İslam'ın hızlı bir şekilde yayılması, İmparator Heraclius'u (Ö. 641) ve İstanbul Patriği Sergius'u Hristiyan Birliği üzerinde durmaya sevk etmiştir. Bu amaçla monofizit Hristiyanların Sasanilerle birleşebileceği endişesi ile yeni doktrinel formüller aramıştır. Ancak Sergius'un bulduğu formül yeni bir inhirafı ortaya çıkarmıştır. Sergius, Hz. İsa'nın bedenleştikten sonra insani ve ilahi olarak iki iradeye ve iki enerjiye sahip olmadığını, Hz. İsa'nın tek iradeye sahip olduğunu ileri sürmüştür (Güngör 2002; 36).

Ayrıca İstanbul Patriği Serge, Papa Honorius’a teolojik fikirlerini teşhir ettiği bir de mektup göndermiştir. Şahsen Hz. İsa’nın iki irade sahibi olduğuna inanan Honorius, bu görüşüne rağmen, patriğin mektubundaki mahareti fark etmemiş olmalı ki, mektubu genel olarak tasvip etmiş ve bununla beraber Hz. İsa’da bir ve iki enerji bulunduğu konusundan bahsedilmemesi gerektiğini belirtmiştir. *Mono- Energisme* “Tek enerji”yi kabul etmeyen bu beyanat, bir tek iradeye veya Monofizitliğe inanmaya meyilli görünmektedir. Heraklius’da 638’de monofizitleri daha çok tatmin için, Serge tarafından kompoze edilen *echtesse* “bir iman esası”nı yayınlamıştır. Bu esas, bedenleşmiş kelimeye sadece bir irade atfetmektedir (Yılmaz 2010: 41).

Bu dönemde alınan kararlar özellikle Ortodokslar için etkili sonuçlar vermemiştir. 600’lü yıllardan itibaren İslamiyet etkisini göstermeye başlar. Hristiyan âleminde birbirinden farklı kararlar alınması ve zıt görüşlerin aforoz edilmesi kararsızlığın ve tutarsızlığın bir göstergesidir. Tam da bu süreçte doğu bölgelerinde İslamiyet’in karşı konulamaz yükselişi tedirginliğe neden olur. Hristiyan dünyasında bölünmeler yaşanır. Bizans’ın doğu sınırında birçok bölge İslamiyet’in egemenliğine geçmiştir. Kristolojik tartışmalar, Hristiyanları zayıflatmış ve bölgede Müslüman egemenliğini kolaylaştırmıştır. 637’de Antakya, 638’de de Kudüs, Müslümanların egemenliğine geçmiştir. Konsil kararlarından rahatsız olan Mısır monofizitleri için Müslümanlar kurtarıcı gibi gelmiştir.

Batı kanadında da durum pek farklı değildir. Heraklius’un yayınladığı iman esasları tepkilere neden olmuştur. Özellikle Honorius’tan sonraki papaların hepsi tepkilerini açıkça ortaya koymuşlardır. Bu gelişmeler karşısında imparator II. Constant, Roma’yı kaybedeceği fikrine kapılmıştır. Bu haklı endişeye bağlı olarak yeni bir bildirge yayınlamış ve İsa Mesih’teki iradeleri tartışmayı yasaklamıştır. Bu tutumu Papa I. Martin’i rahatsız etmiştir. Papa’nın rahatsızlığı Latran’da bir sinod toplanmasıyla gün yüzüne çıkmıştır. Papa, bu sinod ile İsa Mesih’in iki iradeli ve iki enerjili olduğu iman doktrinini yinelemiştir. Papa, bu doktrine muhalefet edenlerinde aforoz edileceklerini karara bağlamıştır.

Roma’da yaşanan bu gelişmeler karşısında imparator net bir tavır sergilemiş ve Papa I. Martin’i yakalatmış ardından da Crine’e sürgün etmiştir. Yaşanan olaylar, toplanacak yeni bir konsilin de habercisidir. Nitekim daha sonra tüm İtalya’yı saran bir tepki ortamı oluşmuş ve huzursuzluk yaşanmıştır. Bunun üzerine imparator IV. Constantin tepkilerin daha da büyümesini önlemek adına konsil kararı almıştır. İmparator IV. Constantin’in

kaybettiği doğu topraklarının üstüne batıda da aynı sıkıntıyı yaşamamak için toplayacağı konsilin adı III. İstanbul Konsili olacaktır.

1.3.1.7.2. III. İstanbul Konsili'nin Kararları

Altıncı Genel Konsil olan III. İstanbul Konsili, Kasım 680 ve Eylül 681'de imparatorluk sarayındaki kubbeli salonda yüz yetmiş beş piskoposun katılımıyla toplanmıştır. Bu konsile Concilium Trullanum adı toplandığı bu kubbeli salondan dolayı verilmiştir. Bu konsilde bütün monofizitler mahkûm edilmiş ve Kadıköy iman formülü aşağıdaki sözlerle tamamlanmıştır (Akdaş 2009: 53): “Hz. İsa’da bölünmeyen, ayrılmayan ve birbirine karışmayan iki iradeyi ve iki tabii enerjiyi kabul ediyoruz. İki irade, insanî irade gibi, Tanrısal iradeyi takip eder ve ona tâbi olur.”

1.3.1.7.3. III. İstanbul Konsili'nin Sonuçları

III. İstanbul Konsili'nde Honorius'un kınanması oldukça önemlidir. Honorius, i'tizali durduramamakla suçlanır. Honorius'un kınandığı ve bu kınama metninin Romalı piskoposlar tarafından ezberlenen iman formülü içinde yer aldığı bilinmektedir. Toplanan bu konsilde hiçbir disiplin kararı çıkmamış ve önceki beş konsilde alınan kararlar aynen kabul görmüştür. Konsilde son şeklini alan iman açıklaması ise şu şekildedir:

Tek Oğul ve Baba'nın sözcüsü, günah haricinde bizlere benzeyen, bizim gerçek Tanrımız İsa, Kutsal Kitap'ta açıkça ilan etmiştir: “Ben yeryüzünün ışığıyım, beni takip edenler karanlığa düşmeyecek hep aydınlığa erişeceklerdir.” ve “ Sizlere huzuru bırakıyorum ve selameti veriyorum.”

III. İstanbul Konsili'nde ayrıca önceki konsillerin toplanmasına neden olan din adamları da değerlendirilmiş, onlar hakkında verilen hükümler irdelenmiştir. Bu irdelemelerde özellikle İsa Mesih hakkındaki iman hükümleri ifade edilmiştir. Konsilde, daha önceki konsillerde alınan kararlara uyumlu bir tavır sergilendiği de vurgulanmıştır.

Böylece bu kutsal konsil, ilahi ilke ve öğretilerin değişmezliğini tekrar göstererek, Tanrı'nın da ilhamıyla, 318 peder tarafından alınan kararları ve diğer konsiller tarafından alınan kararları eleyerek onayladı ve doğruladı (Tanner 1990: 124-125).

III. İstanbul Konsili'nde itikadî yönden yeni bir karar alınmayınca imparator Justinien, aynı salonda 692'de yeni bir konsil toplamaya karar vermiştir. Bu konsile *Synodus-Quinisexta* “İkinci Trullien Konsili” veya “Quinisexte Konsili” adı verilmiştir. Çünkü bu konsil beşinci ve altıncı konsilleri tamamlamaktadır. Bu konsilin diğer bir

özelliği de Doğu Kilisesi'nin disiplin problemleriyle meşgul olmasıdır. Bu konsilde daha önce kabul edilen Kadıköy Konsili'nin yirmi sekiz kararı yeniden kabul edilmiştir. Doğu Ortodoksluğu bu konsili, beşinci ve altıncı konsillerin bir tamamlayıcısı olarak görmektedir (Akdaş 2009: 54).

1.3.1.8. II. İznik Konsili

24 Eylül 787 tarihinde toplanan (Tanner 1990: 131) II. İznik Konsili'nin ana konusu, Hristiyan geleneği için son derece önem arz eden “ikonalara tazim” meselesidir (Akdaş 2009: 54). Hristiyanlıkta önemli bir yere sahip olan ikonlar, başta Hz. İsa olmak üzere, Hz. Meryem'i, havarileri, azizleri, ermişleri ve din büyüklerini tasvir eden sembollerdir ki, Tanrı'ya tapınmada birer vasıta olarak kabul edilmiştir (Ataşağın 2000: 188).

1.3.1.8.1. II. İznik Konsili'nin Toplanış Nedenleri

Daha önceki tüm konsillerin toplanma nedenlerine bakıldığında hepsinin ortak yanı İsa Mesih ve tek doğa tartışmasıdır. Tanrı'nın bir bedende yansımaları, İsa Mesih'in Tanrı olup olmadığı tartışması bir şekilde önceki tüm konsillerin ortak tartışma konusudur. Zira bu konuda alınan konsil kararları birçok piskoposun ve Piskoposluğun pozisyonunu etkilemiştir. İşte bu noktada, II. İznik Konsili'nin çok daha farklı bir konuda toplandığını söylemek mümkündür.

II. İznik Konsili'nin toplanma nedeni ikonlardır. *İkonoklast* “tasvir-put düşmanlığı” olarak bilinen bu konu o dönemlerde oldukça büyük sorunlara neden olmuştur. İkonlara tazim (o dönemde kısmen tapınma anlamında da kullanılabilir) edilip edilmeyeceği konusundaki tartışmalar bir defa daha Doğu ve Batı Kiliselerinin arasını açmıştır. Mevcut karışıklığa o dönem tahtta olan imparator III. Leon müdahale etmekte gecikmemiş ve bir ferman ile resim ve her tür ikona tapınmanın yanlış olduğunu vurgulamıştır. Fermanda (726), suretlerin put sayıldığına ve derhal yakılmasına hükmedilmiştir. Her ne kadar imparator III. Leon'un tavrı tepkilere neden olsa da o, yeni bir fermanla ısrarcı tavrını sürdürmüştür. Yeni fermanla, İsa Mesih ve diğer azizlerin resimleri yasaklanmıştır.

Tasvir kültürünün tümüyle bertaraf edilmesi için çalışan imparator III. Leon'dan sonra başa geçen V. Constantin zamanında da ikon konusu tazeliğini korumuştur. Şiddetli tartışmalar yaşanmış ve 754'de İstanbul'da toplanan konsil ile anti ikonoklastları lanetlemiştir. V. Constantin tarafından toplanan bu konsile, çoğunluğu Doğu'dan 338

piskopos katılmıştır. V. Constantin, kararlarının etkilerini genişletmek için topladığı bu konsili 7. konsil ilan etmiştir.

Bir dönem durulmuş olsa da ikon tartışmaları hemen sona ermemiştir. V. Constantin'den sonra tahta geçen IV. Leon'dur. İmparatorun karısı İrene, ikon tartışmasını ateşlemiştir. İrene, Papa I. Hadrien'i ikna etmiş ve bazı patriklerin de desteğiyle İstanbul merkezli bir konsil toplamıştır. Konsilin çalışmaları ikonoklastlar tarafından engellenmiştir. Bunu üzerine konsil 787 yılında İstanbul'dan İznik'e nakledilmiş ve çalışmalar burada devam etmiştir.

Resimlerin sadece kutsal yapılarda, kiliselerde bulunması ve dini ayin için giyilen elbiselere işlenmesiyle yetinilmeyip, evlere, sokaklara asılması gerektiği belirtilmiştir. Nitekim bu konudaki konsil ifadeleri şu şekildedir:

Bunlar bizim Efendimiz, Tanrımız ve kurtarıcımız İsa Mesih'in ve O'nu taşıyan kutsal annesinin, melek ve kutsal kişilerin simgeleridir. Biz bu simgeleri ne kadar çok seyredersek onları daha çok severiz; böylece onlara olan saygımız daha çok artar. Bu durum inancımıza göre onlara tapma değil, bu ikonlara bağlı olarak, onların aracılığıyla, kitaplara ve haç işaretine saygı demektir. Eski inançlardan doğup gelen bu simgelere, tütsü ve ışıkla da süslenerek saygı gösterilir. Aslında yapılan bu davranışlar ve hürmetler simgeye değil, arkasındaki kahramanlardır (Akdaş 2009: 55).

1.3.1.8.2. II. İznik Konsili'nin Kararları

Özellikle V. Constantin'in topladığı konsilin aksine, II. İznik Konsili'nde de bu defa Batı'dan gelen toplam 350 piskopos görev almıştır. Konsil, ikonoklast konsillerin kararlarını mahkûm etmiştir. Ayrıca konsil, ibadetin ikonlara değil sadece Tanrı'ya yapılacağına hükmetmiştir.

II. İznik Konsili ve Moskova Konsili'nde (1667) kesin olarak Tanrı'nın tasvir edilmesi yasaklanmıştır. Ancak her iki konsil de İsa Mesih'in tasvirine izin vermektedir. Hatta İsa Mesih'in tasvir edilmesi elzemdır. Çünkü Hz. İsa, Tanrı'nın kendini gösterdiği, maddeleştiği, bedendir. Madde, bu şekilde kutsal bir hale gelmiştir. İnsan bedeni (İsa Mesih) Tanrı'nın gerçeğini yansıtır. Bu açıklamalar Ortodoks mistik geleneğini yansıtmaktadır.

II. İznik Konsili, ikonalarla ilgili olarak yukarıda belirtilen kararları aldıktan sonra, bu duruma aykırı davranışların cezalandırılması için de bazı kararlar almıştır. Alınan kararlar şu şekildedir (Akdaş 2009: 55):

1. Eğer bir kimse, Tanrımız İsa'nın insanlığı temsil ettiğini kabul etmezse aforoz et.
2. Eğer bir kişi, İncil'deki manzaraların temsil edilmesini kabul etmezse aforoz et.
3. Eğer bir kimse, Tanrı ve azizlerin simgelerini selamlamazsa ve onları kabul etmezse aforoz et.
4. Eğer bir kimse, yazılı ve sözlü Kilise geleneğini reddederse aforoz et.

Öte yandan Ekümenik Konsillerin yedincisi olan II. İznik Konsili, bu konunun yanında özellikle piskoposlarla ilgili olarak da bazı kararlar almıştır. Bir piskoposun görevini nasıl yapacağı, kim tarafından seçileceği vs. gibi konular Konsil kararlarında en ince teferruatına kadar açıklanmıştır (Akdaş 2009: 54-55).

Konsil kararı gereğince artık bir imparator; piskopos, rahip veya diyakoz seçemeyecek, görevden de alamayacaktır. Eğer imparator veya bir başka güç (piskopos kurulu hariç) böyle bir karar alırsa, bu karar geçerli olmayacaktır. Konsilde alınan bu karar, bir anlamda imparator veya bir başkasının konsiller ve piskoposlar üzerindeki etkilerinin sona erdiğini ifade etmektedir.

Piskoposların seçiminde söz sahibi olanlar sadece piskoposlardır. Her il kendi piskoposlarının seçiminden sorumludur. Seçim esasları da net bir ifadeyle belirtilmiştir. Eğer piskopos seçiminde tüm piskoposlar hazır bulunamazsa üç piskopos bu görevi yerine getirebilir. Ancak bu durumda dahi seçime katılamayan diğer tüm piskoposların yazılı onayı gerekir. Belirtilen hükümler uygulandıktan sonra, yapılan seçim Metropol Başpiskoposu tarafından onaylanmalıdır.

Diğer yandan piskoposlarla ilgili olarak, onların halktan veya başka bir kimseden asla bir şey istememesi gerektiği konusu üzerinde durularak, onların haksız kazançtan kaçınmaları hususu vurgulanmıştır. Bu durum şu sözlerle açıklanmıştır:

Hakikatin elçisi Havari Paul, Efes'teki presbiterlere bir kural koyarak onlara şunu emretmiştir: "Ben kimseden altın, gümüş veya elbise kabul etmedim. Bizler çalışarak, fakir olanlara bir şeyler vermekteyiz." Böylece onları vermeye teşvik etmiştir. Bu sebeple biz de onun yolundan giderek, piskoposların haksız kazanç elde etmesini, diğer piskoposlardan, rahiplerden veya halktan bir şey istemesini yasaklıyoruz. Eğer bir piskopos bu kurallara uymaz ve kendi çıkarlarını önde tutarsa, verilecek cezayı hak etmiştir. Çünkü o, hem Tanrı'nın kurallarını hem de Havarilerin yasalarını çiğnemiştir. Zira Havarilerin sözcüsü Peter şöyle demektedir: "Tanrı'nın görevlendirdiği, zorla değil, isteğe bağlı; çıkarınız için değil, aşkla şevkle

çalışan; görevlendirilmiş amir gibi değil, insanlara model, örnek olan rahipler olun. O zaman Tanrı'nın rahmetini celb edersiniz (Akdaş 2009: 56).

II. İznik Konsili kararlarında bir diğer çarpıcı ve önemli karar ise Yahudiler ile ilgili karardır. O dönemlerde birçok Yahudi, din değiştirerek Hıristiyan olmuştur. Ancak bunların içinden bazıları bunu göstermelik olarak yapmıştır. Konsilin bu konudaki hükmü nettir. Hem Hıristiyan gibi davranıp hem de sinagoga gidenler tespit edilmeli ve Hıristiyanlığa zarar vermeleri engellenmelidir. Bu insanların sahte Hıristiyanlık ibadetleri geçersizdir. Diğer yandan Hıristiyanlığa kalpten bağlanan Yahudiler ise benimsenmelidir. Hıristiyanlık, din değiştirip bu dini benimseyen ve kaidelerini yerine getirenleri bağrına basacaktır.

1.3.1.8.3. II. İznik Konsili'nin Sonuçları

II. İznik Konsili'nin bu kararları, Papa tarafından onaylanmış ve Doğu da bu kararları tasvip etmiştir. Ancak Batı'nın bu konsil kararlarını tanıması çok sonra olmuştur (Akdaş 2009: 54).

1.3.1.9. IV. İstanbul Konsili

İmparator I. Basile başkanlığında gerçekleştirilen bu konsil, Photius'u aforoz etmek için toplanmıştır (Aydın 2007: 161).

1.3.1.9.1. IV. İstanbul Konsili'nin Toplanış Nedenleri

869-870 yıllarında gerçekleştirilmiş konsildir.

Tasvirler kültürüne karşı düşmanlık, Bizans toplumunun etkili çevresinde daima üstünlüğünü göstermiştir. İmparatoriçenin danışmanları tasvirlerin restorasyonunda ve eski ikonların işlenişinde daima itidalı tavsiye etmişlerdir. Fakat böyle bir tutum, zulüm döneminde acı çeken keşişlerce eleştiriliyor, tasvir düşmanlarına karşı sert tedbirler alınmasını istiyorlardı. Hatta ılımlı olan Patrik Methode, açıktan açığa politikasına eleştiren Stoudios manastırı keşişlerini aforoz etmek zorunda kalmıştı. Bu karar ise Kilise ve çevrelerinde ılımlılarla aşırılar arasındaki gerilimi artırmış; Methode'un ölümü üzerine, imparatoriçe Theodora, geleneksel prosedür olan konsile adayını belirlemeyi bırakmadan Aziz Ignace'ı İstanbul Patrikliğine atamıştır (Yılmaz 2010: 45).

Daha önce alınan karar gereği, piskopos seçimi ve diğer dini atamaların dışarıdan yapılamayacağı karara bağlanmıştır. Bu kuralın imparatoriçe tarafından çiğnendiğini söylenebilir. Fakat bu gelişme çok fazla tepkiyle karşılanmamış hatta yeni patriğin birçok sorunu çözeceği düşünülmüştür. Kilisenin bu beklentisi ne yazık ki karşılıksız kalacaktır. İstanbul Patriği Aziz Ignace, daha önce sergilenen ılımlı yaklaşımı sürdürmemiş hatta tam tersi yaklaşım sergilemiştir. Bu durum ve sonrasındaki gelişmeler yeni bir konsilin kapılarını aralayacaktır. Ignace'nin tavrı kısa sürede Bizans'ı karıştırmış ve siyasilerin bir dizi önlem almasına neden olmuştur. İmparatoriçenin başbakanı olan Theoctiste'nin yine imparatoriçenin kardeşi Bardas tarafından bertaraf edilmesi kargaşanın ilk kıvılcımı olmuştur. Bardas daha sonra ılımlıların desteğiyle ablasının vekâletine de son vermiştir. Ignace'de sürgün edilmiştir. Sürgün kararından sonra Ignace'den boşalan koltuğa felsefe profesörü Photius getirilmiştir. Sakin hava iki ay kadar sonra Ignace'nin yandaşlarınca bozulmuştur. Photius, kargaşa ortamını oluşturanları engellemek için konsil kararı almıştır.

1.3.1.9.2. IV. İstanbul Konsili Kararları

IV. İstanbul Konsili'nin mimarı imparator Michel'dir. Konsil kararı Papa I. Nicholas'a mektupla bildirilir ve kendisinden konsile delege göndermesi istenir. İstanbul Patriği seçilen Photius da yine bir mektupta kendisinin yeni patrik seçildiğini konsil öncesinde I. Nicholas'a bildirmiştir.

Papa, piskoposlardan Radoald ve Zacharie'yi Ignace'ın istifa şartlarını araştırmak üzere İstanbul'a göndermiş ve Photius'un seçiminin meşruluk kararını kendine tahsis etmiştir. Papa'nın kararı daha İstanbul'a ulaşmadan uzlaşmazların yeni bir isyanından korkan Bizans otoriteleri, papalık delegeleri ile kararlarını sinod önünde açıklamaya razı olurlarsa Ignace'ın davasını, yeniden açmaya hazır görmüşlerdir. Aslında tamamen bir iç mesele olan bu konu, daha önceden tertiplenmiştir. Roma'nın doğudaki prestijini arttıracığına inanan papalık temsilcileri, bu teklifi kabul etmişler ve sinodda mesele görüşüldükten sonra, daha önce Ignace hakkında verilen karar aynen kabul edilmiştir. Ignace ise, Roma'ya asla başvurmayacağını ve böyle bir niyeti de olmadığını belirtmiştir. Daha sonra sinod, "Tasvir düşmanlığı"nı mahkûm etmiş, kilise ve manastır reformunu ilgilendiren kararları oylamıştır (Yılmaz 2010: 46).

İmparator Michel'in isteğiyle toplanan konsilde imparator ve yardımcısı Basile başkanlığı üstlenirler. Elbette bunun neticesinde tam da onların istediği kararlar onaylanmıştır. En önemli karar, Roma ve Papa I. Nicholas'ın politikasının mahkûm

edilmesidir. Papa hakkında alınan karar bununla da kalmamıştır. *II. Lousie* “Batı İmparatoru”na elçi gönderilerek Papa I. Nicholas’ın görevden alınması teklif edilecektir. Karşılığında ise Batı İmparatoru resmen tanınmış olacaktır. Bütün bunlar bir anlamda entrikaların başlangıcı kabul edilebilir. Ne var ki elçi bu bildiriye Batı İmparatoru II. Lousie’ye ulaştıramamıştır. Çünkü konsil sonrasında Basile, Michel’i öldürülmüştür. Elçiler de yakalanmıştır.

I. Basile Roma’nın desteğini kazanmak için Ignace’ın yeniden patriklik makamına getirilmesini ve yeni bir konsil için Roma’nın piskoposlar göndermesini ister. Papa II. Handrien derhal bir sinod düzenleyerek Photius’a karşı yürütülen tüm çalışmaları ve alınan kararları onaylatır. Roma’nın aldığı bu karar daha sonra tepkilere neden olsa da Roma’nın üstünlüğünü ispatlaması olarak yorumlanacaktır.

Papa’nın bu tavrı, Bizans İmparatorunu ve piskoposları kendinden uzaklaştırmıştır. IV. İstanbul Konsili’nin ilk oturumuna (5 Ekim 869) 12 piskopos katılmış, son oturumda (28 Şubat 870) ise 102 piskopos hazır bulunmuştur. Konsilde alınan kararlar ve sonuçları şunlardır:

- 1- İmparatorun ısrarı üzerine Photius’a kendini savunma hakkı verilmiş fakat buna rağmen aforoz edilmiştir.
- 2- Papa VIII. Jean’la, Bulgaristan’daki Bizans haklarını savunmak için mücadeleye giren Patrik Ignace, Doğulu Patriklerce kabul edilmiş hakları savunmasına rağmen Romalı Papalık delegelerinin protestosuyla karşılaşmıştır.
- 3- Bu konsil, Doğu Konsilleri’nin “*Genel Konsiller*” listesinde yer almamaktadır.
- 4- Bu konsil, bütün Hristiyanların temsil edildiği ekümenik konsillerin sonucudur. Bu konsil neticesinde Doğu ve Batı Kiliseleri kesin olarak ayrılmıştır.
- 5- Hristiyanlıkla ilgili bir muhakeme isteyenler Roma Kilisesi’ne başvuracaktır.
- 6- Dünyadaki bütün Hristiyanlar, Roma Kilisesi’nin reisine tabi olacaktır(Yılmaz 2010: 47).

1.3.1.9.3. IV. İstanbul Konsili’nin Sonuçları

Doğu ve Batı Kiliseleri arasındaki uyuşmazlıklar ve yaşanan problemler, toplanan konsillere katılımları da etkilemiştir. Zira IV. İstanbul Konsili sonunda da Doğu ve Batı Kiliselerinin yolları ayrılmıştır. Bu konsil, Doğu Kiliselerinin genel konsil listesinde yer almamaktadır. Doğu Kiliselerinin konsile yön vermeleri bu kararı tetiklemiştir. Aynı

şekilde 879-880 Photien Konsili de Doğu tarafından kabul görmemiştir. Doğu Kiliseleri sadece ilk yedi konsili tanımıştır.

1.3.2. XI.-XIV. Yüzyıl Konsilleri

1123-1312 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan bu konsiller; Latran Konsilleri, Lyon Konsilleri ve Viyana Konsili olarak sıralanmaktadır.

1.3.2.1. I. Latran Konsili (1123)

Papa II. Calixte tarafından toplanan bu konsilin oturumları, 18 Mart'tan 6 Nisan 1123'e kadar devam etmiştir. Konsil babaları, bu konsilde yirmi beş karar oylamışlar ve unvan kavgalarına son veren 1122 Worms Konkordatosunu kabul etmişlerdir (Aydın 1995: 162).

1.3.2.2. II. Latran Konsili (1139)

Papa II. İnnocent tarafından 1139 yılının Nisan ayında toplanan bu konsilde, toplam otuz karar onaylanmış ve Anaclet Tefrikası'na son verilmiştir (Aydın 1995: 162).

1.3.2.3. III. Latran Konsili (1179)

III. Alexandre tarafından davet edilen bu konsil, üç oturum halinde 5 Mart'tan 19 Mart'a kadar devam etmiştir. Konsil babaları, yirmi yedi tane kararı onaylamışlar ve Papa'nın seçimi için üçte iki çoğunluğun gerekli olduğunu karara bağlamışlardır (Aydın 1995: 162).

1.3.2.4. IV. Latran Konsili (1215)

IV. Latran Konsili'nden de etkili olabilecek kararların çıktığı görülmektedir. Üç oturumdan oluşan konsil 1215 yılında Papa III. İnnocent tarafından toplanmış ve 19 gün sürmüştür. Evharistiya'daki ekmek ve şarabın İsa Mesih'in etini ve kanını temsil ettiği bu konsilde kabul edilir. Katolikler için *Confession* “günah çıkarma” ve *Komünyon* “ekmek-şarap ayini” mecburiyeti de bu konsille karara bağlanmıştır.

1.3.2.5. I. Lyon Konsili (1245)

Papa IV. İnnocent tarafından davet edilen bu konsil, 28 Haziran'dan 17 Temmuz 1245'e kadar devam eden beş oturumda konsil babaları, yirmi iki konuyu oylamışlar ve II. Frederic'i azletmişlerdir (Aydın 1995: 163).

1.3.2.6. II. Lyon Konsili (1274)

Bu konsil Papa X. Gregoire tarafından toplanmıştır. 7 Mayıs'tan 17 Mayıs 1274'e kadar devam eden altı oturumda konsil babaları, otuz bir konuyu oylamışlardır. Rumlarla birleşmeyi tasdik etmişler, Papaların seçimi için Conclave önermişler ve bir "Haçlı Savaşı" ilan etmişlerdir (Aydın 1995: 163).

1.3.2.7. I. Viyana Konsili (1311-1312)

Bu konsil, Fransiskenlerin fakirlik kavgasına müdahale eden ve Temple Tarikatı'nın kaldırılmasına karar vermiştir. Papa V. Clement tarafından toplanan konsil oldukça uzun sürmüş, 16 Ekim 1311- 6 Mayıs 1312 tarihleri arasında 3 oturumda ele aldığı konuları karara bağlamıştır.

1.3.3. XV. Yüzyıl Konsilleri

Constance ve Bale-Ferrare-Florence Konsillerinin düzenlendiği dönemi kapsamaktadır. 1414 ile 1431 yılları arasında gerçekleşen konsillerdir.

1.3.3.1. Constance Konsili (1414-1418)

1414 – 1418 yılları arasında, Constance'ta gerçekleştirilen konsildir.

1.3.3.1.1. Constance Konsili'nin Toplanış Nedenleri

Katolik Kilisesinin bölünmüşlüğüne bir son vermek üzere, çok sayıda piskopos ve ilahiyatçının katıldığı Constance Konsili toplanmıştır.

1.3.3.1.2. Constance Konsili'nin Kararları

Konsil, toplanınca gündemine Hristiyan reformcu, teolog Jean Hus'ü almış, elinde imparatorun verdiği izin belgesi dışında bir şey bulunmayan Jean Hus'ü tutuklamıştır. Daha sonra konsil, Jean Hus'dan yaptıklarına nedamet getirmesini istemişlerdir. Hus, bunu

kabul etmeyince de 1415 yılında, bir odun yığınının üzerinde yakılarak idam edilmiştir (Kısakürek&Kısakürek 2010: 102).

Konsil sonunda bütünlüğü sağlamak adına her üç Papa'nın da görevden alınması kararlaştırılmıştır. Bu kararın Katolik Kiliseleri arasındaki birlik ve bütünlüğü tekrardan sağlayacağı düşünülmüştür. Tek bir Papa seçimi yapılmış ve kısmen bütünlük sağlanmıştır. İlk başta etkili ve kesin çözüm gibi görülen bu kararın daha sonra pek de işe yaramadığı görülecektir.

1.3.3.1.3. Constance Konsili'nin Sonuçları

Konsilde, Papaların görevden alınması ile artık kardinallerin egemenliği de fark edilmiştir. Bu durum daha sonra farklı sorunlar çıkaracak ve Papalarla konsil piskoposlarını ve kardinallerini karşı karşıya getirecektir. Bu konsilden sonra Papa ve konsil çatışmalarına daha sık rastlanır.

1.3.3.2. Bale-Ferrare-Florence Konsili

1431 yılında İsviçre'nin Basel şehrinde başlayıp 1442 yılında Floransa'da sona eren konsildir.

1.3.3.2.1. Bale-Ferrare-Florence Konsili'nin Toplanış Nedenleri

Daha önceki dönemlerde Hristiyanlık, başka dinlerle çok büyük çatışmalara girmemiştir. Belki de bu nedenle sürekli kendi içinde tartışmalar yaşamış ve fikir ayrılıklarına girmiştir. Kiliselerin ve siyasilerin güç kazanma isteği de tartışmaları tetiklemiştir. Müslüman Osmanlının sürekli güç kazanması ve Hristiyan ülkelere karşı bir tehdit unsuru oluşturmamasından sonra bazı tedbirlerin alınması kaçınılmaz olmuştur. Osmanlı gibi etkili ve büyük bir güç karşısında birlik olma düşüncesi Bale-Ferrare-Florence Konsili'ne taşınan önemli bir konu olmuştur (Çatalbaş 2006: 26).

1.3.3.2.2. Bale-Ferrare-Florence Konsili Kararları

Roma ve İstanbul Kiliselerinin birleştirilme fikri, bu konsilde tartışılmıştır. Yine bu konsilde, Araf ve Evharistiya ayini karara bağlanmıştır.

Bu Konsilde *Hussistler*'e "Bohemyalı Hristiyan reformist Jan Hus'un fikirlerini benimseyen gruba verilen ad" karşı girişilen haçlı seferinin kararı alınmıştır. Hussistler'in ılımlı kesimleriyle müzakerelere devam edilmiş ve neticede onlara bazı tavizler verilmiştir (Çatalbaş 2006: 26).

Hussistler'le uzlaşma olayı bir yana bırakılırsa, konsilin kaygı verici konusunu Kilise reformu teşkil ediyordu. Özellikle, ruhban sınıfının hayatını, mahalli konsil teşkilatlarını, dini merasimlerin kutlanmasını ilgilendiren çok sayıda karar oylanmıştı. Ayrıca, papaya başvurma hakkı kısıtlanmış ve papalıkça konulan vergiler de kaldırılmıştır. Bu kararlar papalar gelirlerinden mahrum edilirken, konsil kararlarına bağımlı olmaları kararlaştırılıyordu (Çatalbaş 2006: 26-27).

1.3.3.2.3. Bale-Ferrare-Florence Konsili'nin Sonuçları

Hristiyan dünyasının birliği için çok başlılık yerine sadece bir kilisenin veya merkezin etkin gücü olması ve bir anlamda en üst makam sayılması gereklidir. Bu konsilde Roma piskoposu kendisinin ve kilisenin bu kutsal göreve talip olduğunu herkese hissettirir.

1.3.4. Reform Devri Konsilleri

V. Latran Konsili ve Trente Konsili'nin gerçekleştirildiği bu dönem, 1512 ile 1545 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır.

1.3.4.1. V. Latran Konsili (1512-1517)

Bazı dönemlerde kilisenin kendi içinde reform hamleleri yaptığını görmek mümkündür. İlk dönemlerde bu tür reformlar farklılıkları ve kilisenin kararlarını sorgulayanları bertaraf etmek için kullanılmıştır. Son dönemlerde ise alınan kararlar ve bazı reformlar, tümüyle kilisenin halkın gözünde saygın bir yer edinmek ve güven kazanmak içindir. Bu konsil de reform hamlesi olarak değerlendirilebilir. Dini eğitim ve vaazın gerekliliği, dini eserlerde sansür, papalığa ait vergi sisteminin ıslahı, piskoposları layık olanlardan seçmek gibi konular bu konsilin temel konularıdır. Her ne kadar bunlar amaçlansa da çözüme pek ulaşıldığı söylenemez(Çatalbaş 2006: 27).

Diğer taraftan, Wycliffe ve Jan Hus'un aşırı öğretilerinin verdiği uyarılara dikkat edilmemiştir. Bilakis onlar Kilise hayatındaki gerilemenin ve yanlış yolda olan bir reformun sorumluları olarak görülmüştür. Ayrıca temelde Katolik olmalarına rağmen Hussistler'e, seçtikleri piskoposu takdis etme yetkisi verilmiştir (Çatalbaş 2006: 27).

1.3.4.2. Trente Konsili (1545-1563)

Trente konsilinde konsil babaları, kutsal doktrin, gelenek ve asli günah, bu suçtan temizlenme konularındaki dogmatik kararları oylamışlardır. Ayin takdimesi, Azizler kültü ve sakramenti konusundaki Katolik doktrini belirlemişlerdir. Buna karşılık çok sayıda reform kararları bu dönemde alınmıştır (Aydın 1995: 165). Trente konsili ile Protestanlar bir kez daha sapkın ilan edilerek, “Papa ile Konsillerin yanılmazlığı”nın yeniden altı çizilmiştir (Çatalbaş 2006: 28).

Trente Konsili’nin toplandığı dönem Hristiyanlık için önemlidir. Mevcut gerilemede dibe vuran Avrupa’da, halkın birçok hususta etkili olması ve reform hareketleri neticesinde papalık ve Kilise çok zarar görmüştür. Değişime ayak uyduramayan kilise ve din adamları, ısrarcı tavırlarından dolayı kan kaybetmiştir. Avrupa, Müslüman Osmanlı’nın varlığıyla kendini sorgulamaya başlamış, kilise ve tüm din adamları çıkış yolu için arayışlara başlamıştır.

BÖLÜM II

2. VATİKAN KONSİLİ: SEBEPLER, SÜREÇLER, KARARLAR

2.1. Tarihsel ve Teolojik Öncüller

Bu bölümde II. Vatikan Konsili'ni hazırlayan sebepler, öncüller hakkında bilgiler verilecektir.

2.1.1. I. Vatikan Konsili ve Teolojik Etkileri (1869-1870)

Bu konsil Papa IX. Pie tarafından toplanmıştır. 8 Aralık 1869'dan 18 Temmuz 1870'e kadar devam eden dört oturum halindeki bu konsilde, konsil babaları, Katolik iman doktrini belirlemişler, Papa'nın üstünlüğünü ve onun yanılmazlığını kabul etmişlerdir (Aydın 1995: 165).

2.1.2. Kilise Anlayışı ve II. Vatikan Konsili (1962-1965)

XX. yüzyılın başlangıcından itibaren dünyada meydana gelen siyasi ve ekonomik gelişmelerden Katolik Kilisesi de etkilenmiştir. Bundan dolayı Katolik Kilisesi, kiliseler arasındaki mevcut anlaşmazlıkları ve düşmanlıkları ortadan kaldırmak, kendi içinde ihtiyaç duyduğu yenilenmeyi gerçekleştirebilmek için bir konsil toplamaya karar vermiştir. Yapılan hazırlıklardan sonra Papa XXIII. John'un davetiyle Vatikan'da toplanan bu konsil, 1962-1965 yılları arasında üç yıl devam etmiştir (Güngör 2002: 56).

2.1.2.1. II. Vatikan Konsili'ni Hazırlayan Sebepler

Avrupa'da XVIII. Yy.'da ortaya çıkan "Aydınlanma"nın tesirleri devam etmiş ve etkisini ekonomik alanda da göstermiştir. XIX. Yüzyıldaki hızlı sanayileşme, toplumun hem düşünce şeklini hem de hayat tarzını etkilemiştir. Bu durumdan olumsuz yönde en çok etkilenen kesimlerden birisi işçi kesimi olmuştur. Papa XIII. Leo, Marksist fikirlerin iyice yaygınlaştığı bu dönemde işçilerin problemleriyle ilgilenmek amacıyla 1891 tarihinde "Rerum Novarum" adında bir genelge yayınlamıştır. Ancak Kilisenin, işçilerin problemlerine çözüm bulmak amacıyla yayınladığı bu genelgenin çok geç kaldığı anlaşılmıştır (Güngör 2002: 57).

Avrupa’da, özellikle sanayi devriminden sonra, yaşam kalitesinde farklılıklar gözlemlenir. Sanayinin geliştiği bölgeler iş gücü ihtiyacına bağlı olarak nüfusunu arttırmıştır. Gelişime bağlı olarak okur-yazar oranı artmış ve insanlar bilgi haznelerini zenginleştirmiştir. Yüzyıllardır Avrupa’nın eksik yanı olan sağlık sektörü de gelişmeden nasibini almıştır. Bütün bu gelişmeler karşısında Kilise aldığı kararlar ve uygulamalarla direnç göstermiş ve ister istemez modernleşme karşıtı bir pozisyon almıştır (Güngör 2002: 57).

Modernleşme karşıtı gibi görülen bu yaklaşım Kilise’nin sanayi gelişimine bağlı olan aydınlanmaya tepki gibi algılanabilir. Nitekim bilim ve sanayinin öngörülleri Kilise’ninkilerle çelişmektedir. Bu ve benzer farklılıklar karşısında, konsiller toplayarak çözüm ve çıkar yol üretmeye çalışmak Kilise’lerin bulduğu en etkili yoldur. İlk dönem ekümenik konsiller dogmatik meselelerle haşır-neşir olmuşlardır. Konsillerin, sorunlara karşı ürettikleri çözümleri ifade etmiştik. Bütün konsillerin, otoriteye ters olan fikir ve davranışları aforoz ettikleri ve mahkûmiyetle cezalandırdıkları görülmektedir. Nitekim XX. yüzyılın ilk yarısından itibaren konsillerin benzer yollarla sorunlara çözüm üretemeyecekleri anlaşılmıştır. Sanayi ve bilim ile birlikte aydınlanan insan zihni büyük bir sorgulama süreci başlatmış ve bundan Kilise de nasibini almıştır (Güngör 2002: 57).

Bu süreçte sorunu fark eden Papa XXIII. John, Kilise’nin etkili önlemler alması gerektiğine inanarak 25 Ocak 1959’da konsil kararı almıştır. Kiliseyi o günün şartlarına uygun yapıya kavuşturmayı konsilin toplanma amacı olarak belirlemesi de sorunu çok iyi tahlil ettiğinin bir göstergesi kabul edilebilir. Papa XXIII. John’a göre Kilise dünyada özellikle Avrupa’daki gelişmeleri takip edememiştir. Buna bağlı olarak Kilise insanların beklentilerine de cevap veremez hale gelmiştir (Güngör 2002: 58).

Roma Katolik Kilisesi’ni II. Vatikan Konsili’ni toplamaya sevk eden problemler bunlarla sınırlı değildir. Bu problemler şu şekilde sıralanabilir:

- a) Modernizm krizi ve etkileri,
- b) Kutsal Kitap hareketi,
- c) Yeni teoloji hareketi,
- d) Litürji hareketi,
- e) Kilise’nin ve İlahi Vahyin tabiatı konusundaki tartışmalar
- f) Kilise’nin idari problemleri,
- g) II. Dünya Savaşı’ndan sonra Dünya’da meydana gelen değişimler ve etkileri
- h) Hristiyanların bölünmüşlüğü problemi,
- i) Papa XXIII. John’un rolü.

Bu sebepler neticesinde konsile olan ihtiyaç değerlendirilirken, dönemin sosyal şartlarının yanı sıra Konsil öncesi Kilise'nin, günümüz Kilisesi'ne oranla sahip olduğu kat be kat muhafazakâr ve dış dünyaya kapalı yapısı da göz önünde bulundurulmalıdır. Tüm bu faktörler göz önünde bulundurularak bakıldığında; II. Vatikan Konsili'nin, Katolik Kilisesi açısından ne kadar büyük bir reform olduğu ve önceki konsillerin aksine sadece Kilise'nin iç işleyişini değil, günümüz dünyasını ve sosyal hayatını da büyük oranda etkilediği görülmektedir (Kutay 2014: 38).

Yukarıda sıraladığımız tüm bu sebeplerle birlikte; etkilenen sosyal hayatın ortaya çıkarmış olduğu birtakım problemler vardır ki onları da şu şekilde ifade edilebilir:

- a- İki dünya savaşının ortaya koyduğu problemler.
- b- Ateizmin etkinliğinin artması.
- c- Yeni devletlerin sahneye çıkması.
- d- Teknolojideki baş döndürücü ilerleme.
- e- Tıp alanındaki hızlı ilerleme.
- f- Milletler arasındaki ekonomik güç farklılıkları.
- g- İşsizlik olayı ve makinenin iş alanındaki hakimiyeti.
- h- Egoizmin artması. (Aydın 1991: 56).

2.1.2.2. Konsil Öncesi Kilise Anlayışı

II. Vatikan Konsili öncesi geleneksel teolojideki Kilise anlayışı, Salaverri'nin *De Ecclesia Christi* "İsa'nın Kilisesi Üzerine" isimli eserinde en temel yönleriyle ortaya koyulmuştur. Salaverri eserinde Kilise'yi üç ana bölümde ele almıştır. Birinci bölümde Kilise'nin sosyal yapısından bahsetmiştir. Buna göre Kilise görülebilen ve yeryüzüne ait olan yönüyle Tanrı'nın Krallığı'nın dış görünüşüdür (Güngör 2002: 77).

De Ecclesia Christi "İsa'nın Kilisesi Üzerine"nin ikinci bölümünde Kilise'nin monarşik yapısından bahsedilir. Üçüncü bölüm ise Kilise'nin mutlak gücünden ve otoritesinden bahsedilir. Salaverri'ye göre Kilise, kanunu koruyan, gözeten, tek yetkili, mutlak güç topluluğudur. Kilise'nin o döneme kadar toplum üzerindeki etkileri de Salaverri'nin kitabında geçenlerin dayanağıdır (Güngör 2002: 78).

2.2. II. Vatikan Konsili: Toplanma Süreçleri ve Faaliyetleri

Dünya tarihinde, son dönemde meydana gelen değişimlerin büyük bir bölümü II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanmıştır. Kudüs ve çevresinde belli haklar iddia eden İsrail'e devlet kurma hakkı verilmesi 1948 yılına rastlar. Günümüzde de bu olayın etkileri devam etmektedir. İsrail'in devlet kurduğu dönemde Papa XII. Pius kilisenin başındadır. Papa XII. Pius'un on yıl sonra ölmesi üzerine, papalık görevi için kulislerde pek de adından söz edilmeyen Venedik Patriği Giuseppe Angelo Roncalli seçilmiştir. Papa XXIII. John olarak Hristiyan tarihine adını yazdıran Roncalli, 261. Roma Kardinalidir ve 77 yaşındadır. Roncalli, o tarihe kadar çeşitli üniversitelerde görev almış, Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye'de Papalık Denetçisi olarak çalışmıştır. 12 Ocak 1953 tarihinde kardinal olmuş ve akabinde Venedik Patriği olmuştur (Kutay 2014: 37).

1457 yılından itibaren Venedik Kardinalleri patrik unvanını taşımaktadır. 1900 yıllarından başından itibaren de papalığa giden yol Venedik Kardinallikinden geçmektedir. Venedik Patriği iken papa seçilen isimler şunlardır: Papa X. Pius (1903), Papa XXIII. John (1958), Papa II. John Paul (1978) (Kutay 2014: 37).

Papa XXIII. John'un yukarıda zikredilen özelliklerinden başka II. Dünya Savaşı sebebiyle itibarı büyük oranda zedelenmiş olan Katolik Kilisesi'nin itibarını arttırıcı tedbirler almak istediği de aşikârdır. Bu sebeple makamında henüz üçüncü ayını sürmekte iken 25 Ocak 1959 tarihinde II. Vatikan Konsili'nin yapılacağını ilan etmiştir (Kutay 2014: 37).

Konsilin gayesi (Yılmaz 2010: 100-101);

1. Katolik inancını geliştirip kuvvetlendirmek,
2. Hristiyanlara, dini yaşayışlarında yeni bir moral vermek,
3. Dini müesseseleri, modern çağın ihtiyaç ve metotlarına uydurmak,
4. Ayrılan Hristiyanları birliğe çağırmaktır.

Papa XXIII. John 1958 yılının sonlarına doğru Papa seçildikten kısa bir süre sonra bir genel konsil toplama fikrini yakınlarına açtığında, kendisinin konsilin tarihi, işleyişi ve kararların muhtevası ile ilgili bir projesinin olmadığı anlaşılmaktadır. Aslında daha önce, çağdaş dünyadaki gelişmelere ayak uydurmak, Hristiyan hayatında yenilik yapmak ve bozulan manevi hayatı düzeltmek amacıyla sadece Roma bölgesini ilgilendiren bir sinod toplama fikrine sahip olduğunu ifade etmiştir. Konuyu kardinallere açarak bu konudaki görüşlerini istediğinde, onların bunu şaşkınlıkla karşılamaları, bu gelişmenin beklenmedik

bir olay olduğunu ve bir genel konsil için herhangi bir hazırlığın bulunmadığını göstermektedir (Güngör 2002: 86).

Papa XXIII. John, konsil için gerekli görüşmeleri yaptıktan sonra hazırlıkları başlatmıştır. Papanın isteğiyle Kardinal Tardini'nin yönetiminde 10 kişilik bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyon piskoposlar ve din adamları ile görüşecek ve görüşmeler ile konsilin çalışma konularını belirleyecektir. Bu konsil öncesinde yapılan çalışmalar büyük bir titizlikle yürütülmüş ve Papa tarafından bizzat takip edilmiştir. *Motu Proprio Superno Dei Nutu* isimli kararname ile on hazırlık komisyonu ve üç sekretarya oluşturulmasına karar verilmiştir. Konsil öncesi kurulan komisyonlar ve sekretaryaların işleyişlerini takip etmek ve koordineyi sağlamak için Papa XXIII. John'un başkanlığında bir de merkezi komisyon oluşturulmuştur (Güngör 2002: 87).

Konsil öncesi kurulan on komisyon şunlardır: 1) Kutsal Kitap, gelenek, inanç ve adetler ile ilgili problemleri incelemekle görevli İlahiyat komisyonu, 2) Piskoposluk ve Piskoposların idaresi ile ilgili komisyon, 3) Hristiyan halk ve ruhban disiplin komisyonu, 4) Dindarlar komisyonu, 5) Sakrament disiplinleri komisyonu, 6) Litürji komisyonu, 7) Seminerler ve inceleme komisyonu, 8) Doğu Kiliseleri komisyonu, 9) Misyonerler komisyonu, 10) Laikler komisyonu. Kurulan sekretaryalar ise; Basın, Hristiyan Birliği ve Konsil İdare sekretaryasıdır (Güngör 2002: 87).

Konsil hazırlıkları iki ayrı zamana bölünmüş ve üç yıldan fazla devam etmiştir. Hristiyan birliği sekretaryasına başkanlık eden Kardinal Bea, kısa zaman sonra meşhur olmuştur. Çünkü bu sekretarya bölünmüş Hristiyanlara karşı sevginin ve iyi niyetin bir belirtisi olarak kurulmuştur. Bu sekretarya ayrılmış Hristiyanlarla, Ortodokslarla diyalogu hazırlayacak ekümenizmin Katolik uzmanlarını bir araya getirirken ayrılmış kiliseleri, konsile kendi gözlemcilerini göndermeye davet etmektedir (Yılmaz 2010: 101).

Papa'nın yönetimindeki merkezi komisyon Haziran 1961'de konsil kararlarını oynayacak üyeleri belirlemiştir. Buna göre, asil üyeler piskoposlar ve dini tarikat liderlerinden oluşacaktır. İlahiyatçılar ve Kilise hukukçuları ise müşahit olacak ve oy hakları bulunmayacaktır. Konsilin resmi dili Latince olarak belirlenmiştir. Geniş katılımcı kitlesinin takip ettiği konsil, 2450 katılımcıyla Hristiyanlık tarihinde toplanmış en büyük konsildir (Yılmaz 2010: 102-103).

Papa XXIII. John, 25 Aralık 1961’de konsilin toplanacağını ilan etmiş ve bu tarihten yaklaşık 10 ay sonra 11 Ekim 1962’i konsilin toplanacağı tarihi işaret etmiştir. Papa, genel toplantılara başkanlık etmesi için on kardinali kendisini temsilen belirlemiştir. Konsilin genel sekreterliği görevi de piskopos P. Telici’ye verilmiştir (Yılmaz 2010: 103).

Konsil, daha önce kararlaştırılan tarihte yani 11 Ekim 1962’de St. Pietro Kilisesi’nde Papa XXIII. John’un konuşması ile resmen açılmıştır. Konsil’in toplanma amacı ve hedefi ile ilgili yapılan konuşmaların ağırlığı Kilise’nin çağdaş dünyaya ayak uydurmasını sağlamak, Kilise ile halk arasında meydana gelen uçurumu kaldırmak, Kilise’de reform yapmak, ilimdeki ilerlemeden faydalanmak, Hristiyan doktrinini çağdaş isteklere cevap verecek şekilde takdim etmek ve bölünmüş Hristiyanları birliğe çağırarak gibi konulardır (Küng 1961; 4-5). Nitekim Papa XXIII. John bütün bu hedefleri *aggiornamento* kelimesiyle ifade etmiştir. Bu kelime “Kilise’yi günümüze taşımak ve onu çağdaş dünyadaki misyonunu yerine getirmede daha etkili hale getirmek” anlamına gelmektedir (O’Malley 1971: 589-590).

3 Haziran 1963’de Papa XXIII. John’un ölümü üzerine 21 Haziran 1963’de Papa seçilen VI. Paul, konsilin çalışmalarının aynı hızla devam etmesini sağlamış, çalışmaları teşvik etmiş ve konsilin hedefinin, Kilise’yi yenilemek, Hristiyanları birleştirmek ve dünya ile diyaloga girmek olduğunu açıklamıştır (Güngör 2002: 89).

2.3. II. Vatikan Konsili’nin İçeriği

Daha önce de belirtildiği üzere II. Vatikan Konsili’nde kullanılan dil Latince’dir. Karar taslakları önce komisyonlarda tartışılmış, daha sonra genel oturumlarda incelenmiştir. Her tartışılan taslak, beş kategorilik bir oylamaya tabi tutulmuştur (Yılmaz 2010: 103);

1. Metni değerlendirmeye alma oylaması,
2. Her metin için önerilen ıslah tekliflerinin kabulü ya da reddi oylaması,
3. Metinlere giren ıslahatların oylanması,
4. Metnin kabulünün kurul tarafından nihai olarak oylanması,
5. Resmi yayın için yapılan oylama.

Konsil’in sisteminde oylama çok önemli bir yer tutmuştur. I. Oturumda 33, II. Oturumda 94, III. Oturumda 150, IV. Oturumda 261 oylama yapılmıştır (Yılmaz 2010: 103).

II Vatikan Konsili, Katolik Kilisesi'nin kendi kendine bir hesaplaşması olarak yapılmış ve Katolik doktrini ve Hristiyanlığı ilgilendiren temel problemlere yeni bir yorum getirmeye yönelmiştir (Yılmaz 2010: 103).

Üçüncü genel kurul toplantısından itibaren konsil babaları bir mesaj yayınlamışlardır. Bu mesajda İncil'e göre Hz. İsa'da dünyayı yenileme konusunda endişeli olduklarını, büyük bir sosyal adalet getirmeyi ve milletler arası barışı temin etmeyi arzuladıklarını ifade etmişlerdir (Yılmaz 2010: 103).

II. Vatikan Konsil'inde kabul edilen dogmatik yasalar şunlardır:

- a) *Lumen Gentium* “Kilise Hakkında Dogmatik Yasa”
- b) *Dei Verbi*um “İmanın Kaynakları Yasası”
- c) *Sacra Sanctum Concilium* “Dua ve Kilise Litürjisi”
- d) *Christus Dominus* “Piskoposlar”
- e) *Optatam Totius* “Rahipler”
- f) *Perfectae Caritatis* “Dindar Gruplar”
- g) Hristiyan Eğitimi ve Laiklerin Havariliği
- h) *Ad Gentes* “Misyonerlik Faaliyetleri”
- i) *Unitatis Redintegratio* “Ekümenizm: Hristiyan Birliği”
- j) *Nostra Aetate* “Hristiyanlık Dışı Dinler ve İnanmayanlar”
- k) *Gaudium et spes* “Kilise ve Dünya”
- l) *Dignitatis Humanae* “Dini Hürriyet”

Bu yasalar ayrıntılı bir şekilde aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır:

2.3.1. *Lumen Gentium* “Kilise Hakkındaki Dogmatik Yasa”

Bu karar, üç bölüm ihtiva etmektedir. Birincisi Kiliseler Birliği'nin Katolik prensiplerini; ikincisi Kiliseler Birliği'nin Katolik uygulamasını; üçüncüsü de Roma'dan ayrı kiliseleri ilgilendirmektedir.

21 Kasım 1964'te yürürlüğe girmiştir. Aşağıdaki konularda uzlaşmaya varılmıştır (Yılmaz 2010: 104).

I- Kilisenin Sırrı: İlk kez Kilise'nin tanımı yapılmıştır. Bu konsile kadar kendine has teşkilatı ve şefleri olan, yapısı ve kanunları olan bir topluluk olarak tasarlanan Kilise; Tanrı'nın insanların içinde ikamet ettiği hem manevi hem de maddi kutsal bir sırdır. Bu sır, Hz. İsa'dan çıkmıştır. *Göksel Kudüs* “Kilise kutsal bir site” olarak tanımlanmıştır. Tanrı'nın sitesidir. Lekesiz kuzunun temiz eşidir. Kilise, başı Hz. İsa olan temiz bir

bedendir. Hz. İsa, Kiliseyi eşi gibi sevmektedir. Kilise hem görülebilir hem de manevidir (Lumen Gentium 1964: Madde-6).

II- Tanrı'nın Cemaati: Kilise herhangi bir cemaat değildir. O, "Tanrı'nın cemaatidir". İnsanlar, inançları, dilleri, ırkları ayrı olan Tanrı'nın yeni cemaatini oluşturmaya çağırılmışlardır. Hz. İsa, Tanrı'nın tüm dağılmış çocuklarını bir birlik içinde toplamak için ölmüştür. Bu birliği meydana getiren millet, tüm dünyaya uzanmakta ve tüm kültürleri kuşatmaktadır. Kiliseler vaftiz ve sakramentlerle büyüyen organik canlılardır. Kilise, tüm dünyanın Tanrı'nın cemaati olması için dua eder (Lumen Gentium 1964: Madde-3).

III- Piskoposluk: Tanrı'nın cemaati içinde herkes, Tanrı'ya bir şükür nişanesi olarak imanda aynı kültü ve aynı hayat tarzını icraya davet edilmiş kardeşlerdir. Bu, eşit olarak Tanrı'nın çocukları olma liyakati içinde herkesin iştirak ettiği evrensel bir mü'minler topluluğudur. Bu cemaat, yapısal bir cemaattir. Kilise hiyerarşisi bu cemaatin hizmetindedir. Buna göre yapılan icraatlar, Hz. İsa'nın İncil'de dediği gibi, hizmet değildir. Ancak kardeşlerin yaptıkları hizmet olabilir.

Hz. İsa, *Petrus* "Saint Pierre"ya şöyle demiştir: "Sen taşsın. Ben Kilise'mi bu taşın üzerine inşa edeceğim." Böylece Hz. İsa O'nu, on iki havarinin başına iman ve cemaat birliğinin prensibi, daimi temeli olarak yerleştirmiştir. Bu kurul, Kudüs'te, Yahuda'da, Samari'de ve yeryüzünün en ücra köşelerinde Hz. İsa'nın tanığı olarak teşekkül etmiştir. On iki havariye havale edilen bu misyon, sadece mekanda değil; zamanların içinde de geçerlidir. Havarilerin Hz. İsa'dan aldıkları yeteneğin haleflerine intikal etmesiyle bu misyon devam etmiştir. Apostolik kurulun baş Pierre olduğu gibi Roma Piskoposu olan Papa'nın başı olduğu piskoposlar kurulunun üyeleri ve şefi ile hiyerarşik cemaat içinde öğretme, idare ve kutlama görevi vardır (Lumen Gentium 1964: Madde-20).

IV- Laikler: Laikler, vaftiz olmuş, Hz. İsa'yı dünyada kabul eden tüm Hristiyanlardır. Yani vaftiz olmuş insan topluluğudur. Bunlar, aynı bedenın uzuvları, aynı liyakata ve aynı İncil misyonuna iştirak eden, Hz. İsa'yı dünyada kabul eden insanlardır (Lumen Gentium 1964: Madde-30).

V- Kutsallığa Çağrı: Bütün laikler veya Tanrı'nın cemaatinin hizmetindeki hiyerarşinin tüm üyeleri, kutsallığa davet edilmişlerdir. Papazlar gibi, makamları ve mevkileri ne olursa olsun mü'minlerden her biri, kendi özel yolunu takip ederek Hz. İsa tarafından tam olarak Baba'nın tasarrufunda bulunan kutsallıkla olgunlaşmaya davet edilmişlerdir. Hristiyan antropolojisi sıradan bir antropoloji değildir. Ona göre insan, hür

ve sorumlu olarak, Tanrı'nın şeklinde yaratılmış ve mükemmel olan Hz. İsa gibi günlük hayatta “Tanrı'nın oğlu” olma duygusunu duymaktadır. İşte, Hz. İsa'nın özel hayatına iştirak ederek bu idealle birleşen laikler, cemiyetle, cismani yönetim arasında Tanrı'nın krallığını kurmak için görev alırlar (Lumen Gentium 1964: Madde-40).

VI- Dindarlar: İffet, fakirlik ve itaat gibi üç istekle Hristiyan, bu üç İncil tavsiyesini yaşamaya kendini adar. İffet: insan kalbini, Tanrı'nın ve tüm insanların aşkı ile yanıp tutuşması için serbest bırakmıştır. İradi fakirlik: Hz. İsa gibi bir terk alametidir ve Tanrı'ya tam bir güven hareketidir. İtaat ise, kurtarıcının sözleri ve misalleri üzerine kurulmuştur. Hz. İsa, her şeyin üzerinde sevilmelidir (Lumen Gentium 1964: Madde-43).

VII- Yürüyen Bir Cemaat: Tüm Hristiyanlar, laikler, dindarlar, rahipler, piskoposlar ve Papa, krallığa doğru yol almaktadır. Yaşadıkları Hristiyan hayatı, onları, sakramentlerin de yardımı ile biçimlendirecek ve bir gün Tanrı'nın hayatına iştirak edeceklerdir. Hristiyan cemaati tekdir. Bazıları yürümekte, bazıları ise ölümden sonra hedefe vasil olmuştur. Bu fani dünyada, Hristiyan cemaati, yenedünyanın doğumunun acılarına iştirak edecektir (Lumen Gentium 1964: Madde 50).

VIII- Bakire Meryem: II. Vatikan Konsili, Bakire Meryem'i Kilise'nin merkezine yerleştirmiştir. Meryem, Hz. İsa ve Kilise'nin sırrı içinde anlaşılmıştır. II. Vatikan Konsili, Hristiyanları, Meryem'i “Tanrı'nın annesi” olarak telakki etmeye davet etmiştir (Lumen Gentium 1964: Madde-53).

2.3.2. *Dei Verbi*um “İmanın Kaynakları Yasası”

İmanın Kaynakları Yasası 18 Kasım 1965'te kabul edilmiştir. IV. Paul tarafından yürürlüğe konan bu yasanın hazırlanma süreci de oldukça meşakkatlidir. Yasa için çokça çalışılmış ve beş farklı süreçten geçtikten sonra son şekli verilmiştir. Yasanın beşinci metni yani son şekli 6 oya karşı 2344 oyla kabul edilmiştir(Yılmaz 2010: 106). Bu yasada alınan dokuz karar ise şöyledir:

I- İncil Vahyi: Tanrı kendi iyiliği ve bilgeliği içinde, insanlar Kutsal Ruh ile Peder'i kabul edebilsin ve ilahi tabiata paydaş olabilsin diye, kendi isteğinin gizli amacı uyarınca, Vücut bulan Kelam olan Mesih İsa vasıtasıyla kendisini açıklamayı ve kendi isteğinin saklı amacını bize bildirmeyi istedi. Bu vahiy sayesinde görünmez olan Tanrı, sevgisinin cömertliği ile insana bir arkadaş gibi konuşur ve onların arasında yaşar, öyle ki onları çağırıp kendi yoldaşlığına kabul eder. Vahiy'in bu planı içsel olarak birlikte bulunan eylemler ve sözlerle gerçekleşir: Sözler olguları duyurur ve içerdikleri gizemi açıklığa kavuştururken, ortaya çıkan kurtuluş hikâyesi Tanrı tarafından nakşedilir ve öğretisi tasdik edilir ve gerçekler sözlerle tasvir edilir. Bu vahiy sayesinde Tanrı hakkındaki en derin gerçek ve İnsanın

kurtuluşu, vahiy'in hem aracısı hem de tüm doluluğu olan Mesih İsa'da bizim iyiliğimiz için parıldar (Dei Verbiun 1965: Madde-2).

Tam vahiy olan İsa: Peygamberler aracılığıyla birçok kez çeşitli yollardan konuştuktan sonra bu son çağda da kendi oğlu'yla bize seslenmiştir. "Tüm insanları aydınlatsın diye ebedi söz olan oğlu'nu gönderdi öyle ki artık insanlar arasında yaşayıp onlara tanrı'nın şahsiyetini anlatabilsin". Bu nedenle İsa mesih, vücut bulan kelim, "insanlara insan" olarak gönderildi. O, "tanrı'nın sözlerini söyler.", ve peder'in kendisine yapması için verdiği kurtuluş işini tamamlar. Hz. İsa'yı görmek peder'i görmektir. Bu nedenle kendisinin hazır bulunuşu ve tezahürü yoluyla yaptığı tüm işi sayesinde Hz. İsa kusursuz vahiydir: sözleri ve işleri, belirtileri ve harikaları sayesinde fakat özellikle ölümü ve ölümden şanlı dirilişi ve en sonunda gerçeğin ruhunu gönderişiyle o kusursuz vahiydir. Hepsinden çok, bizi günahın karanlığından ve ölümden özgür kılmak ve ebedi yaşama diriltmek için tanrı'nın bizimle olduğunu duyuran vahiy'i ilahi tanıklığıyla tasdik eder.

Hristiyan ayrıcalığı bu nedenle yeni ve kesin antlaşma olduğundan, asla geçersiz olmayacaktır ve bu yüzden asla rabbimiz Mesih İsa'nın şanlı görüneceği günden önce yeni bir toplumsal vahiy beklemiyoruz (Dei Verbiun 1965: madde-4).

Vahyin intikali: Lütufkâr iyiliği içinde tanrı, tüm ulusların kurtuluşu için vahyettiği şeyin, tam bir bütünlük içinde daima uyulacak şekilde ve tüm nesillere aktarılacağını gördü. Bu nedenle "her şeye kadir Tanrı"nın tüm vahiy'inin kendisinde gerçekleştiği Rab Mesih İsa, onu tamamına erdirdi ve havarilerini, tüm kurtarıcı gerçek ve ahlaki öğretinin kaynağı olan bu İncil'i tüm insanlara ilan etmeleri için görevlendirdi ve onlara göksel armağanlardan pay verdi. Bu İncil eski zamanlarda peygamberler tarafından vazedilmiş, Mesih İsa tarafından yerine getirilmiş ve onun ağızından bildirilmiştir. Bu görev havariler tarafından Mesih'i dinleyerek, onunla yaşayarak ya da Kutsal Ruh vasıtasıyla öğrendikleri ve kabul ettiklerini sözle ilan ederek, iman örneği olarak, aktarmaları yoluyla, imanla yerine getirildi. Yine bu görev, bu havariler ve aynı kutsal ruh'un esinlemesi altında kurtuluş haberini yazmak için görevlendirilmiş havariyel insanlar tarafından da yerine getirilmiştir.

Fakat İncil'i sonsuza dek bütünlük içinde ve kilise'de canlı tutmak için, havariler episkoposları kendi halefleri olarak bırakmış ve üzerlerine "el koyup", "kendi yerlerine öğretme yetkisi" vermişlerdir. Bu nedenle kendisinden her şeyi aldığı tanrı'ya bakan ve yeryüzünde göçmen olan kilise'nin, sonunda kendisini yüz yüze görebileceği tanrı'ya götürülüşüne kadar bu kutsal gelenek ve hem eski antlaşma'nın hem de yeni antlaşma'nın kutsal yazıları bir aynaya benzer (Dei Verbiun 1965: madde-7).

Gelenek ve kutsal kitap; ve böylece vahyedilmiş kitaplarda özel bir şekilde vurgulanan havariyel öğreti, zamanların sonuna dek son bulmayacak olan, havarilerin halefleri tarafından muhafaza edilmiş olacaktır. Bu nedenle havariler almış olduklarını aktarırken ağızdan çıkan sözler ya da mektuplardan öğrendikleri geleneklere sımsıkı tutunmaları ve kutsallara ilk ve son kez emanet edilen iman uğrunda mücadele için inananları uyarırlar. Şimdi, havariler tarafından aktarılmış ne varsa, yaşamın kutsallığına katkıda bulunan ve tanrı'nın halkını imanda geliştiren her şeyi içinde bulundurur ve böylece kilise öğretisinde, yaşamında ve ibadetinde kendisi demek olan tüm inandığı şeyi bütün nesillerde yaşatır ve bütün nesillere aktarır.

Havarilerden gelen bu gelenek kutsal ruh'un yardımıyla kilise'de gelişir. Çünkü aktarılmış olan gerçekleri ve sözleri anlamak, gelişmek demektir. Bu, deneyimledikleri ruhsal gerçekleri derinlemesine anlamak

yoluyla ve episkopal haleflerinden aldıkları vaazla gerçeğin kesin armağanını ilan edenler sayesinde, yüreğinde bu şeylerin hazinesini taşıyan inananların derin düşünceleri ve etüt etmeleri yoluyla gerçekleşir. Yüzyıllar boyunca biri diğerinin yerine geçen episkoposlar sayesinde kilise, sürekli tanrı'nın sözü kendisinde tamamına erişene dek ilahi gerçeğin tamlığına doğru ilerlemeye devam eder.

İnanan ve dua eden kilise'nin yaşamı ve uygulamalarına akan zenginlikleri ile kilise babaları'nın sözleri bu yaşayan geleneğin varlığına dair tanıktır. Aynı gelenek sayesinde kilise'nin kutsal kitaplarındaki tüm kanunlar bilinir ve kutsal yazıların kendisi, daha derinlemesine anlaşılır ve kilise'de azalmadan faal hale getirilir. Böylece eskiden beri konuşmuş olan tanrı, oğlu'nun sevgili geliniyle aralıksız olarak konuşur; incil'in yaşayan sesi sayesinde kutsal ruh kilise'de yankılanır ve onun sayesinde dünyada tüm gerçek mesih isa'nın sözü'ne inanan ve mesih isa'nın sözü'nün kendilerinde bollukla yaşadığı insanlara götürülür (Dei verbum 1965: madde-8).

Bu nedenle kutsal gelenekler ve kutsal yazılar arasında yakın bir bağlantı ve iletişim vardır. Çünkü her ikisi de aynı ilahi pınardan kaynaklanır, belirli bir şekilde birlik içine girer ve aynı sona doğru yönelir. Kutsal yazılar tanrı sözü olduğu için, kutsal ruh'un ilahi esinlemesi altında yazılmaya tahsis edilmişlerdir. Kutsal gelenek de rabbimiz mesih isa'ya emanet edilen tanrı sözü ve havarilere verilen ve tüm arılığıyla haleflerine el koymak suretiyle aktardıkları Kutsal Ruh'u alır, böylece gerçeğin ruhunun ışığı tarafından yönlendirilerek onu ilan eder, tanrı'nın bu sözünü imanla muhafaza eder, açıklar ve daha yaygın bir şekilde bilinir kılar. Sonuç olarak, kilise kendisine vahyedilen her şeyin kesinliğini sadece kutsal yazılardan çekip çıkarmaz. Bu nedenle hem kutsal gelenek, hem de kutsal yazılar kabul edilmeli ve aynı sadakat ve saygı hisleriyle onurlandırılmalıdır (Dei verbum 1965: madde-9).

Kilise ve öğretme yetkisi: kutsal gelenek ve kutsal yazılar, kilise'ye taahhüt edilen tanrı sözü'nün kutsal bir ön ödemesidir. Bu ön ödemeye çobanlarıyla birlik içindeki tüm kutsal halkın sınıksız sarılması havarilerin öğretisine günlük yaşamda, ekmek bölünürken ve duada her zaman sadık kalması, böylece iman mirasını elde tutması, uygulaması ve ikrar etmesi, episkoposların ve inananların tek bir genel çabasının parçası haline gelir.

Fakat Tanrı sözü'nün aslına uygun olarak yazılı ya da sözlü yorumlanması konusu, mesih isa adına faaliyet gösterme yetkisini elinde tutan kilise'nin yaşayan öğretme görevine özellikle emanet edilmiştir. Bu öğretme görevi tanrı sözü'nden üstün değildir, fakat onun hizmetindedir. Sadece kendisine verilmiş olanı öğretir, onu sadakatle dinler, bakışını özenle ona yöneltir ve ilahi taahhütle uyum içinde ve kutsal ruh'un yardımıyla onu imanla açıklar ve inanç için ilahi vahyedilmiş olarak sunulan her şeyi imanın bu tek ön ödemesinden çeker alır.

Bu nedenle açıktır ki, kutsal gelenek, kutsal yazılar ve kilise'nin öğretme yetkisi en bilge tasarımıyla uyum içindedir; öyle bağlı ve öyle birleşmiş durumdadırlar ki, biri olmadan diğeri ayakta duramaz ve hem birlikte hem de her biri ayrı ayrı tek kutsal ruh'un hareketi altında ruhların kurtuluşuna etkin bir şekilde katkıda bulunurlar (Dei verbum 1965: madde-10).

Kutsal kitap'ın ilhamı ve o'nun yorumu: kutsal yazılarda bulunan ve sunulan bu vahyedilmiş ilahi gerçekler, kutsal ruh'un ilhamı altında yazılarak ortaya çıkmıştır. Kutsal anne kilise, havarilerin inancına güvendiği için, hem eski hem de yeni antlaşma kitaplarını bütünüyle ve tüm parçalarıyla muhafaza etmektedir, bunlar kutsal ruh'un ilhamı ile yazıldıkları için, kutsal ve kanoniktirler ve yazarları tanrı'dır ve kilise'nin kendisine

teslim edilmiştir. Kutsal kitapları oluştururken tanrı insanları seçti ve onun tarafından görevlendirilenler kendi güçlerini ve yeteneklerini kullandılar; öyle ki O'nunla, onlarda ve onlar aracılığıyla bunların yazılması gerçekleşti, gerçek yazarlar olarak her şeyi ve sadece O'nun istediklerini yazmakla yükümlüydüler.

Her şey ilham gelen yazarlar ya da kutsal yazıcılar tarafından ileri sürülmüş olduğundan dolayı, kutsal ruh tarafından ileri sürülmüş olarak muhafaza edilmiş olmalıdırlar, bunu takiben kutsal yazıların bulunduğu kitaplar, tanrı'nın kurtuluş uğruna kutsal yazılar içine koymayı istediği değişmez, iman dolu ve hatasız öğreti olarak kabul edilmiş olmalıdır. Bu nedenle "kutsal yazılar'ın tümü Tanrı esinlemesidir ve öğretmek, azarlamak, yola getirmek, doğruluk konusunda eğitmek için yararlıdır. Bunlar sayesinde tanrı adamı her iyi iş için donatılmış olarak yetkin olur." (Dei verbum 1965: madde-11).

Antlaşma "eski ahit": Sonsuz sevginin Tanrısı, özel bir muafiyetle, tüm insan soyunun kurtuluşunu dikkatle planlayıp hazırlarken, kendisi için, kendi vaatlerini emanet edebileceği bir halk seçti. İlk önce abraham ile ve sonra Musa'nın aracılığı sayesinde İsrail halkıyla bir antlaşma yaptı. Tanrı'nın insanla yaptığı yolun deneyimleri sayesinde israil o'nu tek gerçek ve yaşayan tanrı olarak tanısan diye, sözler ve eylemler yoluyla, kendisi için edindiği bu halka, kendini gösterdi. Sonra da Tanrı'nın kendisi, onlara peygamberlerin ağzından konuştukça, onun yollarını her gün daha derin ve açık olarak anladı ve tanrı onları, uluslararası daha çok tanınır kıldı. Kutsal yazıcılar tarafından önceden haber verilen, anlatılan ve açıklanan kurtuluş planı, Tanrı'nın gerçek sözü olarak eski antlaşma kitaplarında bulunur: bu kitaplar, ilahi ilham altında yazılmış olduklarından, daima kalıcı değer taşırlar. "önceden ne yazıldıysa, bize öğretmek için, sabırla ve kutsal yazılar'ın verdiği cesaretle umudumuz olsun diye yazıldı" (Dei verbum 1965: madde-14).

Antlaşma "yeni ahit": İman eden herkes için tanrı'nın kudreti olan tanrı sözü, yeni antlaşma yazılarında en mükemmel şekliyle kudretini belirtir ve gösterir. Zamanı geldiğinde söz insan oldu ve lütuf ve gerçekle dolu olarak aramızda yaşadı. Mesih isa tanrı'nın krallığını tesis etti, pederini ve kendisini yaptıklarıyla ve sözleriyle tanıttı. Ölümü, dirilişi ve şanla göğe yükselişiyle ve Kutsal Ruh'u göndermesi sayesinde işini tamamladı. Yerden yukarı kaldırılmasıyla tüm insanları kendisine çekti. Sadece o'nda ebedi yaşam sözleri bulunur. Kutsal havarilerine ve kutsal ruh'taki peygamberlere şimdi açıklanmış olan bu gizem, diğer kuşaklara bildirilmemiştir, öyle ki incil'i ilan edebilsinler ve rab ve mesih olan isa'ya imanı teşvik edebilsinler ve kilise'de birlik içinde toplansınlar. Artık, yeni antlaşma yazıları bu gerçekler için ebedi ve ilahi tanıklık olarak kalmaktadırlar (Dei verbum 1965: madde-17).

Kilise hayatında kutsal kitap: kilise, tanrısal yazılara daima mesih isa'nın bedenine gösterdiği saygıyı gösterir. Özellikle kutsal litürjide hem tanrı sözü'nün hem de mesih'in bedeninin masasından ara vermeksizin insanlara sunduğu yaşam ekmeği olduğu için Rab'bin bedenine gösterdiği hürmet gibi, hürmet gösterir. Tanrı tarafından ilham edilmiş olarak bir kez ve herkes için yapılmış olduğu yazıldığından, tanrı'nın kendisinin sözünü değiştirmeksizin bildirdikleri ve peygamberler ve havarilerin sözlerinde kutsal ruh'un sesinin yankılanmasını sağladıkları için, kilise her zaman kutsal yazıları kutsal gelenekle birlikte korur ve imanın en üst kuralı olarak bu şekilde sürmesini sağlar. Bu nedenle Hristiyan inancının kendisi gibi, Kilise'nin bütün vaazları, kutsal yazılar tarafından beslenmiş ve düzenlenmiş olmalıdır. Kutsal kitaplarda, göklerde oturan pederimiz, çocuklarıyla büyük

bir sevgi içinde buluşur ve onlarla konuşur ve tanrı sözü'ndeki güç ve etki öyle büyüktür ki, kilise'nin arkasındaki enerjisi ve destek olarak, evlatlarının iman dayanımı, ruhun gıdası, ruhsal yaşamın saf ve son bulmayan kaynağı olarak durur. Sonuç olarak bu sözler kusursuz bir şekilde kutsal yazılar'a uyarlanabilir " tanrı'nın sözü diri ve etkilidir". Bu söz, sizi ruhça geliştirecek ve kutsal kılınmış olan bütün insanlar arasında mirasa kavuşturacak güçtedir " (Dei verbiüm 1965: madde-21).

Tüm Hristiyan inananlar için, kutsal yazılar'a kolaylıkla erişim olanağı sağlanmalıdır. Bu nedenle Kilise, en başından beri eski antlaşma'nın *septuaginta* olarak adlandırılan, kendisinin yunan dilindeki çevirisini kabul etmiştir: ve daima diğer doğu dillerine ve özellikle *vulgata* olarak bilinen latin dilindeki çevirisine saygıda özel bir yer vermiştir. Fakat tanrı sözü'nün tüm zamanlarda ulaşılabilir olması için, kilise kendi yetkisine dayanarak ve annelik endişesi ile kutsal kitapların özellikle orijinal metinlerinden farklı dillere uygun ve doğru çevirilerinin yapılmasının uygun olduğunu görmüştür. Bu çevirilerin, Katolik Kilisesi'nden ayrılmış kardeşlerle ortak çalışma sonucu gerçekleştirilme fırsatı ortaya çıktığında, bunları kilise otoritesi onaylamalıdır, öyle ki tüm hristiyanlar onları kullanabilsin (Dei verbiüm 1965; madde-22).

2.3.3. *Sactosanctum Concilium* “Dua ve Kilise Litürjisi”

I- Litürji: Litürji için özellikle, “O’nun aracılığıyla Kurtuluşumuzun gerçekleştiği”, Efkaristiya’nın (Evharistiya) ilahi kurbanı, iman edenlerin kendi yaşamlarında Hz. İsa’nın gizemini ve gerçek Kilise’nin doğru gizeminin doğasını vurgulayarak, başkalarına gösterdiği en anlamlı yerdir. O, hem insani hem ilahi olan, hem görünenle hem de görünmeyenle donatılmış; hem eyleme geçmeye istekli, hem de amacı üzerine derin düşünceye dalmış; bu dünyada ama henüz yurdunda olmayandır. O tüm bunlarda öyle bilgedir ki, O’nda insan ilahi olana yönelir ve O’na tabi olur; görünür olan görünmeyene benzer hale gelir, eylem, derin düşünceye dalış ve bu dünya, gelişini özlediğimiz göksel şehre benzemeye başlar.

Litürji, Rab’bın kutsal tapınağının ve Ruh’ta Tanrı’nın ikamet ettiği yerin içinde Mesih İsa’nın tamlığı ölçütünde her gün olgunlaştırırken Mesih İsa’yı bildirmeleri için, onların güçlerini şaşırtıcı bir şekilde artırır ve dışarıda tüm halklar arasında, Tanrı’nın dağılmış çocuklarının tek bir çobanın önderliğinde tek bir ağılda bir araya toplanabileceği Kilise’nin bir işaret olarak yükselişini gösterir (Sactosanctum Concilium 1963; Madde-2).

II- Litürji'nin Islahı:

1. Kutsal Ayin'deki *düzenleme* "ıslah", yasaların belirlediği şekilde, Papalık Makamı'nın, yani Kilise'nin yetkisine tam bir bağlılıkla yapılmıştır (Sactosantum Concilium 1963: Madde-22-1).

2. Belirli sınırlar içinde Litürji'de yapılan düzenleme, Yasa'nın belirlediği güç sayesinde, yasal olarak kurulmuş, bölgesel yetkili Episkoposluk birimlerine de aittir (Sactosantum Concilium 1963: Madde-22-2).

3. Bu nedenle başka hiç kimse, bir ruhban bile olsa, kendi yetkisine dayanarak Litürji'ye hiç bir şey ekleyemez, çıkartamaz ya da değiştiremez (Sactosantum Concilium 1963: Madde-22-3).

III- Hristiyan Cemaatin Aktif İştiraki: Aktif katılımın teşvik edilmesi için halk, davranışlar, jestler, vücut diliyle gerçekleştirilen ifadeler kadar, alkış, karşılıklı hamdetme, mezmurlar, nakaratlar ve ezgilere de katılmaları için cesaretlendirilmelidir. Gerekli yerlerde saygılı sessizlik gösterilmesine dikkat edilmelidir (Sactosantum Concilium 1963: Madde-30).

IV- Litürji Dili:

1. Yürürlükte kalan özel yasayla Latin Dili'nin kullanımı Latin ritlerinde muhafaza edilir (Sactosantum Concilium 1963: Madde-36-1).

2. Fakat ayinlerde, Kutsal Sırların yerine getirilişinde, ya da Litürji'nin diğer bölümlerinde ana dilin kullanımı insanlara büyük bir avantaj sağlayacağı için bu görevin sınırları genişletilebilir. Bu uygulama önce okuma ve yönergeler, sonra dua ve ezgilere uyarlanabilir, sonra bu konunun düzenlenişine bağlı olarak sonraki bölümlere uzanabilir (Sactosantum Concilium 1963: Madde-36-2).

3. Madde 22.2de belirtildiği şekilde, yetkili bölgesel kilise makamı tarafından gerekli görüldüğünde ve karar alındığında, Yerel dillerin kullanımı için de bu normlar yerine getirilebilir. Bu kararnamelerin, Papalık Makamı tarafından onaylanması gereklidir. Böyle bir ihtiyaç ortaya çıktığında aynı dilin kullanıldığı komşu bölgelerin episkoposları birlikte konuyu görüşürler (Sactosantum Concilium 1963; Madde-36-3).

4. Latince metinlerin Litürji'de kullanmak üzere ana dile tercüme edilmiş halleri yukarıda belirtilen yetkili bölgesel kilise yönetimi tarafından onaylanmalıdır (Sactosantum Concilium 1963: Madde-36-4).

V- *Mahalli Kilise* "Piskoposluk ve Paroisses": Episkopos, Mesih İsa'da yaşamlarının bir yolla kaynaklandığı ve Mesih İsa'ya bağlı olan sürüsünün baş çobanı olarak tanınır.

Bu nedenle episkoposun, özellikle de katedral kilisenin etrafında odaklanmış mahalli kilisenin, Litürjik yaşamına büyük bir saygı gösterilmelidir; Kilisenin bu seçkin ortaya çıkışı, Tanrı'nın kutsal halkının, tek bir duada, tek bir sunakta, episkoposun etrafındaki ruhbanlar ve onların görevlerinde, özellikle bu Litürjik kutlamaya tam bir aktiflikle katılmasını amaçladığına inanmalıdır (Sactosantum Concilium 1963: Madde-41).

Fakat episkoposlar için, her zaman ve her yerde Kilise'nin tüm sürüsüne refakat etmek mümkün olmadığından, daha az sayıda imanlının bulunduğu gruplar oluşturmaktan başka bir şey elinden gelmez. Bu mahalli kiliseler arasında episkoposun yerini alacak yerel bir rahip atanması, çok önemlidir: Bazı davranışlarla, onlar tüm dünya üzerine yayılmış görünen Kilise'yi temsil ederler.

Ve bu nedenle mahalli kilisenin Litürjik yaşamı ve onun episkoposla ilişkileri imanlılar ve ruhbanlar arasında teori ve uygulamada teşvik edilmelidir; Mahalli kilisedeki cemaat ruhu her şeyden çok Pazar Ayini'nde yüreklendirilmelidir (Sactosantum Concilium 1963: Madde-42).

VI- Evharistiya Sırrı: Ele verildiği Son Akşam Yemeği'nde Kurtarıcımız kendi bedeni ve kanının Efkariya kurbanını başlattı. Bunu, Haç'taki kurbanını tekrar gelişine dek çağlar boyunca sürdürmek üzere yaparak sevgili gelini Kilisesi'ne Ölümü ve Dirilişi'nin anısını: bir sevgi gizemi, bir birlik işareti, şefkatin bağlılığı, Mesih İsa'nın gıda olduğu, bize verilecek olan, ruhların lütufla dolduğu gelecekteki yüceliği gösteren paskalya şölenini, emanet etti (Sactosantum Concilium 1963: Madde-47).

VII- Diğer Sakramentler: Hristiyanlıkta sakramentlerin hedefi, insanları kutsallaştırmak, Tanrı'ya ibadet etmektir. Konsilde, sakramentlerin öğretme, imanı besleme rolleri kabul edilmiştir. Buna göre, sakramentler gözden geçirilmeli, bulunulan yere ve şartlara göre yorumlanmalıdır. Son yağlama, hasta sakramenti olarak adlandırılabilir. İhtiyarlık ve ölüm tehlikesi anında da yapılabilir. Ayrıca evlilik merasimi de düğünlerde icra edilecektir. Bu merasim, ülkelerin adet ve geleneklerine göre yapılmalıdır (Sactosantum Concilium 1963; Madde-73-74-75-76-77-78).

VIII- Şükran Duası: Yeni ve ebedi antlaşmanın Baş Kâhini olan Mesih İsa, insan doğasını aldı ve övgüsü göklerde çağlar boyunca söylenecek olan bu dünyadaki sürgün yaşamına başladı. Tüm insanlık topluluğunu kendisine bağlayarak onu kendi ilahi övgü ezgisinin şarkısıyla birleştirdi Kilisesi aracılığıyla Kâhinlik görevini yerine getirdiği için, Kilise, durmaksızın Tanrı'yı yüceltmeye ve tüm dünyanın kurtuluşu için yakarmaya devam

eder. Bunu yalnızca Efkaristiya kutlamak yoluyla değil, fakat diğer yollarla, özellikle Tanrı'ya Övgü Duaları ile dua ederek yapar (Sactosanctum Concilium 1963: Madde-83). Gelenekler yoluyla ilk Hıristiyanlık dönemine geri gidildiğinde, Tanrı'ya Övgü Duaları'nın Tanrı'yı övmek yoluyla, günün tümünü ve geceyi kutsal kılan bir araç olduğunu görürüz. Bu nedenle bu harika övgü ilahisi, rahipler ya da Kilise otoritesi tarafından tayin edilen kişiler tarafından ya da rahibin yol göstericiliği ile inananlar topluluğu tarafından doğru bir biçimde icra edildiğinde gelinin güveyini çağırdığı gerçek bir ezgiye dönüşür; bu Mesih İsa'nın kendi bedeniyle birlikte Pederi'ne yönelttiği gerçek duasıdır (Sactosanctum Concilium 1963: Madde-84).

Bu nedenle bu hizmeti sunan kişi, sadece Kilise'nin bir görevini yerine getirmekle kalmaz, fakat aynı zamanda Tanrı'nın tahtının önünde bu övgüleri sunan Mesih'in gelini Anne Kilise'nin adıyla bu yüce şerefe paydaş olur (Sactosanctum Concilium 1963: Madde-85).

IX- Müzik ve Kutsal Sanatlar: Evrensel Kilise'nin müzik geleneği, paha biçilmez değerde bir hazinedir, tüm diğer sanatlardan daha büyüktür. Bu önemin ana sebebi, sözcükleri birleştiren kutsal şarkı olan çok büyük Litürjinin ayrılmaz ya da gerekli bir parçasını oluşturur. Kutsal yazılar aslında kutsal şarkılar üzerine övgü bağışlar ve aynı şekilde, Kilise Babaları ya da Aziz X Pious'a dek uzanan son zamanların Roma Papaları, Rab'be hizmette kutsal müzik tarafından desteklenen görevlerin işlevinin ne derece değerli olduğunu açıklamışlardı. Bu nedenle kutsal müzik Litürjik faaliyetlerle daha yakın ilişkili oldukça, duaya hoşluk katarken, ruhların birliğini teşvik ederek, ya da Kutsal Ayine daha büyük bir ciddiyet atfederek daha kutsallaştırılacaktır. Fakat Kilise, gerekli niteliklere sahip ve ilahi tapınmaya katılan tüm gerçek sanat biçimlerini onaylar (Sactosanctum Concilium 1963: Madde-112).

Çok doğru bir şekilde, güzel sanatlar insan dehasının soylu aktiviteleri arasında yer alır ve bu, kutsal sanat olan dinsel sanat ve onun üst derecedeki başarılarına atfedilir. Bu sanatlar doğaları gereği, insan elinin işleriyle bir şekilde tasvir edilmeye çalışılan Tanrı'nın sonsuz güzelliğine yönelme isteğinden ortaya çıkarlar; tek amaçları olan insan ruhunu Tanrı'yı dindarca yöneltmeyi en üst derecede yerine getirirlerken, Tanrı'yı övmeye ve yüceltmeye tekrar bağlamak amacının kendi paylarına düşen kısmını başarırlar.

Kutsal Anne Kilise, bu nedenle her zaman güzel sanatların dostu olmuş, her şeyin ilahi tapınmanın layık olduğu gibi ve güzel, doğaüstü dünyanın işaret ve sembollerin kullanımı için düzenlenmesi amacıyla daima onların soylu yardımını aramış ve bu amaçla sanatçılar

yetiştirmiştir. Gerçekte Kilise, iyi bir amaçla sanatçıların hangi eserlerinin iman, merhamet ve geleneksel yasalara sevgi ile yapıldığı konusunda ve kutsal kullanıma uygun olup olmadığını belirleme hakkında, sanat üzerine yargı verme hakkını kendinde saklı tutar.

Kilise, kutsal dekorasyonların, tapınmaya liyakatle, güzellikle ve yücelikle hizmet edecek şekilde olmasına özellikle dikkat eder ve zamanın geçişiyle teknik sanatların gelişimi doğrultusunda materyallerde, stilde, ya da süslemelerde istenirse değişiklikleri Kabul eder (Sactosanctum Concilium 1963: Madde-122).

Takvim: İkinci Ekümenik Kutsal Vatikan Konsili, Paskalya Bayramı'nı sabit bir Pazar gününe yerleştirmeyi isteyen dileklerin önemini dikkate alarak ve değişmeyen takvim oluşturma görüşünü, yeni bir takvim oluşturulmasının ortaya çıkaracağı sonuçları dikkatle değerlendirerek aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

1. Kutsal Konsil, ilgili makama sunulan Paskalya'nın Gregoryen Takvimi'nde belirli bir pazar gününe yerleştirilmesi talebine Kutsal Vatikan ile aynı birlik içinde olmayan kardeşlerimiz bu konuya rıza gösterseydi, itiraz etmeyecekti (Sactosanctum Concilium 1963; Yasanın sonunda çıkartılan Ek-1).

2. Yine Kutsal Konsil, sivil topluma kalıcı bir takvim sunma çabalarına karşı olmadığını da beyan eder (Sactosanctum Concilium 1963; Yasanın sonunda çıkartılan Ek-2).

Fakat kalıcı bir takvim oluşturup bunu sivil yaşama sunmayı öneren değişik sistemler arasında, Kilise bu sistemlerden, haftaya yeni bir gün eklemekten Pazar günüyle birlikte yedi günlük haftayı korumak ve tutmak ve haftaların sürekliğini dokunmadan bırakmak biçiminde olanlara itiraz etmez; aksi takdirde çok ciddi gerekçelerle sorunlar ortaya çıkacaktır. Kutsal Papalık, bunu göz önünde tutarak kararını vermiştir.

2.3.4. *Christus Dominus* “Piskoposlar”

28 Ekim 1965'te yürürlüğe girmiştir.

I- Evrensel Kilise'de Piskoposlar: Sakramental kutsama ve hiyerarşik komünyon sayesinde, kurulun başı ve üyeleriyle birlikte Episkoposlar episkopal bedeninin yeleri olarak teşekkül ederler. "Episkoposların düzeni, öğretide ve çobansal yönetimde havarilerin kurulunun ardılı durumundadır, ya da daha iyi bir şekilde söyleyebilirsek, episkopal düzende havarisel beden kırılmadan sregider. Roma'daki Papalık olan başı ile birlik içinde ve asla en st mevzu olan bu baş olmadan var olmaksızın, evrensel Kilise üzerinde sınırsız gücü vardır. Fakat bu g asla Roma Papalığının onayı olmaksızın

kullanılamaz. Bu güç yine de “bir ekümenik konseyi içinde ciddi bir şekilde icra edilir” Bu nedenle bu Konsil, episkopal kurulun bir üyesi olan tüm episkoposların bir ekümenik konsilde hazır bulunma hakkına sahip olduğunu bildirir”.

"Papa ile birlik içindeki bu kurumsal birliğin çalışması, tüm dünyaya yayılmış olan Episkoposlar birliğinin başı tarafından kurumsal hareket ya da en azından birbirinden ayrı olan episkoposların eylem birliği içinde olmalarına onay verilmesi ya da kısıtlama olmadan kabulünün sağlanmasıyla, gerçek bir örgütsel hareket haline gelir.” (Christus Dominus 1965: Madde-4).

Dünyanın değişik bölgelerinden Episkoposlar, Papalık tarafından belirlenen/ ya da belirlenecek yöntem ve biçimle seçilerek, Kilise'nin en yüce çobanına daha ihtiyatla etkin yardım sunabilecekleri bir oluşuma çağırılırlar ve bu oluşum, Episkoposlar Sinodu olarak adlandırılır. Tüm Katolik episkoposluğu adına hareket edecek olduğu için, tüm Episkoposlar, katıldıkları hiyerarşik birlik içinde evrensel Katolik Kilisesi için ihtimam göstereceklerdir (Christus Dominus 1965: Madde-5).

II- Piskoposlar ve Vatikan: Havarilerin varisi olan episkoposlara emanet edilen diyosezlerde pastoral görevlerini yerine getirmek için gereken olağan, uygun ve doğrudan otorite özü gereği onlara aittir. Fakat bu hiçbir zaman kendisine ya da diğer bazı otoritelere sakladığı görevinin erdemi sayesinde Roma Papalığının gücünü ihlal edemez (Christus Dominus 1965: Madde-8/a).

Kilise'nin genel kanunu her diyosezin episkoposuna özel durumlarda Kilise'nin en üst yetkisi tarafından özellikle belirtilmemiş durumlar haricinde inananların ruhsal iyiliğine katkıda bulunmak üzere yargıç olarak onlar üzerinde yasal yetki kullanma gücünü bağışlamıştır (Christus Dominus 1965: Madde-8/b).

Evrensel Kilise'nin üst derecede tam ve doğrudan gücünü yerine getirmek için Roma Papalığı, kiliselerin iyiliği ve kutsal çobanların hizmeti için onun adına ve onun yetkisiyle görevlerini yerine getirdiği için Roman Curia'nın departmanlarını yürürlüğe sokar.

Kutsal konsil'in pederleri, Roma Papalığına yardım için ayrıcalıklarla donatılmış bu departmanların ve Kilise çobanlarının tekrar organize olması ve zamanın, Bölgelerin ve ritlerin ihtiyaçlarına göre özellikle aralarındaki işlerin organizasyonu kadar sayıları, adları, yeterlilikleri ve kendilerine has prosedür yöntemlerini de kendilerini daha iyi uyarlamalarını arzularlar. Pederler ayrıca, Episkoposların pastoral görevlerinin doğasına uygunluk açısından, Roma Papalığı ile ilgili görevlerin daha kesin olarak belirlenmesini arzularlar (Christus Dominus 1965: Madde-9).

III- Piskoposlar ve Özel Kiliseler: Bir Diyosez, diğer ruhbanların işbirliği ile otlatması için episkoposa emanet edilen Tanrı halkının bir parçasıdır. Bu nedenle çobanların katılımıyla, Kutsal Ruh'ta İncil ve Efkaristiya sayesinde onları bir araya toplayarak Mesih İsa'nın kutsal, katolik ve havarisel Kilise'sinin hazır ve işlevsel olarak bulunduğu özel bir Kilise inşa eder.

Yüce papalığın yetkisi altında Kendilerine emanet edilen özel Kiliseleri kendilerine ait olarak Rab'bin adına otlatan bu özel episkoposlar olağan ve doğrudan çobanlar olarak öğretme, kutsama ve yönetme görevlerini yerine getirirleri. Bununla birlikte patriarkal ve hiyerarşik yetkilere ait yasal hakları bilmeleri gereklidir.

Episkoposlar, Mesih İsa'nın tanığı olarak tüm insanların önünde havarisel görevlerine kendilerini adanmışlardır. Zaten Çobanların Önderini tanıyıp onun yolunda yürüyenlere değil, gerçeğin yolunda uzakta yolunu kaybetmiş, Mesih'in İncili'nden ve sonunda tüm insanların "iyilik, adalet ve gerçeğin" yollarında yürüyeceği kurtarıcı lütfundan bihaber olanların kurtuluşu için kendilerini tüm kalpleriyle görevlerine adanmaları gerekir (Christus Dominus 1965: Madde-11).

Episkoposların temel görevleri arasında açıkça yeri olan öğretme görevlerini yerine getirirken Mesih İsa'nın İncili'ni insanlara ilan ederek onları Kutsal Ruh'un kudretinde imana davet etmeli ya da onlarda yaşayan imanı kuvvetlendirmelidir. Onlara Mesih İsa'nın tüm gizemini açıklamalı, özellikle gerçeği bilmeyenlere Mesih İsa'nın gerçeğini tanımayanlara gerçeği taşımalıdır. Aynı şekilde Tanrı'yı yüceltmek ve ebedi mutluluğa katılmak için ilham edilmiş ilahi yolu göstermelidir.

Ayrıca Yaratıcı Tanrı'nın planına göre insanın kurtuluşuna hasredilmiş olan yeryüzüne dair güzellikleri ve insanın ürettiklerini göstermeleri gerekir ki, tüm bunlar Mesih İsa'nın bedenini yükseltmek üzere pek çoklarına dağıtılabilsin.

Bu nedenle şu unsurların büyük değerini göz önünde tutarak Kilise'nin doktrinine uygun şekilde öğretmeleri gerekir: İnsanın özgürlüğü ve fiziksel yaşamı, aile, ailenin birliği ve korunması, çocuk sahibi olma ve çocukların eğitimi, sivil toplum kuralları ve görevleri, emek ve eğlence, sanat ve teknik gelişim, yoksulluk ve zenginlik. Son olarak, sahip olmak, varlığını çoğaltmak, maddi zenginliklerin adil dağıtımı, savaş ve barış ve tüm ülkeler arasında kardeşçe ilişkiler konusunda en ciddi soruları cevaplayabilecek yolları oluşturmalarıdır (Christus Dominus 1965: Madde-12).

IV- Piskoposun Yardımcıları: Piskoposların görev alanlarının çok geniş olması sebebiyle yardımcı edinebilecekleri fakat bu yardımcılarının piskoposa varis olamayacağı açıktır. Piskoposluk hizmetlerinin daha iyi yürütülebilmesi için “piskoposluk kurulu” bulunmaktadır. Bu kurul, daha çağdaş bir şekilde organize edilmelidir (Christus Dominus 1965; Madde-25-26-27).

V- Piskoposluk Din Görevlileri ve Dindarlar: Papa VI. Paul, 15 Haziran 1966’da piskoposların yetkilerinin neler olduğunu açıklamıştır. 6 Ağustos’ta yayınlanan *Motu Proprio, Ecclesiae sanctae* piskoposluk sırlarının tatbiki için yeni değer ölçüleri getirmiştir (Christus Dominus 1965: Madde-33-34-35).

2.3.5. *Optatam Totius* “Rahipler”

II. Vatikan Konsili, rahipler için iki doküman kabul etmiştir. Biri, rahiplerin formasyonu olan *Optatam Totius*’tur. Bu, 28 Ekim 1965 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Diğeri ise, rahiplerin öğretme yetkisi ve hayatı ile ilgili olan *Presbyterorum Ordinis*’tir. Bu da, 7 aralık 1965’te yürürlüğe girmiştir (Yılmaz 2010: 111).

I- Rahiplerin Formasyonu: Çok fazla ülke ve bölgenin söz konusu olduğu bu durumda sadece genel kanunlardan söz edilebileceği için her ülke ya da ritte özel bir “ruhbanlık eğitim programı” yürürlüğe konmalıdır. Bu program, episkoposlar konferansı tarafından düzenlenmeli, zaman zaman gözden geçirilip yenilenmeli ve Vatikan tarafından onaylanmalıdır. Bu yolla, zamanın ve yerel bölgelerin özel koşullarına evrensel yasaların uyarlanması mümkün olur ve böylece ruhbanlık eğitimi görev yapılacak bölgenin pastoral ihtiyaçlarıyla daima uyum içinde kalmış olur (*Optatam Totius* 1965: Madde-1).

II-Seminerler: Büyükler için seminerler ruhbanlık eğitimi için gereklidir. Burada öğrencilerin tüm eğitimi, öğretmen, rahip ve çoban olan Rabbimiz Mesih İsa’dan sonra ruhların gerçek çobanı olarak eğitime doğrultusunda olmalıdır. Böylece Söz’ün görevi için hazırlanmış olacaklarıdır: Gökten İnen Tanrı Sözü’nü daha mükemmel anlayıp; üzerinde derinlemesine düşünmekle ona daha sıkı sahip olacak ve sözleriyle ve verdikleri örneklerle onu daha iyi vurgulayacaklardır. Tapınma ve kutsama görevi için duaları ve icra ettikleri litürjik kutlama aracılığıyla *Efkaristiya*(*evharistiya*) kurbanı ve kutsal sırlar sayesinde kurtuluş işini tamamlar. Mahalli kilise görevleri için: “hizmet edilmeye değil, hizmet etmeye ve yaşamını pek çokları uğruna vermek için gelmiş olan Mesih İsa’yı insanlar arasında nasıl mevcut kılacağını bilmelidir ve herkesin hizmetkârı olmakla her şeyden daha çok galip gelebilmelidirler.

Bu nedenle eğitimin ruhsal entelektüel ve disipliner her türü, bu çobansal amaca yönelik uyumla düzenlenmiş olacaktır ve bunu gerçekleştirmek için yöneticiler ve öğretmenler birlikte şevk ve uyum içinde, episkoposun yetkisine itaatli bir iman ile çalışacaklardır (Optatam Totius 1965: Madde-4).

III-Manevi Formasyon: Öğrenciler Kilise'nin gizemleriyle öyle doymalıdır ki, özellikle bu Kutsal Sinod tarafından tanımlandığı gibi, alçakgönüllü ve kardeşçe sevgi içinde rahip olarak atanmış Mesih İsa'nın Vekili'ne bağlı ve sadık yardımcıları olarak kendi episkoposlarına tutunmuş ve yoldaş rahiplerle ortak çabada birleşmiş şekilde insanları Mesih İsa'ya çekmek için bu birliğe tanıklık etsinler. Aziz Augustinus'un yazmış olduğu şu sözlerle de uyum içinde olarak, tüm Kilise yaşamı içinde cömert bir kalple yer almayı öğrenmeleri gerekir: "Bir kişi, Mesih İsa'nın Kilisesi'ni sevdiği ölçüde, Kutsal Ruh'un hazinelerine sahip olur". Öğrenciler, üstünlük ya da şeref için değil, tamamen Tanrı'ya ve çobansal göreve hizmet için bulunduklarını açıkça anlamalıdır. Özel bir dikkatle, rahiplik itaati içinde sade bir yaşam yolunda ve izin verilen şeylerden bile kendi istekleriyle vazgeçerek ve kendilerini Haç'taki Mesih İsa'nın tesellisine bırakan özveri ruhuyla, eğitilmelidirler (Optatam Totius 1965: Madde-9).

IV- Seminer Derslerinin Gözden Geçirilmesi: Hristiyan eğitiminin normları, psikoloji ve pedagojinin yeni sağlam bulgularıyla dinsel olarak gözetilmeli ve düzgün bir şekilde tamamlanmalıdır. Bu nedenle bilgece planlanmış bir eğitim sayesinde öğrencilerin insani olgunluğa uygun olarak da yetiştirilmeleri mümkün olur. Bu özellikle zihnin kararlılığının, ağır kararlar alabilme yetisinin ve insanların ve olguların sağlam evriminin kanıtıdır. Öğrenciler kendi gelişimleri için gerektiği gibi çalışma alışkanlığına sahip olmalıdırlar. Güçlü bir karakter içinde eğitilmiş olarak ve genelde Mesih İsa'nın görevlileri tarafından önerilen ve insanlar tarafından beğenilen erdemlere saygı göstermeyi öğrenmelidirler. Bu erdemler, düşüncede samimiyet, adalet için sürekli endişe, sözüne sadık olmak, davranışlarda arılık, yardımseverlikle birlikte konuşmada tevazudur.

Seminer yaşamında disiplin, sadece toplu yaşamı ve yardımseverliği koruyucu bir güç olarak değil, aynı zamanda tüm eğitim sürecinin gerekli bir parçası olarak düşünülmelidir. Kişinin kendine hâkim olması bu şekilde sağlandığı için, sağlam kişisel olgunluk teşvik edilir ve zihnin diğer eğilimleri Kilise'nin verimli ve düzenli faaliyetlerinin büyük yardımıyla geliştirilir. Seminer disiplini bu nedenle muhafaza edilmelidir, öyle ki öğrenciler kişisel inançlarında tarikat başkanlarının yetkisini kabul etmekle, vicdani bir güdüden sonra doğaüstü gerekçeler için içsel bir davranış kazanırlar. Disiplin normları

öğrencilerin yaşlarına göre uyarlanmalıdır, böylece kendilerine hâkim olmak için kendiliklerinden kademe kademe ilerlerler ve özgürlüğü bilgelikle kullanma, kendiliğinden ve enerjik olarak hareket etme ve yoldaşlarıyla ve laik halkla birlikte uyum içinde yaşama alışkanlığı kazanırlar.

Merhamet, sessizlik, karşılıklı yardımlaşma için özenli endişe arzusunun nüfuz ettiği Seminer yaşamının tüm modeli, rahibin gelecekteki yaşamında yöneleceği hayata belli anlamda bir başlangıç sağlayacak şekilde düzenlenmelidir (Optatam Totius 1965: Madde-11).

V- Pastoral Formasyon: Öğrencilerin bütün eğitimine tamamen nüfuz etmesi gereken bu pastoral kaygı, doğrudan kutsal görevle özellikle kateşez³ ve vaazlarda, litürjik ibadette ve kutsal sırların yönetiminde, yardımlaşma işlerinde, günahkârlara ve inançsızlara yol gösterirken ve diğer pastoral işlevlerde özellikle bağlantılı olan konularda dikkatle eğitilmiş olmalarını gerektirir. Öncelikle Kilise'nin tüm evlatlarını tam bir bilince ve havarisel Hristiyan yaşamına ve yaşam durumlarının görevlerini yerine getirecek olan ruhlara yön verme sanatında ihtimamla eğitilmelidirler. Aynı endişe ile din adamları ve kadınlarının kendi vokasyonlarının⁴ lütfunda sebat edebilmeleri için ve kendi çeşitli kurumlarının ruhuna uygun gelişebilmeleri için yardım etmeyi öğrenmeleri sağlanmalıdır. Genel olarak bu yetenekleri, insanlarla diyaloga katkısı olacak, başkalarını dinleme, insanların çeşitli ihtiyaç ve koşullarına göre kalbini ve zihnini yardımseverlik ruhu ile başkalarına açabilecek özelliklere sahip öğrencilerde geliştirmek gereklidir (Optatam Totius 1965: Madde-19).

VI- Daimi Formasyon: Doğru metodolojiyi ve Kilise otoritesi normlarına göre sunulabilecek pedagoji, psikoloji ve sosyoloji disiplinlerinden yardım almayı da onlara öğretmek gerekir. Bunun gibi, laik havarisel faaliyetlere ilham vermek ve teşvik etmenin yanı sıra havariliğin çeşitli ve daha etkin biçimlerini de desteklemek için gerektiği gibi eğitilmelidirler. Onların, kendi mahalli kiliseleri, uluslarının ötesine geçebilme alışkanlığını vererek İncil'i her yerde ilan etme ruhu ile hazırlanmış olarak tüm Kilise'nin ihtiyaçlarına yardım edecekleri gerçek Katolik ruhu ile aşılınmalarını sağlayın.

³ Bir öğretiyi ya da dini bilgileri soru-cevap şeklinde öğreten el kitabı

⁴ ...Çağrı

Fakat öğrenciler için havarilik sanatını sadece teoride değil, pratikte de öğrenmek gerekli olduğu için ve hem kendi sorumluluklarını üstlenerek hem de başkalarıyla uyumlu birliktelik içinde davranabileceklerinden, öğrencilik dönemleri süresince ve aynı zamanda tatillerde de uygulamalı projeler yoluyla çobansal faaliyetlere başlangıç yapmalıdırlar. Bu, öğrencinin yaşı ve yerel koşullar dikkate alınarak ve episkoposların ihtiyatlı kararları, çobansal işlerde beceri sahibi kişilerin önderliğinde ve metodik biçimde, doğaüstü olayların aşkın gücü daima akılda tutularak yerine getirilmelidir (Optatam Totius 1965: Madde-20).

2.3.6. *Perfectae Caritatis* “Dindar Gruplar”

I- Dini hayata Uygun Yenilik: Dinsel yaşamın yenilenmesi ve uyarlanması tüm Hristiyan yaşamının kaynaklarına ve kurumların özgün ruhuna sadık bir dönüşü ve aynı zamanda günümüzün değişen koşullarına uyarlanmayı gerektirir. Kutsal Ruh’un esinlemesi ve Kilise’nin yol göstericiliği altında, bu yenilenme aşağıdaki ilkelere uygun olarak ilerlemelidir:

a) Dinsel yaşamın en üst normu olan ve İncil’de yerleştirilmiş olan Mesih İsa’yı izlemek, en üst kural olarak tüm kurumlarda gözetilmelidir.

b) Bu kurumlar kendi özel nitelikleri ve işleri ile Kilise’nin iyiliklerini artırır. Kurucularının ruhu ve önlerine koydukları özel amaçlar, her bir kurumun kurucusu tarafından konulmuş sağlam gelenekler olarak imanla ve şerefle yerine getirilmelidir.

c) Tüm kurumlar, kendilerini ve Kilise’de kendi özellikleriyle uyum içinde üstlendikleri görevleri ve Kutsal Kitap’a dair, litürjik, dogmatik, pastoral, ekümenik, misyona yönelik ve toplumsal konulardaki görevlerini uyarlarlarken Kilise yaşamında ortaklık içinde olmalıdırlar.

d) Kurumlar üyeleri arasında, yaşadıkları çağın sosyal koşulları ve Kilise’nin ihtiyaçları konusunda yeterli bilgiyi canlandırmalıdır. Öyle ki mevcut durumları imanın ışığı altında bilgelikle yorumlar ve havarisel tutkuyla yanarken, insanlara daha etkin bir şekilde yardımcı olabilsinler.

e) Dinsel yaşamın amacı, üyelerinin Mesih İsa’yı izlemelerine yardımcı olmak ve evanjelik konsillerin beyanları doğrultusunda onları Tanrı ile birleştirmektir. Bu nedenle, çağın ihtiyaçlarına uygun olarak yapılacak en iyi düzenlemelerin, ruhun yenileyişiyle canlandırılmazlarsa, etkisiz kalacakları akıldan çıkarılmamalıdır. Yürürlükteki işleyen görevler için bile bu konunun önceliği olmalıdır (Perfectae Caritatis 1965: Madde-2).

II- Manevi Hayatın Önceliği: Evanjelik konsilleri aramaya ve başlangıçta bizi sevmiş olan Tanrı'yı her şeyin üzerinde sevmeye yemin etsinler ve her koşulda Tanrı'da Mesih ile gizlenmiş yaşamı teşvik etmek için çalışsınlar. Tanrı'ya duyulan bu sevgi, dünyanın kurtuluşuna ve Kilise'nin kuruluşuna katkıda bulunan komşuya karşı sevgi için heyecan ve güç verir.

Bu nedenle dini cemaat üyelerini Hristiyan ruhaniyetinin bu otantik kaynaklarına yönelterek hem dua ruhunu hem de uygulanışını kararlılıkla geliştirmek gerekir. Öncelikle her gün Kutsal Yazılara başvurmaları gerekir, öyle ki Kutsal Yazıları okuyup onlar üzerine meditasyon yaparak "İsa Mesih'i tanımanın üstün değerini" öğrensinsinler. Kutsal Ayinleri ve özellikle kutsal Efkariya Ayini'ni Kilise'nin arzu ettiği gibi hem ağızlarıyla ve hem yürekleriyle kutlasınlar ki, ruhsal yaşamları, kaynakların en zengininden beslenebilsin.

İlahi yasanın masası ve Tanrı'nın kutsal sunağında öyle tazelenirler ki, Mesih'in üyelerine kardeşleri olarak ve çobanlarını da bir evladın sevgisi ile sevsinler, Kilise ile düşüncede ve yaşayışta öyle bir birlik içinde olsunlar ki, kendilerini tamamen onun misyonuna adayabilsinler (Perfectae Caritatis 1965: Madde-6).

III- Murakabe ve Havarilik: Uzun bir tarihi akış içinde saygın bir kurum olan ve Kilise içinde ve insan toplumunda dikkate değer bir ün kazanmış manastır yaşamı özenle korunmalı ve başlangıçtaki ruhunun Doğu'da ve Batı'da daha da parlak şekilde ışıldamasına izin verilmelidir. İster kendilerini tamamen kontemplatif yaşam içinde ilahi tapınmaya adanmış olsun, ister yasal olarak bazı havarilik görevlerini ya da Hristiyan yardımseverliğinin işlerini üstlenmiş olsun, Keşişlerin temel görevi, manastır duvarları içinde alçakgönüllü ve soylu bir hizmet sunmaktır. Bu nedenle onlara uygun yaşam özellikleri muhafaza edilerek, hizmet etmekteki kadim gelenekleri yaşatmak ve bunları günümüz ihtiyaçlarına uyarlamak gereklidir, öyle ki manastırlar Hristiyan halkın inşa edilmesine adanmış kurumlar olsun.

Bazı dini cemaatler kurallarına ya da tüzüklerine sıkı bir bağlılıkla sadece koro görevi ya da manastırın gözetimine iştirak ederler. Bunlar onların yaşam amaçlarına öyle bir uyarlanmalıdır ki, onlar için havariliğe uygun gereklilikler Kilise'ye büyük bir hizmette bulundukları için onların yaşam yolunda sadakatle yerine getirilebilsinler (Perfectae Caritatis 1965: Madde-9).

IV- İffet Fakirlik ve İtaat: "Göklerin Krallığı uğruna iffetli olmak" şeklindeki dinsel ifade, sıra dışı bir lütuf armağanı olarak görülmelidir. Bu, insanın yüreğini eşsiz biçimde özgür kılar, öyle ki Tanrı ve insanlar için sevgiyle daha da tutuşsun. Bu nedenle sadece

göksel iyiliklere giden tek bir yolu simgelemez, fakat aynı zamanda din adamının kendisini Tanrı'nın hizmetinde ve havarilik işlerine bölünmemiş bir yürekle adadığını en uygun şekilde gösterir. Bu yolla, tüm inananların zihninde, Tanrı tarafından kararlaştırılan ve gelecekte tamamına erecek olan Kilise'nin Mesih'i tek eşi olarak alacağı harika evlilik canlanır.

Bu nedenle iffetli kalacağını beyan eden din adamları, iffet için mücadelelerinde, Rab'bin sözlerine sadık olmalı, kendi güçlerini küçümsemeden, Tanrı'ya güvenmeli ve nefsi öldürerek duygularına bekçilik etmelidirler. Ne de beden ve zihin sağlığını düzenleyecek unsurları ihmal etmelidirler. Sonuç olarak bu kusursuz ölçülülüğü küçümseyerek imkânsız ya da insan gelişimi için zararlı gören yanlış doktrinlerden etkilenmeyecekler ve iffeti tehlikeye sokan her şeyi kesin bir ruhsal içgüdü ile reddedeceklerdir. Buna ek olarak, hepsine, özellikle süperiorlere cemaatin olağan yaşamında filizlenen gerçek kardeşlik sevgisinde iffetin daha güvenle korunacağını hatırlatın.

Kusursuz ölçülülüğün muhafaza edilmesi insan doğasının en derin dürtülerinin gizliliğine dokunduğu için adaylar, önceden etkili bir şekilde denenmeden ve gerekli psikolojik ve duygusal olgunluğa sahip olup olmadıkları görülmeden ne kendilerini iffet için sunmalı ne de bu sunuş kabul edilmelidir. Sadece iffet için karşılaşacakları zorluklar konusunda değil, tüm kişiliklerinin yararına olacak şekilde onları Tanrı'ya bağlayacak bekârlık sorumluluğu için de bilgilendirileceklerdir (Perfectae Caritatis 1965; Madde-12).

Din adamları gayretle çalışmalı ve gerekirse Mesih İsa'yı izlemenin bir ifadesi olarak günümüzde üstün değer taşıyan ve tanınan gönüllü yoksulluğun yeni biçimleri için vurgu yapmalıdırlar. Böyle yapmakla, kendisi zengin olduğu halde onun yoksulluğuyla biz zengin olalım diye bizim uğrumuza yoksul olan Mesih İsa'nın zenginliğine ortak olurlar.

Din adamlarının yoksulluğu konusunda, varlıklarını tarikat başkanının isteği doğrultusunda kullanmak yeterli değildir, fakat üyeler, gerçekte ve ruhta fakir olmalıdır. Onların hazinesi göktedir.

Din adamları atanmalarında, kendilerini emeğin genel hukuk yasalarına bağlı olarak görmelidirler ve kendi yaşamları ve çalışmaları için gerekli şeyleri yaparken gereksiz kaygıyı defetmeli ve Göklerdeki Baba'nın ilahi özenine kendilerini emanet etmelidirler.

Dini cemaat tüzükleri, üyelerinin, elde edilmiş ya da elde edilecek miraslarından feragat etmelerine izin verir.

Yerel koşulların mevcudiyeti de göz önüne alınarak, dinsel cemaatler yoksullara yarı kolektif tanıklık sunmaya ve kendi sahip olduklarını Kilise'nin diğer ihtiyaçları için memnuniyetle kullanmaya ve tüm din adamlarının Mesih'in örneğine göre sevmeleri gereken yoksullara destek olmaya hazır olmaları gereklidir. Her bir cemaat, bölgesindeki ve kendi evindeki maddi zenginlikleri bir diğeri ile paylaşmalıdır, böylece ihtiyaç içinde olanlara daha fazla yardım etmiş olur.

Dini cemaatler, kendi kural ve tüzükleriyle yasaklanmadıkça, maddi yaşamları ve işleri için varlıklar edinme hakkına sahiptirler. Bununla birlikte, her türlü şatafat görünümünden, aşırı refahtan ve malları biriktirmekten uzak durmalıdırlar (Perfectae Caritatis 1965: Madde-13).

İtaat sözü vermekle, din adamı kendi iradesini tam bir teslimiyetle Tanrı'ya kurban olarak sunar ve Tanrı'nın kurtarıcı isteğine kalıcı ve güvenli bir şekilde birleşmiş olur.

Peder'in isteğini yapmak üzere ve "kul özünü alarak" gelmiş olan, itaati acının okulunda öğrenmiş Mesih İsa'nın örneğinden sonra, din adamları, Kutsal Ruh'un yönlendirmesiyle Tanrı'yı temsilen tarikat başkanlarına imanla itaat ederler. Onların yol göstericiliğiyle, pek çokları için kendi yaşamını kefarete olarak sunan, Peder'e tam bir itaat içinde kardeşlerine hizmet eden Mesih İsa gibi, Mesih'teki kardeşlerine hizmet ederler. Kilise'nin hizmetine sıkı sıkıya bağlanırlar ve Mesih İsa'nın insanlığının ölçüsüne ulaşabilmek için çaba sarf ederler.

Bu nedenle din adamları, ilahi iradeye iman ve sevgi ruhu içinde; tarikat başkanlarına kural ve tüzüklere uygun şekilde tevazu ile itaat etmelidirler. Tanrı'nın planına uygun şekilde Mesih'in bedeninin inşasına katkıda bulunduklarının bilincinde olarak zekâ ve iradenin güçleri ile doğanın armağanlarını ve lütfunu, emirleri yerine getirmek ve kendilerine teslim edilen görevleri tamamlamak için kullanmalıdırlar. Din adamlarının bu şekilde itaati ile insan şahsının haysiyeti, küçümsenmenin tersine, Tanrı evlatlarının özgürlüğüne doğru genişler ve onu olgunluğa götürür.

Kendilerine emanet edilen ruhların hesabını verecek olan tarikat başkanları, görevlerini Tanrı'nın iradesine karşı sorumluluk hisleri içinde yerine getirmelidirler. Kardeşlerine karşı hizmet ruhu ile yetkilerini kullanmalı, bu yolla öznesi oldukları Tanrı sevgisini vurgulamalıdırlar. Onları Tanrı'nın evlatları olarak yönetmeli, onların insani haysiyetine saygı göstermelidirler. Bu yolla, onların iradelerini daha kolaylıkla tabi kılabilirler. Onların kutsal itiraf ve vicdan yoklaması konularındaki özgürlüklerine özellikle dikkatli bir saygı göstermeleri gereklidir. Yeni görevlerin ve hâlihazırda yerine

getirilen sorumlukların yerine getirilmesinde, aktif ve sorumlu bir işbirliği konusu daima yerine getirilmelidir. Tarikat Başkanları, onları memnuniyetle dinlemeli, cemaatin ve Kilise'nin iyiliği için aralarındaki uyumu teşvik etmelidir, böylece karar ve buyruklar için kendi otoritesini, zarar görmeksizin sağlamış olur.

Bölümler ve müzakereci kurumlar, onlara emanet edilen yönetim bölümünü sadakatle tahliye etmeli ve her biri kendi yöntemiyle tüm üyelerin paylaştığı, cemaatin tamamı hakkındaki endişelerini dile getirmelidirler (Perfectae Caritatis 1965: Madde-14).

2.3.7. *Optatam Totius Ecclesiae Apostolicam Actuositatem* “Hristiyan Eğitimi ve Laiklerin Havariliği”

I- Hristiyan Eğitimi ve Sorunları: Konsil, gençler ve çocuklar için ahlaki değerleri takdime teşvik edilmelerini ve bu değerlere kişisel istekle katılmalarını ister. Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme mecburiyetleri vardır. Aile, her cemiyet için gerekli olan sosyal faziletlerin ilk mektebidir (Yılmaz 2010: 113).

II- Okullar ve Katolik Okulu: II. Vatikan Konsili okullar ve okulların tekelleşmesi konularını da mercek altına almıştır. Elbette anne babalar, çocuklarının eğitimi için gerekli kararları alabilir. Çocuklarının okullarını da seçme şansları vardır. Eğitimin tekelleşmesi ise bu şansı ortadan kaldıran bir olumsuzluktur. Katolik Kilisesi de din ve kültür kazanımı noktasında Katolik okullarında eğitim görmeyen çocuklar için girişimlerde bulunmuştur. Bu sebeple Katolik Kilisesi'nin okul kurma gerekliliği savunulmuştur (Yılmaz 2010: 114).

III- Katolik Üniversiteleri: Kilisenin eğitim konusunda en üst seviye olan yüksekokul ve üniversite konusunda da girişimleri olmuştur. Kilise özellikle II. Vatikan Konsili kararlarına dayanarak apostolik yasa olan *Sapientia Christiana*'ya işlerlik kazandırmıştır. Bu yasa Kilise'yle ilgili fakülte ve üniversiteleri kapsar. 1979 yılında II. Jean Paul'un gayretleriyle Hristiyanlık düşüncesinin işlendiği 17 orta ve üniversite arası eğitim kurumu, 46 Katolik üniversitesi, 35 Kilise fakültesi ve laik üniversitelerde mevcut olan 34 ilahiyat fakültesi, 4 kültür enstitüsü vardır (Yılmaz 2010: 114).

IV- Laiklerin Havariliği: Bu konu II. Vatikan Konsili'nde karara bağlanmıştır. 18 Kasım 1965'te 2340 oyla kabul edilmesiyle birlikte laiklerin bir anlamda yetkileri belirlenmiş ve genişletilmiştir. İncil propagandası için laikler de söz sahibi olmuşlar, çalışma alanlarını genişletmişlerdir (Yılmaz 2010: 114).

2.3.8. *Ad Gentes* “Misyonerlik Faaliyetleri”

Enkültürasyon, “İncil’in mesajını dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan halkların sahip olduğu kültürlere uygun hale getirme” şeklinde tarif edilmektedir. Buna göre enkültürasyon “inanç- kültür diyalogu ve uzlaşması” anlamına gelir. Bu metot, sistemli bir şekilde ilk defa II. Vatikan Konsili’nde gündeme gelmiştir. *Ad Gentes* adlı dokümanda bu konuda özetle şöyle denilmektedir: “Mahalli kiliseler, halkların sahip olduğu bütün zenginlikleri tespit etmek ve bunlara sahip çıkmak durumundadır. Çünkü bu zenginlikler, Hristiyan olmayan halklara Tanrı tarafından ödünç verilmiştir”. Bildirgenin sahibi Papa II. Jean Paul misyonerlerin sahip oldukları kültürel sınırları aşarak kendilerini gönderildikleri çevreye iyice uydurmaları, çalıştıkları bölgenin dilini öğrenmeleri, mahalli kültürün en önemli özelliklerini tanımaları ve yaşayarak doğrudan o çevrenin değerlerini keşfetmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Bu metot, bugün Hindistan’da ve geleneksel dinlerin yaygın olduğu Afrika ve Okyanusya gibi bölgelerde uygulanmaktadır (Adam 1998: 360).

2.3.9. *Unitatis Redintegratio* “Ekümenizm: Hristiyan Birliği”

Ekümenizm genel anlamada Hristiyan birliğini sağlamayı amaçlamıştır. Bu birliği sağlamak için hazırlanan yasa 21 Kasım 1964 günü Papa VI. Paul zamanında kabul edilmiştir. Doğu ve Batı Kiliseleri arasında süren uzun dönem ayrılıktan sonra bir de buna reform sonucunda filizlenen Protestanlık eklenmiştir. Bu ayrılıkları bertaraf etmeyi amaçlayan yasa, direnç gösteren 11 kişinin oyuna karşılık 2137 onay almıştır. Yasanın kabulünden 7 ay gibi kısa bir süre sonra *Motu Proprio*, 19 Ekim 1962 tarihinde birliğin sağlanması ve istikrarı için bir sekretarya oluşturmuştur. Oluşturulan sekretarya belli yetkilerle donatılmıştır. Oturumlara katılma ve gerekli gördüğü hususlarda fikir beyan etme hakları olan sekretarya serbest bir statüye kavuşmuştur (Yılmaz 2010: 114-115).

I-Ekümenizmin Katolik Prensipleri: Tanrı’nın bu tek ve biricik Kilisesi’nin başlangıcında bile, Havarî’nin şiddetle kınadığı belli çatlaklar oluşmuştu. Fakat takip eden yüzyıllarda, daha ciddi ayrılıklar kendini gösterdi ve oldukça büyük topluluklar, Katolik Kilisesi ile tam bir birlik içinde olmaktan ayrıldılar ki sıklıkla bu durum için her iki taraftan kişiler suçlandılar. Sonradan bu cemaatlerde doğan ve Mesih İsa’ya inanarak büyüyen çocuklar, bu ayrılığın günahı ile itham edilemez ve Katolik Kilisesi onları, kendi kardeşi olarak sevgi ve saygıyla kucaklar. Mesih İsa’ya inanan ve doğru bir şekilde vaftiz edilen kişiler, bu birlik kusurlu bile olsa, Katolik Kilisesi ile birlik içindedirler.

Onlarla ve Katolik Kilisesi arasında, doktrinde ve disiplinde ya da Kilise'nin yapısı hakkında mevcut olan çeşitli derecelerdeki farklılıklar arasında çok ciddi olanları, kimi zaman Kilise ile tam birlik için, gerçekten pek çok engel oluşturabilir. Ekümenik hareket, bu engelleri aşmak için çaba gösterir. Fakat tüm bunlara rağmen, imanla vaftizde aklananların hepsinin, Mesih İsa'nın bedeninin üyesi olduğu ve Hristiyan olarak çağırılma hakkını taşıdığı, Katolik Kilisesi'nin evlatları tarafından doğru bir şekilde Rab'de kardeş olarak kabul edildikleri gerçeği, değişmeden kalır.

Üstelik Katolik Kilisesi'nin içinde, Kilise'nin kendisine yaşam vermiş ve birlikte oluşmuş belirli unsurları ve lütuflarının bazıları ve hatta önemli olanları; örneğin Yazılmış Tanrı Sözü; lütfun yaşamı, Kutsal Ruh'un diğer armağanlarıyla, iman, ümit, sevgi ve diğer görünür unsurlar, Katolik Kilisesi'nin görünür sınırlarının dışında var olabilir. Mesih İsa'dan gelen ve Mesih'e götüren tüm bunlar, haklı olarak Mesih İsa'nın tek Kilisesi'ne aittir.

Bizden ayrılmış olan kardeşlerimiz, Hristiyanlığın pek çok litürjik uygulamasını yerine getirmektedir. Bunlar kesinlikle her bir Kilise ya da cemaatin değişken koşullarına uygun yollarla, gerçek bir lütuf yaşamı ortaya çıkarabilir. Bu litürjik uygulamaların, kurtuluş cemaatine girme hakkı verme gücüne sahip olduğu kabul edilmelidir.

Bu şekilde ayrılmış Kiliseler ya da cemaatlerin, her ne kadar bazı konularda eksikleri olduğuna inansak da, bu, onların kurtuluş gizemi içinde, önem ve anlam taşımadığını göstermez. Mesih'in Ruhu, onları, lütfun bütünü ve Katolik Kilisesi'ne güvenen gerçekten kaynaklanan etkinlikleriyle, kurtuluş aracı olarak kullanmaktan kaçınmaz.

Bununla birlikte, ayrılmış kardeşlerimiz, bireysel ya da Kilise ve cemaatler olarak bakıldığında, Mesih İsa'nın vermeyi arzulamış olduğu, onun aracılığıyla tek bir bedenin birliği içine doğmuş ve onunla yaşamını yenileyerek -Kilise'nin vaaz ettiği kutsal Yazılar ve kadim geleneklerin birliğinde- hayat bulmuş olanların birliği içinde kutsanmış değillerdir.

Bu nedenle, sadece Mesih İsa'nın Katolik Kilisesi aracılığıyla "herkesi kucaklayan kurtuluş" mümkün olabileceğinden, sadece orada, kurtuluş araçlarından tam anlamıyla yararlanabilirler. Rabbimiz Mesih İsa'nın, Yeni Antlaşma'nın tüm hazinesini, Tanrı'nın halkına herhangi bir şekilde dâhil olanların tam olarak birleştirileceği Mesih'in bedenini yeryüzünde kurmak üzere, başı Petrus olan Havarilerin birliğine emanet ettiğine inanıyoruz. Tanrı'nın halkı, her ne kadar üyeleri günaha eğilimli olsa da, yeryüzündeki hacılıkları boyunca Mesih İsa'da büyümekte ve O'nun gizli tasarısına uygun olarak,

Göksel Kudüs'te ebedi yüceliğe tam olarak mutluluk içinde varana dek, Tanrı'nın şefkatli bilgeliği ile onlara yol gösterilmektedir (Unitatis Redintegratio 1964: Madde-3).

II- Doğu Kiliseleri: Doğu Kilisesi ve Batı Kilisesi, pek çok yüzyıl boyunca, imanda ve kutsal yaşamda kardeşçe birlikle bağlanmış olarak, kendi ayrı yollarını izlediler; Roma Kilisesi ortak rıza ile aralarında iman ve disiplin uyuşmazlıkları ortaya çıktığında yol gösterici olarak davrandı. Doğu'da Patriarkal Kiliselerin birinci sırada yer aldığı ve pek çoğunun, köklerinin havarilerin kendisine dayandığını ileri sürmekten gurur duyduğu pek çok özel ya da yerel kilisenin ortaya çıktığını herkese hatırlatmak tüm diğer önemli konular arasında bu Konsil için bir zevktir. Bu nedenle Doğu'daki Kiliseler arasında özen ve dikkat gösterilmesi gereken birinci konu, kardeş kiliseler arasında bulunmuş olan ve bulunmaya devam etmesi gereken, ortak iman ve sevgi bağının muhafaza edilmesidir.

Buna benzer olarak, başlangıçlarından beri, Doğu Kiliseleri'nin litürjik alanda, ruhsal gelenek ve hukuk sisteminde, Batı Kilisesi'nin geniş çaplı uyguladığı hazineye sahip olduğunu unutmamak gerekir. Yine, Doğu'daki Ekümenik Konsillerin, Hristiyan inancının Kutsal Üçlü Birlik, Bakire Meryem'den Vücut bulan Tanrı Kelamı gibi temel dogmaları tanımladığı gerçeğinin değerini küçümseyemeyiz. Bu kiliseler, bu imanı muhafaza etmek için acı çektiler ve hala acı çekmektedirler.

Yine de biçim ve şekilde değişikliklerle alınmış olsa da Havarilerden aktarılan bu miras, Kilise'nin ilk zamanlarından beri, görüş farklılıkları ve yaşam koşulları nedeniyle, farklı yerlerde, çeşitli şekillerde açıklandı. Tüm bunlar; dışsal sebeplere ek olarak, sevgi ve karşılıklı anlayışın az olması yüzünden, ayrılma kararının alınma yollarını hazırladı.

Bu nedenle Kutsal Konsil herkesi, fakat özellikle Doğu Kiliseleriyle Katolik Kilisesi arasında tam birliğin kurulması ümidine kendisini adayanları, Doğu Kiliseleri'nin başlangıcı ve gelişimi özel konusuna; ayrılıktan önce, onlarla Roma Kilisesi arasındaki ilişkilerin özelliklerine yoğunlaşmaları için teşvik eder. Tüm bu etkenlere tam bir dikkat gösterilmesi gereklidir, böyle yapıldığı takdirde istenen diyalog için büyük bir katkıda bulunulacaktır (Unitatis Redintegratio 1964: Madde-14).

Ayrıca herkes, Doğu Hristiyanlarının Kutsal Ayine; özellikle Kilise'nin, yaşam kaynağı ve gelecekteki mutluluğun teminatı olan *Efkaristiya* Kutlaması'na, ne derece büyük bir sevgiyle katıldığını bilmektedir. Orada inananlar, episkoposlarıyla birlik içinde; vücut bulmuş Kelam olan, ızdırap çektikten sonra yüceltilmiş Oğul aracılığıyla, Peder Tanrı'yı tanılar ve Kutsal Ruh'un üzerlerine dökülmesi sayesinde, Şanlı Kutsal Üçlü Birlik'le ortak olarak "ilahi tabiata paydaş" olurlar. Bu nedenle bu kiliselerin her birinde

Kutsal *Efkaristiya*'nın kutlanması aracılığıyla Tanrı'nın Kilisesi inşa edilir, yapısal olarak gelişir ve kutlama vasıtasıyla her birinin diğeri ile olan birliği ortaya çıkmış olur.

Bu litürjik tapınmada Doğu Hristiyanları, Ekümenik Efes Konsili'nde hürmetle her zaman Bakire ve Kutsal Yazılara göre, gerçekten İnsan Oğlu ve aynı zamanda gerçekten Tanrı'nın Oğlu olan Mesih İsa'nın Kutsal Annesi ilan edilen Meryem Ana'ya, harika övgü ilahileriyle büyük bir saygı göstermişlerdir. Bu övgü ilahilerini söyleyenler içinde, aralarında Evrensel Kilise Babalarının da bulunduğu pek çok aziz mevcuttur.

Bizden ayrılmış olsalar bile bu kiliseler gerçek kutsal sırlara; hepsinden çok da havariyel veraset aracılığıyla, rahiplik sırrına ve bulunduğu yerde en yakın samimiyetle bizleri birbirimize bağlayan *Efkaristiya* sırrına sahiptirler. Bu nedenle, belirtilen uygun koşullarda ve Kilise otoritesinin izniyle, bazı *comunicatio in sacris* “birlikte yapılan ibadetler” de sadece mümkün olmakla kalmayıp, teşvik de edilmelidirler.

Üstelik Doğu'da, özellikle manastır yaşamında kendini gösteren bu ruhsal geleneklerin, zenginlikleri bulunur. Keşişlik ruhaniyetinin ortaya çıktığı Kutsal Kilise Pederlerinin şanlı dönemlerinden Batı dünyasına akan ve Latin manastır yaşamının, gelişmek için kaynak sağladığı, onun yükseliş kaynağı olan ve daima yeni bir gayretle büyüdüğü yer Doğu'dur. Bu nedenle Katolikler, ilahi tefekkür için, Doğu Pederlerinin, tüm insanları yükselten, ruhsal zenginliklerinden yararlanılmasını ciddiyle tavsiye ederler. Doğu Kiliselerinin son derece zengin litürjik ve ruhsal mirası tanınmalı, saygı duyulmalı, muhafaza edilmeli ve el üstünde tutulmalıdır. Bunun, Hristiyan geleneğini tamamen sadakatle muhafaza etmek ve Doğu ve Batı Hristiyanları arasında barışı getirmek için en üst derecede önemli olduğu anlaşılmalıdır (Unitatis Redintegratio 1964: Madde-15).

III-Batıda Ayrı Kiliseler: 19. Batı'da Orta Çağ'ın sonlarına doğru ve ilerleyen zamanlarda başlamış olan büyük ayaklanmada, Kiliseler ve Kiliselerdeki cemaatler Havarisel Roma'dan ayrıldılar. Uzun yıllar, Hristiyan dünyasındaki eklesiastikal komünionda, tümünün birlikte yaşamasının sonucu olarak bunlar, halen Katolik Kilisesine yakın ilgilerini özellikle korumaktadırlar.

Bununla birlikte bu Kiliselerin ve Kilise cemaatlerinin farklı başlangıçları ve ruhsal yaşam hakkındaki doktrinlerinin farklı öğretileri sadece bizimle değil fakat birbirleri arasında da çok yönden farklılık göstermektedir ve tümünü yeterince açıklamaya çalışmak son derece zordur ve burada bunu yapmak gibi bir amacımız bulunmamaktadır.

Bununla beraber ekümenik hareket ve Katolik Kilisesi'yle barışı arzulamak, henüz her yerde istenen bir durum değildir. Ekümenik duyguların ve karşılıklı saygının tüm insanlar arasında yavaş yavaş artması, bizim ümidimizdir.

Yine de kabul edilmelidir ki, bu Kiliseler ve Ekleziyal Cemaatlerin, sadece tarihi, sosyolojik, psikolojik ve kültürel özellikler açısından değil, fakat özellikle vahyedilmiş gerçeği yorumlama konusunda, Katolik Kilisesi'nden önemli ayrılıkları bulunmaktadır. Bu farklılıklara rağmen, ekümenik diyalogu kolaylaştırmak için, bu tür diyaloglara temel ve teşvik olarak hizmet edebilecek ve hizmet etmesi gereken bazı görüşler belirlenmelidir (Unitatis Redintegratio 1964: Madde-19).

IV-Ekümenik Teşebbüsler: Artık ekümenik hareket için geleceğe bakışımızı güvenle yönlendirecek ilkeleri ve koşulları kısaca belirlemeliyiz. Bu Kutsal Konsil, inananları birliğe doğru ilerleme konusunda, gerçek bir engel oluşturabilecek yüzeysellikten ve tedbirsiz hevesten kaçınmaları için uyarır. Onların Ekümenik hareketi tamamen ve dürüstçe Katolik olmalıdır. Öyle ki, havarilerden ve Kilise Pederlerinden almış olduğumuz gerçeğe sadık, Katolik Kilisesi'nin her zaman ikrar ettiği imanla uyumlu olmalı ve aynı zamanda Rabbimizin arzuladığı şekilde, kendi Bedeni'nin her dönemde gelişmesine yönelmelidir.

Bu Kutsal Konsil, Katolik Kilisesi'nin evlatları tarafından üstlenilen ölçütlerin, bizden ayrılmış kardeşlerimizle bağlılık içinde, İlâhi Takdir'in isteğine engel oluşturmayacak şekilde ve Kutsal Ruh'un ilerideki esinlemelerine zarar verecek önyargılı kararlar olmadan gerçekleştirilmesini arzu eder. Üstelik Konsil, tüm Hristiyanları, Mesih İsa'nın tek ve biricik Kilisesi'nde birleştirme kutsal amacını, insan gücü ve kapasitesinin başaramayacağını farkında olduğunu da itiraf eder. Bu nedenle Konsil tüm ümidini Kilise için Mesih İsa'nın duasına, Pederimizin bize olan sevgisine ve Kutsal Ruh'un kudretine bağlamıştır. "Umut düş kırıklığına uğratmaz. Çünkü bize verilen Kutsal Ruh aracılığıyla Tanrı'nın sevgisi yüreklerimize dökülmüştür." (Unitatis Redintegratio 1964: Madde-24).

2.3.10. *Nostra Aetate* “Hristiyanlık Dışı Dinler ve İnanmayanlar”

Nostra Aetate, Kilise'nin Hristiyan olmayan dinlerle ilişkisini açıklayan bir deklarasyondur. Bu deklarasyon II. Vatikan Konsili'nin 4. oturumunda oylanarak kabul edilmiş ve 28 Ekim 1965'te Papa VI. Paul'ün onayıyla ilan edilmiştir. *Nostra Aetate*, Katolik Kilisesi'nin Hristiyan olmayan dinler hakkında konsil öncesi geleneksel tutumundan farklı olarak olumlu ifadeler kullanması yönüyle önem kazanmıştır. *Nostra*

Aetate, Hristiyanlık dışındaki bütün dinlerden, Kilise'nin onlara verdiği değerden bahsederken Hinduizm, Budizm, İslam ve Yahudilik'i ismen zikretmiş ve bu dinlerin bazı inançları hakkında bilgi vermiştir (Güngör 2002: 90).

II. Vatikan Konsili'nde kabul edilmiş resmi bir doküman olarak *Nostra Aetate*'nin, Hristiyanlık dışındaki dinler hakkında bazı olumlu ifadeler kullanması bütün dünyanın ilgisini çekmiştir. Konsil'in diğer dinler hakkındaki bu ifadeleri bazıları olumlu, bazıları olumsuz olmak üzere çeşitli tepkilerle karşılanmıştır. Roma Katolik Kilisesi'nin bütün dünya dinleriyle ve mensuplarıyla diyaloga girme isteğini ifade eden deklarasyon, diğer dinlerin mensupları ve bilhassa Müslümanlar tarafından ihtiyatla karşılanmıştır. Bunda, Kilise'nin diğer dinlere karşı tarihteki tutumu ve konsilde deklarasyonun hazırlanışı esnasındaki olaylar etkili olmuştur (Güngör 2002: 90).

I-Kilise ve Dinler: Çağımızda, insanlık günden güne daha sıkı bir beraberliğe yol aldıkça ve farklı halklar arasındaki ilişkiler güçlendikçe, Kilise Hristiyan olmayan dinlerle ilişkisini daha yakından incelemeye başladı. Bu bildiri, yukarıda belirtilen koşullarla birlikte insanlar arasında, fakat aslında uluslararası birliği ve sevgiyi teşvik etmek amacıyla uygun olarak, insanların sahip olduğu ve onları dostluğa çeken unsurları ele alır.

Çeşitli insanlar, aslında tek bir toplumu oluşturur. Hepsi tek bir kökenden gelmektedir, çünkü Tanrı, insan soyunu Tanrı'nın tedarik ediciliğinde, onun iyiliğine ve herkesi kapsayan kurtuluş planına göre, seçilmişlerin Tanrı'nın yüceliğiyle aydınlanan Kutsal Şehir'de birlik içinde olacağı ve ulusların O'nun ışığında yürüyeceği güne kadar yeryüzünde yaşamaları için yarattı.

İnsanlar, eski çağlarda olduğu gibi günümüzde de, insan kalbinin derinlerini rahatsız eden insani koşulların çözülmemiş sorunlarına, farklı dinlerin yanıt getirmesini umar: İnsan nedir? Yaşamın amacı, anlamı nedir? Ahlaki olarak iyi olan nedir, günah nedir? Acı çektiğimizde bu hangi amaca hizmet eder? Gerçek mutluluğun yolu nedir? Ölüm, yargı ve ölümden sonra ceza nedir? Ve son olarak varlığımızı kuşatan ve son derece gizemli olan soru: Nereden geliyoruz ve nereye gidiyoruz? (*Nostra Aetate* 1965: Madde-1)

II- Hinduizm ve Budizm: Eski zamanlardan günümüze nesneleri ve insan tarihinin olaylarının gidişatını kuşatan gizli bir gücün kesinliğini kavrayan insanlar olmuştur. Zaman içinde bazıları bunu *Yüce Varlık* bazıları *Peder* olarak tanımıştır. Bu kavrayış ve tanıma, yaşamlarına derin bir dinsel duyarlılıkla nüfuz etmiştir.

Yine de dinler gelişmiş kültürler sayesinde daha gelişmiş bir dil ve daha rafine sorularla olsa da aynı sorulara yanıt bulmakla uğraşmaktadırlar. Bu nedenle Hinduizm'de

insanlar ilahi gizemi derinlemesine araştırırlar ve bitmek bilmez efsaneler ve arayışın felsefi sorgulamalarıyla bunu açıklarlar; çile çekerek, derin meditasyonla veya sevgi ve güvenle Tanrı'ya sığınarak, insani koşulların acılarından kurtulmak isterler. Yine Budizm, çeşitli biçimleriyle, bu değişken dünyanın radikal yetersizliklerinin farkındadır; samimi ve güven içinde bir ruhla kusursuz özgürlük durumu kazanılabileceğini ya da kişinin kendi çabasıyla ya da yukarıdan gelen yardımla en yüce aydınlanmaya ulaşacağını insanlara öğretir. Bunun gibi her yerde bulunan diğer dinler de kendilerine uygun yollar sunarak, öğretiler geliştirerek, yaşam kuralları ve kutsal ritler vererek, insan yüreğinin huzursuzluğunu yatıştırmaya çalışırlar.

Katolik Kilisesi bu dinlerde bulunan doğru ve kutsal hiçbir şeyi reddetmez. Tüm insanları aydınlatan gerçeğin ışınlarını sıklıkla yansıtan, fakat kendisinin uyguladığı ve ortaya koyduğu kavramlardan pek çok yerde farklılaşan bu kavram ve öğretilerin, yaşam ve davranış yollarına içten bir saygı gösterir.

Gerçekte Kilise, kendisinde dinsel yaşamın tamlığının bulunduğu, kendisinde Tanrı'nın her şeyi kendisiyle barıştırdığı “Yol, gerçek ve yaşam olan” Mesih İsa'yı ilan eder ve ilan etmelidir.

Bu nedenle Kilise, evlatlarını, diğer dinlerin mensuplarıyla diyalog ve işbirliği yapmaları, Hristiyan imanı ve yaşamını ihtiyat ve sevgiyle taşıyıp tanıklık etmeleri, bu insanlar arasında bulunan sosyo-kültürel değerler kadar, ruhsal ve ahlaki iyi şeyleri bilmeleri, korumaları ve geliştirmeleri için teşvik eder (Nostra Aetate 1965: Madde-2).

III- İslamiyet: Kilise Müslümanlara da saygı duyar. Onlar, yaşayan ve var olan, merhametli ve kudretli, göğün ve yerin yaratıcısı, insanla konuşmuş olan tek bir Tanrı'ya taparlar. Onlar tıpkı İslam inancının büyük bir hoşnutlukla kendisiyle ilişkilendirdiği İbrahim gibi, Tanrı'nın sorgulanamaz olsa bile tüm buyruklarına, tüm yürekleriyle uymaya çalışırlar. Hz. İsa'yı Tanrı olarak tanımasalar da ona peygamber olarak saygı gösterirler. O'nun Bakire Annesi Meryem'i şereflendirirler ve onu dindarlıkla anarlar. Ayrıca, Tanrı'nın her insanı dirilterek yaptıklarının karşılığını vereceği son yargı gününü beklerler. Böylece, ahlaki yaşamı teşvik eder, dua, sadaka ve oruç ile Tanrı'ya ibadet ederler.

Yüzyıllar boyunca, Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında azımsanamayacak kavga ve düşmanlıklar olduysa da, bu Kutsal Konsil, bizi geçmişi unutup karşılıklı anlayış için layıkıyla çalışmaya, barış ve özgürlük kadar sosyal adalet ve ahlakın iyileştirilmesi için teşvik etmeye ve bu değerleri korumaya yöneltir (Nostra Aetate 1965: Madde-3).

IV- Yahudiler: Bu Kutsal Konsil, Kilise'nin gizemlerini araştırırken, Yeni Antlaşma halkını İbrahim'in soyuna ruhsal olarak bağlayan bağı da hatırlar.

Bu nedenle Mesih'in Kilisesi, Tanrı'nın gizemli kurtuluş planı uyarınca, imanının ve seçilmişliğinin başlangıcının, Atalar, Musa ve peygamberler arasında bulunmakta olduğunu bilir.

Mesih İsa'ya inanan herkesin, iman uyarınca İbrahim'in evlatları olduğunu, Atalar'a yapılan çağrıya dâhil olup kölelik topraklarından seçilmiş halkın çıkışının, Kilise'nin kurtuluşunun gizemli bir ön bildirisi olduğunu belirtir. Bu nedenle Kilise, ne Eski Ahit'i kabul eden Tanrı'nın halkı sayesinde, Eski Ahit'in açıklamalarını aldığını; ne de Tanrı'nın açıklanamaz merhametiyle iyi zeytin ağacına aşılanmış vahşi pagan filizleri olup ağacının köklerinden besin çektiğini unutabilir. Gerçekte Kilise esenliğimiz olan Mesih İsa'nın, haçı sayesinde Yahudi ve Paganları barıştırarak onları kendisinde tek bir bütün haline getirdiğine inanır.

Kilise, Havarî Pavlus'un, Bakire Meryem'in Oğlu Mesih İsa'nın soyu olan İbraniler hakkında söylediklerini daima hatırında tutar:

Evlatlığa kabul edilenler, Tanrı'nın yüceliğini görenler onlardır.
Antlaşmalar, buyrulan Kutsal Yasa, tapınma düzeni, vaatler onlarındır.
Büyük atalar onların atalarıdır. Mesih de bedence onlardandır.

Kilise Havarî Pavlus'u, Yahudi halkı arasından çıkıp Mesih'in İncili'ni dünyaya duyuran ilk havariler kadar temel ve sütun olarak kabul eder.

Kutsal Yazıların tanıklık ettiği gibi, Kudüs, onun gelişini anlamamıştır, Yahudilerin büyük çoğunluğu İncil'i kabul etmemiştir; aslında yayılmasına karşı olanlar hiç de az değildir. Yine de Havarî'ye göre, Tanrı Yahudileri Ataları'nın hatırı için en sevgili olarak görmektedir; verdiği armağanlardan dolayı ya da yaptığı çağrı yüzünden asla pişman olmadığına Havarî tanıktır. Peygamberler ve aynı havari ile birlik içinde Kilise, Tanrı'nın kendisini bildireceği ve tüm insanların tek bir sesle Rabbe yöneleceği ve "omuz omuza ona hizmete edeceği" o günü bekler.

Yahudi ve Hristiyanların ruhsal ataları ortak olduğundan, bu çok yüce Kutsal Konsil, kardeşlik diyaloglarının olduğu kadar, Kutsal Kitap ve teoloji çalışmalarının meyvesi olan, karşılıklı anlayış ve saygıyı teşvik ve tavsiye eder.

Yahudi yetkililer ve onları izleyen kişilerin, Mesih'in ölümü için uğraştıkları doğrudur; ıstıraplarında gerçekleşenler ayırım gözetmeksizin, tüm Yahudilere yıkılamayacağı gibi, bugünkü Yahudilere karşı da kullanılamaz.

Kilise, Tanrı'nın yeni Halkı olmakla birlikte, Yahudiler Kutsal Yazılardan alıntılanmış sözlerle olsa bile, Tanrı tarafından reddedilmiş ya da cezalandırılmış olarak nitelendirilemezler. Herkesin bilmesi gerekir ki, hiç kimse kateşest çalışmalarında ya da Tanrı Sözü'nü yayarken İncil gerçeğini ve Mesih İsa'nın ruhunu temsil etmeyen hiçbir şey öğretmez.

Üstelik her bir insana yönelik zulmü reddedişyle Kilise, Yahudilerle paylaştığı mirasa karşı duyarlıdır ve politik gerekçelerle hareket etmez, fakat İncil'in ruhani sevgisi ile her yerde ve her kim tarafından yapılmış olursa olsun Yahudilere ve diğerlerine yönelik, nefreti, zulmü antisemitik davranışları kınar.

Bunun yanı sıra Kilise herkes kurtulabilsin diye Mesih İsa'nın insanların günahları sebebiyle ve sonsuz sevgisi yüzünden kendi isteğiyle acı çekerek ölüme gittiğini eskiden beri kabul etmiş ve etmektedir. Bu nedenle Mesih İsa'nın haçını, Tanrı'nın herkesi kucaklayan sevgisinin ve her türlü lütfun kendisinden fışkırdığı bir kaynak oluşunun işareti olarak vaazlarında duyurmak, Kilise'nin yükümlülüğüdür (Nostra Aetate 1965: Madde-4).

V- Ateizm: Şekilleri, Nedenleri ve Hristiyanların Sorumluluğu: Tanrı'nın suretinde yaratılmış olan diğer insanlara kardeşçe davranmayı reddedersek, Tanrı'yı gerçekten her şeyin babası olarak çağıramayız. İnsanın, Peder Tanrı'yla ve diğer kardeşleriyle ilişkisi, Kutsal Yazı'da söylenen şu sözle bağlantılıdır: "Sevmeyen kişi Tanrı'yı tanımaz"

Bu nedenle şimdiye dek insan hakları ve onuruna aykırı olan, insanı insanla ya da toplumla ya da toplumu toplumla ayırım içine sürükleyecek olan hiçbir teori ya da uygulama ayakta kalamaz.

Kilise, Mesih'in isteğine karşı geldikleri için, ırk, renk, yaşam koşulları ya da dinleri nedeniyle taciz edilen ya da ayrımcılığa uğrayan insanlara bunları yapanları kınar. Bu davranışların tam tersi olarak, bu Kutsal Konsil, "İnanmayanlar arasında olumlu bir yaşam sürün" diyen kutsal Havariler Petrus ve Pavlus'un adımlarını izleyerek Hristiyanlara gerçekten Göklerdeki Baba'nın evlatları olabilmeleri için ısrarla ricada bulunmaktadır (Nostra Aetate 1965: Madde-5).

2.3.11. *Gaudium et Spes* “Kilise ve Dünya”

II. Vatikan Konsili’nde bu yasa, 7 Aralık 1965’te kabul edilmiştir (Yılmaz 2010; 117).

I- Bugünün Dünyasında İnsan’ın Durumu: Bu görevini yerine getirmesi için Kilise’nin daima zamanın işaretlerini araştırmak ve onları İncil’in ışığında yorumlamak ödevi vardır. Kilise bu şekilde her bir nesile uygun şekilde insanın hali hazırdaki ve gelecekteki yaşamın anlamı ve bunların birbirleriyle ilişkileri konusundaki kalıcı sorularına yanıt verebilir. Bu nedenle içinde yaşadığımız dünyayı, beklentilerini, çabalarını ve çoğu zaman dramatik karakterini algılamak ve anlamak gereklidir. Günümüz dünyasının bazı ana özellikleri şu şekilde tarif edilebilir:

Günümüzde insanlık, tarihinin derin ve hızlı değişimlerin adım adım tüm dünyayı etkilediği yeni bir dönemindedir. Bu değişimler insanın akli ve yaratıcı biçimlendirme gücünden kaynaklanmaktadır ve yine kişisel ve kolektif yargıları ve istekleriyle, varlıkları ve insanları görüşü ve onlarla bir arada yaşama şeklini etkiler şekilde insanın üzerinde etkili olmaktadır. Bu şekilde, dinsel yaşamı da etkileyen gerçek bir sosyal ve kültürel değişimden söz etmek mümkündür. Her gelişim krizinde olduğu gibi bu değişim de hiç de az olmayan zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu şekilde insan gücünü mümkün olduğunca genişletmekte, ancak bu gücü gerçekten kendisine hizmet edecek şekilde yönlendirememektedir. Hep daha derin ruhsal alanlara girmeye çalışmakta, ancak çoğu kez kendi hakkında çaresiz kalmaktadır. Toplumsal yaşamın yasalarını adım adım keşfetmekte, ancak onları nasıl yönlendireceğini bilememektedir.

İnsanlık hiç bir zaman şimdiki kadar zenginlik, olanaklar ve ekonomik güce sahip olamamıştır, buna rağmen dünyanın sakinlerinin hala büyük bir kısmı açlık ve sıkıntı çekmektedir, hala sayısız okuma-yazma bilmeyen vardır. İnsanlar hiç bir zaman şimdiki kadar özgürlük konusunda açık bir düşünceye sahip olmamışlardır, ancak aynı zamanda toplumsal ve psikolojik köleleştirmenin yeni şekilleri ortaya çıkmaktadır. Dünya birliğini ve herkesin gerekli bir dayanışma içinde karşılıklı bağımlılığını belirgin bir şekilde hissetmektedir ve buna rağmen birbirleriyle çekişme içindeki güçler tarafından parçalanmaktadır. Çünkü ağır siyasi, sosyal, ekonomik, ırkçı ve ideolojik gerginlikler devam etmekte, her şeyi yok edebilecek bir savaş tehlikesi bile sürmektedir. Görüş alışverişi artmakta, ancak önemli görüşleri ifade eden sözcükler farklı ideolojilerde farklı anlamlar kazanmaktadırlar. Sonuç olarak dünyevi alanda daha mükemmel bir düzene

yönelik çaba hiç yorulmaksızın sürdürülmekte, ancak ruhsal gelişim bununla aynı şekilde ilerlememektedir. Böylesi bir durumla karşılaşmakla çağdaşlarımızın çoğu ebedi değerleri tanımakta ve ortaya çıkan yeni kavramlarla doğru bir senteze erişirmekte zorlanmaktadır; bu şekilde umut ve korku arasında sıkışmış olarak olaylar ve olguların günümüzdeki akışı konusunda huzursuz olmaktadır. Bu durum insanları bir yanıt arayışına yöneltmektedir. Evet, hatta bu arayışa zorlamaktadır (Gaudium et Spes 1965: Madde-4).

II- Kilise ve İnsani Durum: Yeryüzündeki her şeyin, merkezi ve zirvesi olarak insana göre değerlendirilmesi gerektiği inançlı inançsız hemen bütün insanların ortak görüşü durumundadır. Peki, insan nedir? İnsanoğlu kendisi hakkında, kendini bazen en önemli ölçüt olarak gören veya tamamen umutsuzluğa, çaresizliğe kadar indirgediği birçok ve birbirine zıt olan görüşleri dile getirmiştir ve dile getirmeye devam etmektedir ve hep böyle kararsız ve korku içindedir. Kilise, bu sıkıntılarla ilgili kendi deneyimi içinde Tanrı'nın vahyinden öğrenmiş olarak insanın gerçek durumunu gösteren ve zayıflıklarını açıklayan, ancak aynı zamanda onuru, değeri ve görevini doğru bir şekilde tanımayı sağlayan bir yanıtı onlara verebilir. Çünkü Kutsal Kitap, "Tanrı'nın benzeyişinde yaratılmış olan" insanın Yaratıcı'sını tanıyıp sevmeye, O'nun tarafından bütün yaradılışın efendisi olarak atanmış olarak, her şeye Tanrı'yı yüceltir şekilde hükmedip yararlanabilmeye yetkin olduğunu söylemektedir. "İnsan ne ki, onu anasın, ya da insanoğlu ne ki, ona ilgi gösteresin? Nerdeyse bir tanrı yaptın onu, başına yücelik ve onur tacını koydun. Ellerin yapitları üzerine onu egemen kıldın, her şeyi ayaklarının altına serdin". Ancak Tanrı insanı tek olarak yaratmadı, onları daha başlangıçta "erkek ve dişi olarak yarattı"; aralarındaki bağ insan topluluğunun ilk formunu oluşturur. Çünkü insan doğası gereği toplumsal bir varlıktır; başka insanlarla bağı olmaksızın ne yaşayabilir ne de yeteneklerini geliştirebilir. Yine Kutsal Kitap'ta okuduğumuz gibi Tanrı "yarattıklarına baktı ve her şeyin çok iyi olduğunu gördü" (Gaudium et Spes 1965: Madde-12).

III- İnsan Cemaati: Günümüz dünyasının karakteristik özelliklerinden biri de gelişimine teknolojik ilerlemenin büyük katkıda bulunduğu insanlar arası ilişkilerdeki artıştır. Ancak insanlar arasındaki kardeşçe iletişim bu teknolojik gelişimlerde değil, aksine tüm taraflarca doğru bir şekilde kavranan ruhsal onura saygıyı öngören topluluklarda bütünlüğe erişir. Hristiyan vahyi böylesi toplulukların teşvik edilmesi için büyük bir yardım sunar; aynı zamanda bizleri, Yaradan'ın insanın ruhani ve ahlaki doğasına yazmış olduğu toplumsal yaşama yönelik yasaları daha derinden anlamaya yöneltir. Kilise'nin

öğreti makamının yeni belgeleri insanlık toplumu hakkındaki Hıristiyan öğretilerini daha açıklamalı bir şekilde ortaya koydukları için, Konsil yalnızca bir kaç temel gerçeği hatırlatmak ve vahyin ışığında bunların temellerini belirtmek istemektedir. Akabinde ise bunların sonuçlarından günümüzde büyük öneme sahip olan bazılarını vurgulamaktadır (Gaudium et Spes 1965: Madde-23).

IV- Kilise ve Dünyanın Karşılıklı İlişkileri: İnsanın onuru, insanlık toplumu ve insanın etkinliklerinin anlamı hakkında şimdiye kadar söylediğimiz her şey Kilise ile dünya arasındaki ilişkinin temelini ve aralarındaki diyalogun altyapısını oluşturur. Bu konsilin Kilise'nin gizemi hakkında şimdiye kadarki açıklamaları göz önünde bulundurularak, dünyada varoluşu, dünyayla yaşayışı ve etkin oluşu açıklanacaktır. Ebedi Baba'nın sevgisinden doğmuş, Kurtarıcı Mesih'in zamanında kurulmuş ve Kutsal Ruh'ta birleşmiş olarak Kilise'nin hedefi, gelecek dünyanın zamanında kemale erecek olan ebedi esenliktir. Ancak bu esenlik daha şimdiden insanlık tarihinin bu döneminde, Rab'in gelişine dek devamlı büyümesi gereken Tanrı çocuklarının ailesini oluşturmak üzere çağırılmış, dünyevi insan topluluğunun bir araya toplanmış üyeleri arasında hâlihazırda bu dünyada mevcuttur.

Göksel lütuflar uğruna bir araya gelmiş ve bu lütuflarla donatılmış olarak bu aile Mesih tarafından “bu dünyada bir topluluk olarak kurulmuş ve düzenlenmiş” ve “belirgin ve toplumsal birliğin araçlarıyla” donatılmıştır. “Görünür topluluk ve ruhsal birlik” olan Kilise bu şekilde bütün insanlıkla beraber aynı yolda gider ve dünyayla birlikte aynı dünyevi yazgıyı yaşar; Mesih'te yenilenmesi ve Tanrı'nın ailesine dönüştürülmesi gereken insanlık toplumunun bir anlamda mayası ve ruhudur. Bu dünyevi ve göksel oluşumların iç içeliği yalnızca imanla anlaşılabilir; Tanrı çocuklarının yüceliğinin tamamen açıklanmasına dek günah nedeniyle kargaşa içinde olan insan tarihinin bir gizemidir.

Kilise kendi esenlik amacını izlerken yalnızca insanlara tanrısal yaşama aracılık etmekle kalmaz, insan onurunun sağaltılması ve yükseltilmesi, toplum yapısının güçlendirilmesi, günlük insani etkinliklerin daha derin bir anlama kavuşturulması ile aynı zamanda bu tanrısal yaşamın ışığını bütün dünyaya yansıtır. Kilise bu şekilde mensupları aracılığıyla ve bir bütün olarak insanlık ailesinin daha insancıl bir yapılanmasına büyük katkı sağlayabileceğine inanmaktadır. Katolik Kilisesi aynı zamanda önyargısız bir şekilde aynı ödevin yerine getirilmesi yolunda diğer Hıristiyan kiliseleri ve kilise topluluklarının işbirliği içinde sağladıkları ve sağlamaya devam ettikleri katkıyı saygıyla değerlendirmektedir. Kilise kendisinin de dünyadan, gerek bireylerden gerekse toplumdan

olsun, olanakları ve çabalarıyla İncil'in yolunun hazırlanması için çok ve çeşitli yardımlar görebileceğine inanmaktadır. Bu karşılıklı ilişkinin doğru bir şekilde desteklenmesi ve Kilise ile dünya için bir dereceye kadar ortak olan alanlarda yardım konusunda şimdi bazı genel kurallar sunulacaktır (Gaudium et Spes 1965: Madde-40).

V- Evlenmenin ve Ailenin Değeri: Hem insanın hem de insani ve Hristiyan toplumun iyiliği ve dirliği, evlilik ve aile birliğinin iyiliği ile temelden bağlıdır. Bu nedenle Hristiyanlar, bu birliğe değer veren herkesle birlikte günümüzde bu sevgi birliğinin desteklenmesi ve yaşamın korunmasında ilerleme sağlanan ve eşleri ve ebeveynleri büyük ve önemli görevlerinde destekleyen değişik yardımları içtenlikle karşılamaktadırlar. Hristiyanlar bununla daha iyi sonuçlara erişilmesini ümit etmekte ve katkıda bulunmaya çalışmaktadırlar. Ancak evlilik ve aile kurumunun değeri maalesef her tarafta aynı derecede açıklıkta görünmemektedir. Çok eşlilik, gitgide yayılan boşanmalar, sözde özgürce aşk ve diğer yozlaşmalar bu onuru zedelemektedirler. Bunun da ötesinde evlilik sevgisi sık sık bencillik, keyfe düşkünlük ve çocuk sahibi olmaya karşı kabul edilemez uygulamalarla kutsallığını yitirmektedir. Ayrıca günümüzün ekonomik, sosyopsikolojik ve resmi bağıntıları aileye önemli sorunlar yüklemektedir. Sonuç olarak dünyanın bazı bölgelerinde nüfus artışı endişeyle karşılanmaktadır. Tüm bunlar aracılığıyla insanın vicdanı huzursuz hale gelmektedir.

Diğer taraftan ise evlilik ve ailenin önemi ve gücü kendini, günümüz toplumundaki derin değişimler ve bundan kaynaklanan zorlukların sık sık evlilik ve aile kurumunun gerçek özelliğini çok çeşitli şekillerde açığa çıkarmasıyla göstermektedir. Bu nedenle Konsil kilisenin öğretisinin belli ana noktalarını özellikle vurgulayarak Hristiyanlara ve bütün insanlara yol göstermek ve onları evliliğin başlangıçtaki onurunu ve yüksek, kutsal değerini korumak ve desteklemek yönünde güçlendirmek istemektedir (Gaudium et Spes 1965: Madde-47).

Yaratıcı tarafından temellendirilmiş ve yasalarıyla korunmuş olan evlilikteki yaşam ve sevgi içsel birliği evlilik bağıyla, yani geri alınamaz bir şahsi kabul ve istekle kurulur. Böylece eşlerin birbirlerine karşılıklı olarak armağan ve kabul ettikleri şahsi özgür eylemleri ile toplum karşısında da geçerli olan Tanrısal düzene dayalı sağlam bir kurum, evlilik kurumu, ortaya çıkar. Bu kutsal bağ, eşler ve sahip olacakları çocuklar ve toplumun da iyiliği açısından artık insani keyfiliğe tabi değildir. Çeşitli özellikler ve hedeflerle donatılmış olan evliliğin kaynağı şahsen Tanrı'nın kendisidir; tüm bu özellikler ve hedefler insanlığın devamı, aile bireylerinin kişisel gelişimi ve ebedi kurtuluşları, ailenin kendisi ve

bütün insanlık topluluğunun onuru, sağlamlığı, barış ve refahı için çok önemlidir. Evlilik kurumu ve eşlerin sevgisi, doğal özellikleri nedeniyle çocuk sahibi olunması ve çocukların eğitime yöneliktir ve bu sevgi, bu şekilde zirvesine kavuşur. Bu nedenle evlilik bağı içinde artık iki değil, yalnızca bir beden olan erkek ve kadın bireylerin ve eylemlerinin içsel bağı nedeniyle birbirlerine karşılıklı yardım ve hizmet sunarlar ve böylece gitgide daha fazla birliklerinin asıl özelliğini yaşar ve gerçekleştirirler. İki bireyin bu karşılıklı olarak Kendini-Armağan-Etmek şeklindeki içsel birliği ve çocukların da iyiliği eşlerin koşulsuz sadakatini gerektirir ve çözülemez birliklerini destekler. Rab Mesih, sonuçta Tanrısal sevgiden kaynaklanan ve kendisinin Kilise ile birliği örneğine göre şekillenen bu sevgiyi birçok bakımdan kutsamıştır.

Nasıl ki Tanrı bir zamanlar sevgi ve sadakat bağı ile halkını karşılamışsa, şimdi de insanların Kurtarıcısı ve Kilise'nin Eşi evlilik sakramenti aracılığıyla Hristiyan eşleri karşılamaktadır. Kendisi Kilise'yi sevdiği ve uğruna kendini feda ettiği gibi, eşlerin de birbirlerini karşılıklı adanmışlık ve sürekli sadakat içinde sevmeleri için onlarla birlikte kalmaya devam eder. Gerçek evlilik sevgisi Tanrısal sevgiye katılır ve Mesih'in kurtarıcı gücü ve Kilise'nin sağaltıcı aracılığı ile yönlendirilip zenginleştirir, öyle ki eşler etkin bir şekilde Tanrı'ya yönlendirilsin ve anne ve baba olarak bu önemli görevlerinde desteklenip güçlendirilsinler. Bu şekilde Hristiyan eşler konumlarının görevleri ve onurunda özel bir sakrament ile güçlendirilir ve aynı zamanda kutsanırlar. Bu sakramentin gücüyle evlilik ve aile içinde görevlerini yerine getirirler.

Aracılığıyla iman, ümit ve sevginin bütün yaşamlarına işlediği Mesih'in ruhunda gitgide daha fazla kendi mükemmeliyetlerine, karşılıklı kutsallaştırmaya ve bu şekilde beraberce Tanrı'nın yüceltilmesine erişirler. Ebeveynler bu şekilde ortaya koydukları örnek ve ortak ibadetleriyle öncülük ettikleri zaman çocuklar ve aile birliği içinde yaşayan diğerleri de gerçek insan olmanın, kurtuluşun ve kutsallığın bu yolunu daha kolay bulacaklardır. Ancak eşler, baba ve anne olarak eğitim, özellikle kendilerine düşen dinsel eğitim görevlerini özenli bir şekilde yerine getirmelidirler. Çocuklar ailenin canlı üyeleri olarak kendileri bakımından ebeveynlerin kutsallaşmasına katkıda bulunurlar. Şükran, saygı ve güven içinde ebeveynlerinin kendilerine yaptığı iyiliğe karşılık vermeli ve evlatlara yakışır şekilde sıkıntılarda ve yaşlılığın yalnızlığında ebeveynlerine destek olmalıdırlar.

Eşlerden birinin ölümünden sonra şimdiye kadarki evliliğin devamı olarak kabul edilen bir yaşama herkesin saygı göstermesi gerekir. Aile, zengin ruhsal yaşamından diğer ailelere de cömertçe vermelidir. Bu nedenle – Mesih ve Kilise'nin sevgi bağının tasviri ve paylaşımı olan evlilikten kaynaklanan – Hristiyan ailesi, hem çocuk sahibi olmak konusundaki isteklerinde, birlik ve sadakatlerinde eşlerin sevgisi aracılığıyla, hem de ailenin bütün üyelerinin istekli bir şekilde işbirliği aracılığıyla Kurtarıcı'nın yeryüzündeki diri mevcudiyetini ve Kilise'nin gerçek doğasını herkese göstermelidir (Gaudium et Spes 1965: Madde-48).

VI- Kültürün Gelişmesi: İnsanın yalnızca kültür, yani eşyaların ve doğanın değerlerinin geliştirici şekilde korunması ile insan doğasının gerçek ve tam bütünlüğüne erişebileceği insanın doğasında temellenmiştir. Her nerede insan yaşamı söz konusu ise doğa ve kültür en yakın şekilde bir arada yer almaktadır. Genel olarak kültür kelimesi ile insanın kendi çok çeşitli ruhsal ve bedeni olanak ve kabiliyetlerini eğittiği ve geliştirdiği, bilgi ve çalışma ile bütün dünyaya egemen olmaya çaba gösterdiği, ailede ve bütün toplumda toplumsal yaşamı ahlaki ve kurumsal ilerlemelerle insanca biçimlendirdiği, büyük ruhsal deneyimleri ve çabalarını birçokları ve bütün insanlık için bir hayır ve bereket olmak üzere yaptığı işlerinde ortaya koyduğu, paylaştığı ve kalıcı kıldığı her şey anlaşılmaktadır. İnsanın kültürünün doğal olarak tarihi ve toplumsal bir yönü olması ve bu nedenle kültür kavramının çoğunlukla toplumsal ve folklor olanı da tanımlaması bunun bir sonucudur. Bu anlamda çoğul olarak kültürlerden bahsedilir. Çünkü eşyaların kullanımı, çalışmanın şekillendirilmesi, kendini ifade etmek, din ve ahlak, yasama ve hukuksal kuruluş, bilimin, tekniğin ve sanatın gelişimindeki farklılıklardan dolayı toplumsal yaşam şekilleri ve yaşam değerlerinin bir birlik oluşturduğu biçimlerin bir farklılığı ortaya çıkar. Bu şekilde her insan toplumunun aktarılmış yapısından kendine has, yerel bir miras oluşur. Bu şekilde her ulusun ve her zamanın insanı için de içinde ait olduğu ve insani ve toplumsal kültürün gelişimi için değerleri edindiği sınırlı ve tarihsel bir çevre ortaya çıkar (Gaudium et Spes 1965: Madde-53).

VII- Ekonomik ve Sosyal Hayat: Ekonomik yaşamda da insanın onuru ve kısıtsız çağrısı ve misyonu ile bütün toplumun iyiliği ve refahına saygı gösterilmesi ve destek olunması gerekir, çünkü bütün ekonominin kaynağı, merkezi ve hedefi insandır. Toplumsal yaşamın diğer alanları gibi günümüzün ekonomik yaşamı da insanın doğa üzerindeki artan hâkimiyeti, ilişkilerin artan sıklığı ve önemi ile bireylerin, toplulukların ve halkların birbirlerine bağımlılıkları ve kamusal gücün gitgide daha sık müdahaleleriyle biçimlenmiş

durumdadır. Bunun yanında üretim teknikleri ve malların ve hizmetlerin mübadelesindeki ilerlemeler ekonomiyi insanlık ailesinin artan ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilir konuma getirmiştir. Ancak huzursuz olmak için sebepler de yok değildir. Özellikle ekonomik açıdan ileri olan ülkelerde ve aynı şekilde kolektif ekonomiye sahip ülkelerde de çok sayıda insan ekonomi tarafından neredeyse köleleştirilmiş durumdadırlar, öyle ki hemen hemen tüm bireysel ve toplumsal yaşamları tamamen ekonomik düşüncenin tesirindedir.

Ekonominin gelişmesinin mantıklı ve insanice yönlendirilip koordine edilmesi durumunda sosyal eşitsizlikleri dindirebileceği bu zamanda, böylesi bir durum sosyal açıdan zayıf olanların koşullarını daha da kötüleştirmekte ve sıkıntıda olanların hakir görülmesine yol açmaktadır. Çok sayıda insan en temel ihtiyaçlarından bile mahrum durumdayken, bir kısmı geri kalmış ülkelerde olan bazıları ise aşırılık ve israf içinde yaşamaktadırlar. Lüks ve sefalet yan yanadır. Bazıları geniş özgürlüklerine sevinirken, birçokları da insiyatif ve serbestçe karar verip uygulayabilme olanaklarından yoksun durumda olup, insana layık olmayan yaşam ve çalışma koşulları içindedirler. Ekonomik ve sosyal dengenin böylesi bozuklukları hem tarım, sanayi ve hizmet sektörleri arasında hem de bazen aynı ulusun farklı bölgeleri arasında mevcut durumdadır. Ekonomik açıdan ileri ülkeler ile diğerleri arasında sürekli keskinleşen ve hatta dünya barışını tehdit edebilecek olan bir karşıtlık oluşmaktadır.

Böylesi dengesizlikler çağdaşlarımızca gitgide daha bilinçli bir şekilde algılanmaktadır, öyle ki, şimdi elimizde olan güçlü teknik ve ekonomik araçların, bu kötü durumu aşmayı yalnızca mümkün değil, aynı zamanda bir görev haline getirdiğine inanmaktadırlar. Bu nedenle ekonomide çok yönlü yapısal reformlarla genel olarak düşünce ve tutumun dönüşümü gerekli görülmektedir. Bu noktada Kilise hem bireysel ve toplumsal hem de doğru mantığın gerektirdiği gibi uluslararası yaşam için adalet ve hakkaniyetin temel kurallarını yüzyılların akışı içerisinde İncil'in ışığında ele almış ve son dönemde bunları açıklamıştır. Kutsal Konsil, günümüz koşullarının bu temel kurallarını liyakatiyle vurgulamak ve geliştirmekte olan bir ekonominin gereklerini göz önünde bulundurarak yol göstermek istemektedir (Gaudium et Spes 1965: Madde-63).

Bireyin hakları veya her halkın özel kabiliyet ve tabiatına saygı göstermek kaydıyla, ekonomik durumlardaki büyük ve gitgide artan eşitsizlikleri ve bununla el ele giden bireysel ve sosyal ayrımcılığı mümkün olduğunca çabuk ortadan kaldırmak ve adalet ve hakkaniyetin gereklerini yerine getirmek için ciddi çabalar gösterilmelidir. Aynı şekilde tarımın üretim ve satış açısından özel zorluklara maruz olduğu bazı bölgelerde çiftçilerin

lehine üretimi artırmak veya daha uygun koşullarla satılabilmesi veya çoğu yerde görüldüğü gibi sürekli olarak ikinci sınıf vatandaş konumunda kalmamaları amacıyla gerekli yeniliklerin ve düzenlemelerin yapılarak gelirlerini uygun bir düzeye erdirmek ve bu düzeyde korumak gereklidir. Çiftçilerin de, özellikle genç kuşağın, aksi takdirde tarımda ilerleme olamayacağı için, mesleki becerilerini artırmak yönünde çaba göstermek görevleri vardır.

Adalet ve hakkaniyet ayrıca ekonomik gelişme için şart olan ulaşımın bireylerin ve ailelerin yaşamları güvencesiz veya tehlikede olmayacak şekilde düzenlenmesini gerektirir. Emekleri ile halkın veya ülkenin ekonomik yükselişine katkıda bulunan başka halklar veya ülkelerden getirilmiş olan göçmen işçiler ücret veya çalışma koşulları konusunda asla ayrımcılığa tabi tutulamazlar. Göçmen işçileri kabul eden ülkede herkes, özellikle de kamu kurumları, göçmen işçileri yalnızca üretim araçları olarak göremezler, aksine onları insan olarak görmek ve ailelerini getirebilmeleri ve uygun barınma koşulları sağlayabilmeleri için yardım etmeli, aynı zamanda geldikleri ülkenin ve toplumunun toplumsal yaşamına katılımlarını desteklemelidirler. Ancak mümkün olduğu kadar kendi anavatanlarında iş olanağı yaratılmalıdır. Ekonomik yaşamda günümüzde gerçekleşmekte olan köklü değişiklikler ve otomasyonun ilerlemekte olduğu endüstri toplumuna dönüşüm sırasında her birey için gerekli teknik ve mesleki eğitim olanağıyla da bağlantılı olarak uygun iş alanı hazır olması ve sağlık durumları ya da yaşları nedeniyle özellikle zor durumda olanların da yaşam koşulları ve onurlarının güvence altında olması için gayret gösterilmelidir (Gaudium et Spes 1965: Madde-66).

VIII- Politik Cemaat Hayatı: Siyasi yaşamı oluşturan bireyler, aileler ve değişik gruplar, insan yaşamının her yönüne ait olan gerekleri tek başlarına sağlayamayacaklarını bilirler. Herkesin güçlerini toplumsal refahın daima daha iyiye doğru gerçekleşmesi için daha kapsamlı bir toplumun gerekliliğini kavrarlar. Bu şekilde değişik biçimlerinde siyasi birlikleri kurarlar. Bu nedenle siyasi toplum ortak çıkarlara dayalıdır; yasal geçerliği ve temel hakkın dayandığı anlam bu ortak çıkarda sahiptir. Ortak çıkar ve toplumsal refah ise bireylere, ailelere ve toplumsal gruplara mükemmelliğe ve bütünlüğe sorunsuzca erişmeleri için gerekli toplumsal yaşamın bütün koşullarını kapsar. Ancak siyasi birlikte bir araya gelen insanlar çok ve birbirinden farklıdır. Haklı olarak farklı görüşlere sahip olabilirler. Herkesin kendi düşüncesinin peşinden gitmesi sonucu devletin yıkılıp parçalanmaması için bütün vatandaşların güçlerini yalnızca kurumsal devinimler veya

fiziki güç kullanımıyla değil, aksine özgürlük ve yüklenmiş sorumluluğun bilincine dayalı ahlaki bir güç olarak toplumsal refaha yönlendiren bir otorite gereklidir.

Siyasi birlik ve kamu otoritesinin insan doğasına dayalı olduğu açıktır ve yönetim şekli ile yöneticilerin belirlenmesi yurttaşların özgür iradesine bırakılmış olsa da Tanrı tarafından belirlenmiş olan düzene dâhildirler. Buradan da, siyasi gücün birlik içinde ya da onları temsil eden kurum ve kuruluşlarda daima ahlaki düzen çerçevesi içinde ve hâlihazırda mevcut olan veya yaratılması gereken yasal hukuki düzene uygun bir şekilde – dinamik bir şekilde anlaşılacak kaydıyla – toplum refahını gerçekleştirmek üzere kullanılabileceği sonucu çıkar. Ancak yurttaşlar da bu düzene itaate vicdanen sorumludurlar. Yönetenlerin sorumluluğu, onuru ve önemi de buradan kaynaklanmaktadır. Ancak yurttaşlar nerede kendi sınır ve yetkilerini aşan kamu gücü tarafından baskıya maruz kalırlarsa, o zaman toplum refahı ve ortak çıkarın nesnel olarak gerektirdiği şeyi yapmaktan kaçınmamalıdır. Bununla birlikte kendi haklarını ve diğer yurttaşların haklarını, elbette ki doğal hukuk ve İncil’in sınırları içinde kalmak kaydıyla resmi otoriteye karşı savunma hakları vardır. Siyasi toplumun kendi temel yasasını ve kamu gücünün kullanımını düzenlediği şekil, farklı halkların özgün özellikleri ve tarihsel gelişime bağlı olarak farklı olabilir. Bununla birlikte bütün insanlık ailesinin yararına olmak üzere, daima eğitilmiş, barışçı ve başkalarının iyiliğini isteyen insanı yetiştirmeye hizmet etmelidir (Gaudium et Spes 1965: Madde-74).

IX- Barışı Korumak ve Milletler Cemiyetinin Gelişmesi: Sürmekte olan ya da tehdit eden savaşların verdiği acılar ve korkuların insanlar üzerinde ağır bir yük olduğu zamanımızda, bütün insanlık ailesi gelişiminin belirleyici bir anında olgunluğa erişmiştir. Birbirlerine daha fazla yakınlaşmışlardır ve her yerde birlik konusunda çok daha bilinçlenmiş durumdadır. Bu durumda ise, dünyayı herkes için her yerde gerçekten insancıl bir hale getirme görevini ancak herkes içsel ve manevi yenilenmelerinde gerçek barışa adarlarsa gerçekleştirebilir. İşte bu şekilde zamanımızda, insanlığın en yüce arzu ve çabalarının karşılığı olan ve barışı kuran Rab’in “çünkü onlara Tanrı çocukları denecek” sözleriyle övdüğü İncil’in o mesajı yeni bir ışıktaki parlayacaktır. Bu nedenle Konsil barışın gerçek ve yüce kavramını açıkça göstermek, savaşın insanlık dışı karakterini yargılamak ve bütün Hristiyanları, barışın temelini bulduğu Mesih’in yardımı ile adalet ve sevgi içinde aralarında barışı güçlendirmek ve barışa hizmet eden her şeyi hazırlamak için bütün insanlarla işbirliği yapmaya çağırarak istemektedir (Gaudium et Spes 1965: Madde-77).

Barış, yalnızca savaş olmaması değildir, yalnızca karşılıklı güç dengeleri ile de garanti edilemez, aynı şekilde daha güçlü olan bir tarafın üstünlüğünden de kaynaklanmaz; barış daha çok hak ve adaletle birliktedir ve gerçekten de bir “adalet işidir”. Tanrısal kurucunun insan toplumuna ektiği ve insanlar tarafından daima daha mükemmel bir adalete yönelik çaba ile gerçekleştirilmesi gereken bir düzenin meyvesidir. Gerçi insan soyunun iyilik ve refahı temel olarak Tanrı’nın ebedi yasası tarafından belirlenmiştir, ancak belli talep ve gerekleri ise zamanın sürekli değişimine tabidir, bu nedenle barış asla kalıcı bir mülkiyet değil, daima yeniden yerine getirilmesi gereken bir görevdir.

Bunun yanında insan iradesi ve isteği daima sarsıntılı ve günahla zedelenmiş olduğu için barışa yönelik gösterilen kaygı ve çabalar herkesin kendi arzularına hâkim olmasını ve yasal organların da dikkatli olmasını gerektirir. Ancak tüm bunlar tek başına yeterli değildir. İnsanların iyilik ve refahı güvencede olmadan ve insanlar özgürce ve güvenle ruhları ve yüreklerinin zenginliklerini birbirleriyle paylaşmadan bu barışa erişmek olanaksızdır. Hizmete hazır ve etkin kardeşlikle birlikte başka insanların ve halkların onurlarına saygı göstermek konusunda güçlü istek barışın kurulması için şart olan önkoşullardır. Bu şekilde barış, adaletin bile sağlayabileceğinden daha öteye erişen sevginin meyvesidir. Kaynağını insan kardeşine sevgide bulan dünyasal barış, aynı zamanda Mesih’in getirdiği ve Baba Tanrı’dan gelen barışın ve esenliğin tasviri ve etkisidir. Barışın efendisi, beden almış olan bu Oğul, çarmıhı aracılığıyla bütün insanları Tanrı ile barıştırmış ve herkesin bir halk ve bir bedende birliğini yeniden sağlamıştır. Nefreti kendi bedeninde öldürmüş, dirilişi ile yükselmiş, sevgi ruhunu insanların yüreklerine dökmüştür.

Bu bütün Hıristiyanlara yönelik önemli bir çağrıdır: Barışı dilemek ve kurmak için “sevgiyle gerçeğe uymak” ve gerçekten barışçı bütün insanlarla birlik olmak. Aynı ruhtan hareketle, haklarını korumak için şiddet kullanmaktan kaçınan ve yine aynı şekilde başkalarının veya toplumun hakları ve görevlerini zedelememek kaydıyla zayıf olanların da sahip olduğu savunma araçlarıyla yetinenlerden takdimimizi esirgeyemeyiz. İnsanlar günahkâr oldukları sürece savaş tehlikesi onları tehdit etmektedir ve Mesih’in gelişine kadar da tehdit edecektir. Ancak insanlar sevgide birleşirler ve bu şekilde günahı yenerlerse, o zaman “İnsanlar kılıçlarını çekiçe dövüp saban demiri, Mızraklarını bağcı bıçağı yapacaklar. Ulus ulusa kılıç kaldırmayacak, Savaş eğitimi yapmayacaklar artık” sözleri yerine gelen kadar şiddet ve cebiri de yeneceklerdir (Gaudium et Spes 1965: Madde-78).

II- Sosyal Haberleşme Vasıtaları: Bu karar, 4 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiştir. Bu yöndeki bir çalışma, Kilise'nin dışa açılma niyetini göstermektedir. Kilise'nin bütün üyelerinin, sayısız apostolik hizmet vermek için çabalarını birleştirmeyi ister. Böylece tam olarak “Katolik bir basın” geliştirmeye muvaffak olacağını söyler. Halk kanaatlerinin, iletilmesi ve şekillendirilmesinin “Katolik Doktrine” ve “Katolik Disipline” göre olması gerektiği noktası üzerinde ısrarla durmuştur. Kilise ile ilgili haberleri meşru olarak açıklamak ve yaymak için çaba harcanmalıdır. Haberleşme konusunda, geçerli filmleri, radyo yayınlarını ve özellikle aile ile ilgili yayınları çoğaltmak konsile göre önemli bir görevdir. Ancak bu görevin yerine getirilebilmesi için profesyonel yapımcıların yetiştirilmesi gerekmektedir. Konsil, Kilise hizmetinde tüm haberleşme vasıtalarının kullanılması taraftarıdır (Yılmaz 2010; 119-120).

Pastoral Eğitim: Hristiyan dünyasındaki sosyal haberleşme problemlerini çözmek ve bu konuda alınabilecek tedbirler ve yeni öneriler sunmak için Papa VI. Paul tarafından 11 Nisan 1964'te yeni bir komisyon kurulmuştur. Pastoral eğitim için hazırlık yapan bu komisyon din uzmanları, laikler ve rahiplerden oluşturulmuştur (Yılmaz 2010: 120).

2.3.12. *Dignitatis Humanae* “Dini Hürriyet”

Dini hürriyetlerin şekillendirildiği metin, 7 Aralık 1965 tarihinde kabul edilmiş ve uygulamaya konmuştur. Dini hürriyetler konusunda Kilise'nin hazırladığı bu metin, birçok konuda değişimin ilk işaretlerindendir. Hızla çağdaşlaşan dünyada, Kilise de insan fikrine karşı yumuşak tutumlar sergileyeceğini göstermiştir (Yılmaz 2010: 120).

I- Hürriyet ve Hakikat: İnsan kişiliğinin haysiyet duygusu, günümüz insanının bilincinde etkisini daha derin olarak göstermektedir ve insanın, zorlamayla değil, ama sorumluluk duygusunun yönlendirmesiyle, kendi yargıları, hoşlandıkları ve özgür sorumluluk kullanarak hareket etme talebi, giderek artmaktadır. Bu talep, anayasal sınırlar içinde hükümetin güçlerinin sınırlarını koyarak, kişi ve derneklerin haklı özgürlüklerini ihlal etmeyecek biçimde yerine getirilmelidir. İnsan topluluğunun özgürlüğü için bu talep, esas olarak insan ruhuna uygun değerler arayışındadır. Bu, ilk etapta toplumda özgürce dinin uygulanması hakkındadır. Bu Vatikan Konsili, insan zihnindeki bu arzuları dikkatle not eder. Gerçek ve adaletle büyük ölçüde uyumlu olduğunu açıklaması için teşvik eder. Bu sonuç için, Kutsal gelenekleri ve Kilise'nin, eski olanlarla sürekli uyum içindeki yeni şeyleri ortaya çıkardığı hazinesi olan, Kilise doktrinini araştırır.

İlk olarak, Konsil, kendisine hizmet etmeleri ve Mesih İsa'da kurtuluş ve kutsallık bulabilmeleri için, Tanrı'nın, kendisini insan soyuna tanıttığına inandığını, açıkça belirtir. Mesih İsa'nın, tüm insanlara duyurulması görevini verdiği bu tek gerçek dinin, Katolik ve Havarisel Kilise'de var olduğuna inanırız. Bu yüzden Havarilerine:

“Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz edin; size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. İşte ben, dünyanın sonuna dek her an sizinle birlikteyim”.

demoştı. Kendi payına her insan özellikle gerçeğı aramak, Tanrı ve onun Kilisesi'nin ilgilendiğı gerçeğı aramak, kucaklamak ve ona sınımsıkı tutunmak zorundadır.

Yine bunun gibi, bu Vatikan Konsili, bu yükümlölüklerin yerine getirilmesi ve bağlayıcı gücünün uygulanmasının insan vicdanına ait olduğuna inancını beyan eder. Gerçeğın, sessizce ve kudretle bir kerede zihne girmesi gibi, gerçeğı kendi gerçeğının erdemi haricinde hiçbir şey dayatamaz (Dignitatis Humanae 1965: Madde-1).

II-Kişiler-Aileler ve Gruplar: Bireylerin kişisel hakkı olarak, dinsel konularda özgürlük ya da her tür dış etkidenden uzak olmak, aynı zamanda toplum olarak bulunmak bir hak olarak tanınır. Dini cemaatler, hem insanın kendisi, hem de dinin sosyal yapısının bir gereğidir.

Bu gruplarda, kamuoyunun haklı talepleri göz önünde bulundurulur, dini cemaatler özgürce kendilerini anlatırlar, kendi normlarına uygun olarak yönetilirler, halka açık ibadetlerle en Yüce Olan'ı yüceltirler, dini yaşam konusunda kendi üyelerine yardımcı olurlar, onları öğretilerle güçlendirirler, kendi dinsel ilkelerine göre düzenlenmiş bir yaşam amacıyla çeşitli topluluklara katılmalarını teşvik ederler.

Dini cemaatlerin engellenmeme hakları da mevcuttur. Dini cemaatler, seçim, eğitim, randevu ve kendi görevlilerinin yönlendirilmesinde, dini amaçlarla bina yapımında ve uygun kaynakların yaratılması ve kullanımı konusunda dini yetkililerle ve yurtdışındaki cemaatlerle iletişimde olma konularında, gerek yasal ölçüler gerekse devletin yönetici kesimi tarafından engellenmeme hakkına sahiptirler.

Dini cemaatler, kamu eğitimi ve kendi inançlarına sözlü ve yazılı olarak tanıklık etmekte engellenmeme hakkına da sahiptir. Bununla birlikte, dinsel inancın yayılmasında ve dinsel uygulamaları herkese tanıtırken özellikle yoksul ya da eğitimsiz kişilerle karşılaşıldığında, yüz kızartıcı ya da değersiz olabilecek bir baskı ya da zorlama havası taşıyor gibi görünen davranış durumlarından her zaman kaçınmaları gerekir. Böyle

davranılan durumlarda birinin haklarının kötüye kullanımı ya da diğerlerinin hakkının gaspı olup olmadığı göz önünde tutulmalıdır.

Buna ek olarak, din özgürlüğü ile beraber cemaat organizasyonlarının amaçladığı ve tüm insani aktivitelerin esinlediği, özgürce üstlendikleri doktrinlerinin özel değerlerini göstermeleri engellenemez. Son olarak insanın sosyal doğası ve dinin öznel yapısı, kendi dini duyarlılıklarının etkisi altında özgürce toplantılara katılma, eğitsel, kültürel yardımlaşma ve sosyal organizasyon kurma hakkının temelini destekler (Dignitatis Humanae 1965: Madde-4).

Kendi özgül haklarına sahip bir topluluk olan aile, ebeveynlerin rehberliği altında kendi içinde, dini yaşamı özgürce yaşama hakkına sahiptir. Ebeveynler, kendi dinsel inanışlarına uygun olarak çocuklarının alacağı dini eğitimi belirleme hakkına sahiptirler. Buna benzer olarak hükümet, ebeveynlerin gerçekten özgürce okul ve diğer eğitim biçimlerini seçme özgürlüklerini tanımalı ve seçme özgürlüğünü doğrudan ya da dolaylı olarak ebeveynlerin üzerine haksız yükler yükleyecek bir gerekçe haline getirmemelidir. Bunun yanı sıra, çocuklar kendi inançlarına aykırı ders ya da eğitim almaya zorlandıklarında ya da tüm dinsel eğitimin dışlandığı bir eğitime zorlandıklarında, ebeveynlerin yukarıda anlatılan bu hakkı ihlal edilmiş olur (Dignitatis Humanae 1965: Madde-5).

Toplumun genel refahı, kesin ölçütlerin yerine gelişile ve elbette görece kolaylıkla, insanın ölçütlerin belli kusursuzluğa ulaşmalarını başarma olasılığından hoşlandığı sosyal koşulların bütününden ibaret olduğu için, esas olarak bireylerin haklarının korunmasından ve kişilerin görevlerini yerine getirilmesinden müteşekkildir. Dinsel özgürlük haklarının korunması, tüm vatandaşların, sosyal grupların, hükümetin, Kilise'nin ve diğer dinsel cemaatlerin üzerine düşen bir konu olduğundan, tüm toplumun iyiliği için ve her birinin yararına olacak şekilde görev yerine getirilir.

İnsan haklarının bozulmadan korunması ve teşvik edilmesi, hükümetlerin temel görevleri arasında yer alır. Bu nedenle devlet, bütün vatandaşlarının din özgürlüğünü adil yasalar ve diğer hususlarla beraber korumayı kabul eder.

Devletler, insanların kendi dinsel haklarını gerçekten yaşayabilmeleri ve dinsel görevlerini yerine getirebilmeleri ve başlangıcı, insanın Tanrı'ya ve onun kutsal iradesine bağlılıkta bulunan barış ve adaletin ahlaki nitelikleriyle uyumlu bir toplum düzeni için, dinsel yaşamı canlandıracak uygun koşulları yaratmaya yardım edeceklerdir.

Halk arasında bulunan farklı uygulamalar açısından, toplumun anayasal düzeninde bir dini topluluğa özel kamu kabulü verildiğinde, bütün vatandaşların ve dinsel toplulukların dinsel özgürlüğünün tanınması ve uygulamada etkinleştirilmesi aynı zamanda zorunludur.

Son olarak, devlet, toplumun refahının temel unsuru olan ve dini gerekçelerle gizli ya da açık asla bozulmaması gereken bir kural olarak vatandaşların yasa karşısındaki eşitliklerini gözetmeli ve vatandaşlar arasında ayrımcılık yapmamalıdır.

Bunu takiben, devlet vatandaşlarına zor kullanarak, korkutarak ya da başka yollarla bir dini kabul etmeyi ya da o dini reddetmeyi ya da bir dini topluluğa katılmayı ya da o topluluktan ayrılmayı yasaklarsa bir yanlış yapılmış olur. Hepsinin üstünde, kişilere ve milletler ailesine ya da tüm insanlık veya ülkenin bir bölümünde ya da belirli bir cemaatte, dinin baskı altına alınması ya da yıkılmasına yönelik bir kuvvet uygulandığında, bu durum Tanrı'nın isteğine ve onların kutsal haklarına karşı bir yıkımdır (Dignitatis Humanae 1965: Madde-6).

III- Hürriyet ve İman: Bu Vatikan Konsili'nin insanın dinsel özgürlük hakkı üzerine bildirisi, insan aklının, yüzlerce yıllık deneyimleri sayesinde, tam olarak kavrayabildiği gereklilikler neticesinde, kişinin haysiyeti üzerine kuruludur. Üstelik bu doktrin, kökenini ilahi vahiyden alır ve bu nedenle Hristiyanlar buna daha bilinçle saygı göstermekle yükümlüdür. Vahiy, dinsel konularda insanların dış zorlamalardan bağımsız olma hakkı konusundaki pek çok sözü aslında onaylamaz. Yine de bu durum insan şahsının saygınlığında tam boyutunu ortaya çıkarır. Mesih İsa'nın, Tanrı Sözüne inanıp görevini yerine getirerek özgürlüğü göstermesi bize bir kanıt sunar. Böyle bir Efendi'nin öğrencilerinin ruhunda bunu benimsemesi ve sürekli izlemesi için bir ders verir. Dinsel özgürlüğün esas alındığı bu bildirideki doktrinin genel ilkeleri üzerine, böylelikle daha aydınlık bir ışık tutulmuş olur. Özellikle toplumda dinsel özgürlük, Hristiyan imanının davranış özgürlüğüyle tamamen uyumludur (Dignitatis Humanae 1965: Madde-9).

Katolik doktrininin ana ilkelerinden biri, insanın Tanrı'ya imanda yanıtının tamamen özgür olmasıdır: Bu nedenle hiç kimse kendi isteğine aykırı olarak Hristiyan inancını benimsemeye zorlanamaz. Bu doktrin, Tanrı Sözü'nü içinde taşır ve ısrarla Kilise Babaları tarafından duyurulur. İman etme eylemi, doğası itibarıyla özgür bir eylemdir. Kurtarıcı Mesih İsa tarafından ve Mesih İsa sayesinde kurtarılan insan, Tanrı tarafından evlat olmaya çağrılıdır Peder kendisini açıklamadıkça, kişi Tanrı'ya bağlılığını sunamaz; Peder'in kendisini cezbe etmesiyle, bilinçli ve imanın özgür kabulüyle, kendisini Tanrı'ya sunar. Bu

nedenle dinsel konularda insanlara baskı uygulanmasının insanlar tarafından reddedilmesi, tamamen imanın doğasıyla uyumludur. Sonuç olarak, dinsel özgürlük ilkesi, insanların engelleme olmaksızın Hristiyan imanına çağrılmasına, onu kendi özgür iradeleriyle benimsemelerine ve hayatlarının her noktasında onu etkin bir biçimde açıklamalarına hiç de az olmayacak bir katkıda bulunmaktadır (Dignitatis Humanae 1965: Madde-10).

BÖLÜM III

3. II.VATİKANKONSİLİ’NİN KÜRESELLEŞ/TİR/ME SÜRECİNDEKİ İMÂSİ VE ANLAMI

Bu başlık altında II. Vatikan Konsili’nin sonuçları ile bu konsilin küresel süreçteki etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1. II. Vatikan Konsili’nin Sonuçları

II. Vatikan Konsili, temelinde birçok nedenden beslenen bir yenilenme hareketi olarak görülür. Aslen konsilin toplanma nedeni de yenilenme ve çağa uyum sağlama gayretidir. Avrupa’da sanayileşmeye bağlı olarak ekonomik gelişim ve eğitimin etkisiyle mevcut yapı ve hemen hemen kurumlar sorgulanır olmuştur. Elbette kilise de bu sorgulamadan nasibini almıştır. Konsilin toplanma zamanı bütün bu gelişmelere denk gelir. Ayrıca görüşülenler de bütün bu gelişmelere kayıtsız kalmamıştır. Bu yenilenme sürecine imza atan II. Vatikan Konsili ile bazı muhafazakâr kitle tepki süreci başlatmıştır. Bazı kesimler de yenilenmenin mecburiyetini kabullenmiş ama sözde yenilik yanlısı olmuştur. Kararların, din adamlarını ve dindarları rahatsız edeceği düşünülür. Bu düşünceler tepkilere neden olmuş ve kısmen rahipliğe ve din adamlığa ilgiyi azaltmıştır(Mayer 2000: 86).

Sanayileşme sonrasında Batı’da meydana gelen kaçınılmaz değişim, Kiliseyi de etkilemiştir. Birçok din adamı değişime ayak uydurmanın gerekliliğine inanmıştır. Bu yönde bir hareketlilik gösteren II. Vatikan Konsili sonrasında gözle görülür bir değişim başlamıştır. Katolik Kilisesi’nin aldığı yazılı kararlar neticesinde cemaatlerin oluşması, fikir ve inanç özgürlüğü, Focolari gibi değişimler gözlemlenir (Mayer 2000: 86).

Genel olarak konsiller, Hristiyanlıkta mutlak gerçekleri belirlemek ve yanlış doktrinleri bertaraf etmek amacıyla toplanmıştır. Dinde mutlak gerçekleri yani dogmaları tartışmak amaçlı toplanan konsiller genellikle ilk dönem konsilleridir. Bunlar, Ortodoks ve Roma Katolik Kiliseleri ayrılmadan önce toplananlardır. Bu konsiller birçok din adamı için aforozlarla sonuçlanmıştır.431 yılında yapılan Efes Konsili, dogmatik konuların ve özellikle İsa Mesih’in doğasının oldukça hararetli tartışıldığı konsillerin başındadır. 11 Ekim 1962’de toplanan II. Vatikan Konsili’nin toplanış amacı ise daha öncekilerden

farklıdır. Öyle ki bu farklılık, günümüz Hıristiyan dünyasının şekillenmesinde de etkili olmuştur. İncil'i, sanayi devrimini gerçekleştirmiş ve modern dünyayla kaynaştırmak düşüncesi bu konsilin temel amacı olmuştur. Konsilde tüm kararlar da bu doğrultuda alınmıştır. Aforozlar ve cezalandırmalar bu konsilde yer bulamamış, daha ılımlı ve anlayışlı bir tavır sergilenmiştir. İlk olarak başka dinler hakkında hoşgörü söylemleri de bu konsilde göze çarpan ayrıntılarından (Mayer 2000: 86-87).

Kilisenin konsilde aldığı kararlar değişimin ve yeniliğin göstergesidir. Modern dünyaya, tüm kurumların olduğu gibi Kilise'nin de ayak uydurması gerektiğinin din adamlarınca fark edildiği algılanabilir. Çatışma ortamından sakınıldığı ve evrensel bir hoşgörü rüzgârının estiği II. Vatikan Konsili, asıl hedefinin insan kazanmak olduğunu aldığı kararlarla pekiştirmiştir. *Gaudium et spes* ile birlikte sadece inananların değil inanmayanların da adil dünyanın işlerliğinde görev alması savunulur. Önceki tavırlarının aksine, Kilise artık diyaloga açık bir yapıya kavuştuğunu tüm kararlarıyla ilan eder. Konsilin diğer dinlere karşı samimi tavrı, din adamlarını anlayış ve yardımlaşmaya teşvik eder. II. Vatikan Konsili ile birlikte, din özgürlüğü bir söylem olmaktan öte bir hak olarak tüm Hıristiyan âlemine sunulmuştur (Mayer 2000: 87).

3.1.1.II. Vatikan Konsili'nin Katolik Kilisesi Açısından Önemi

II. Vatikan Konsili, Papa XXIII. John'un davetiyle 1962-1965 yılları arasında Roma'da gerçekleştirilmiş genel bir konsildir. Roma Katolik Kilisesi'ne göre, Hıristiyanlık tarihinin 21. ekümenik konsili sayılan bu konsil, Ortodoks ve Protestan Kiliseleri'ne göre Roma Katolik Kilisesi'nin kendi doktrinini ve dünyaya bakışını ilan ettiği, sadece Roma Kilisesi'ni bağlayan Latin karakterli bir konsildir. Bununla birlikte konsiller tarihinde rekor sayıda piskopos, ilahiyatçı, uzman ve temsilcinin iştirak ettiği, Ortodoks ve Protestan Kiliseleri'nin sadece müşahit sıfatıyla da olsa temsil edildiği II. Vatikan Konsili, dünyadaki bütün Hıristiyanları hatta bunun ötesinde dünyadaki bütün dinlere mensup insanları ilgilendiren kararların alındığı önemli bir konsil olarak Hıristiyanlık tarihindeki yerini almıştır (Güngör 2002: 137).

Roma Katolik Kilisesi II. Vatikan Konsili'ni, çağdaş dünyanın beraberinde getirdiği ve sadece Hıristiyan halkı değil bizzat Kilise'nin idari yapısını da derinden sarsan problemlerine çözüm bulmak ve bunun için gerekli reformları gerçekleştirmek amacıyla toplamıştır. Bu vesileyle Hıristiyan Dünyası'nın klasik problemi olan bölünmüşlük meselesini halletme yönünde adımlar atmak istemiştir. Ancak Konsil, büyük bir kısmı

Katolik inanç yapısından kaynaklanan problemler olduğu halde, doktrin konusunda muhafazakâr tutumunu devam ettirmiş ve dolayısıyla birçok problemi çözememiştir. Doktrin konusunda Roma'yı merkez alan bu muhafazakâr tutum hem iç problemlerin çözülememesine hem de bütün Hristiyanlarla gerçekleştirilmesi ümit edilen gerçek bir diyalogun yapılamamasına sebep olmuştur. Bu sebeple Konsil, problemler karşısında ümit edilen sonuçları alamamıştır (Güngör 2002: 138).

Konsil sonrasında yaşanan olumsuzlukların yanı sıra olumlu gelişmeler de bir hayli fazladır. Hristiyan halk ile arası açılan Kilise, kendisini eleştirme ve bu konuda tedbir alma fırsatı yakalamıştır. Etkili bir özeleştirme gerçekleştiren Kilise, özellikle çeşitli konsey ve toplantılarla somut kararlar almıştır. Kilisenin modernleşme gayreti ve kendini tekrar ifade etme çabaları yeni misyon çizmesi gerektiği sonucunu çıkarmıştır. Bu doğrultuda halk ve din adamları arasında Kilise'nin öğretileriyle şekillenen, samimi iletişim kurulması sağlanmıştır (Güngör 2002: 138).

II. Vatikan Konsili'nin çözemediği hatta üzerinde fazla durmayarak konsil sonrasına bıraktığı bazı problemler hala çözüm beklemektedir. Bunlar; Doğum kontrolü, karışık evlilikler, boşanmış eşlerin durumu ve rahiplerin bekârlığı gibi konulardır (Güngör 2002: 138).

3.1.2. II. Kilise'nin Beriki ve Öteki Tasavvurları: “Kilise” ve “Öteki” Olarak

Bu bölümde Kilise'nin diğer dinler ile ilgili çalışmalarından bahsedilmiştir.

3.1.2.1. I. Vatikan Konsili'nin Diğer Dinlerle İlgili Kararları

Katolik Kilisesinin İslamiyet'e bakışına önceki konuda değinilmiştir. Özellikle 1442 Floransa Konsili'nde takınılan sert tutum, uzun süre etkisini göstermiştir. Yüzyıllar sonra, dinler arası diyaloga önem vermek isteyen Katolik Kilisesi, II. Vatikan Konsili kararlarıyla 1442 kararlarının tersi ifadeler kullanmıştır (Kutay 2014: 43).

Konsil beyannamesinin *Nostra Aetate* isimli bölümü Katolik Kilisesi'nin kendi haricindeki dinlere yeni ve resmî bakış açısını 1965 tarihine kadar var olan geleneksel bakış açısına oranla neredeyse 'yüz seksen derece' değiştirmiştir (Kutay 2014: 43).

..Aynı şekilde dünyanın pek çok yerine yayılmış olan diğer bütün dinler farklı şekillerde insan kalbinin sıkıntısını çözmeyi amaçlamış ve çeşitli yöntemler göstermiştir: Dinsel öğretiler, yaşam kuralları ve ayin şekilleri gibi. Katolik Kilisesi bu dinlerden hiç birisinin gerçek ve kutsal kabul ettiğini reddetmemektedir. Kilise; bu dinlerin öğretilerini, kurallarını ve öğütlerini kısmen sapkınlaşmış da olsalar kutsal ve gerçek kabul edilen öğretiler olarak büyük bir ciddiyetle kabul eder ve kendilerinde tüm insanları aydınlatacak hakikat parıltıları var olduğunu kabul eder. Katolik Kilisesi ancak ve ancak İsa Mesih'i ilan etmekle vazifelidir. Zira İsa Mesih, Tanrı'nın dinin özünü kendisine verdiği ve bizi kendisiyle barıştıran kaynak olan "Yol, gerçek ve yaşam"dır. Bu sebeple Katolik Kilisesi, evlatlarını başka din müntesipleri ile akıllıca ve sevgi temelinde diyalog içinde olmaları ve ortak çalışmaları; bu kimselerin, manevi ve ahlâkî faziletleri ve sosyo-kültürel değerlerini tanımaları, savunmaları ve teşvik etmeleri konusunda uyarır.

Bu değişikliğin sebepleri her ne kadar *Nostra Ateate*'de izah edilmese de *Gaudium et Spes* isimli 'Katolik Kilisesi ve Dünya' başlıklı bölümde değişikliğin sebeplerini anlamaya yardımcı ipuçları yer almaktadır. *Gaudium et Spes* akıl almaz bir sür'atle günden güne değişen dünyanın ve bu değişimin getirileri kadar götürülerinin tahlilini yaptıktan sonra meseleye artık tüm dünyayı sarmış olan Ateizm penceresinden bakar (Kutay 2014: 43).

Her ne kadar Katolik Kilisesi, Ateizm'i açık bir biçimde reddetse de, inanan inanmayan herkesin birlikte yaşayacakları bir dünyayı birlikte imar etmek gibi bir zorunlulukları olduğunu da ifade eder. Şüphesiz bu düzgün ve zekice yürütülecek bir diyalog sonucu gerçekleşebilir. (Kutay 2014: 43)

Hoşgörü ve dinler arası diyalogun güçlenmesi için alınan önlemler ve bu konuda yapılan çalışmalar ışığında Katolik Kilisesi, günümüz dünyasında bireylerin özgürce yaşayacakları bir sosyal ortam hedeflemiştir. Bu hedef için devletlere de çeşitli sorumluluklar düşmektedir. Kilisenin bu gayretleri *Gaudium et Spes* ve *Dignitatis Humanae* de şu şekilde vurgulanmıştır: (Kutay 2014: 43-44).

"Vatikan Konsili, her kişinin kendi dinini seçme hakkına sahip olduğunu beyan eder. Bu özgürlük her kimsenin inancını seçerken toplumsal ve şahsî baskılardan uzak bir özgürlük ortamında, inancını hem özel hem şahsî alanda, gerek şahsen gerekse beraberindekilerle birlikte yaşayabilme hakkının engellenmemesi ve vicdanının hilafına bir zorlamayla karşı karşıya kalmaması esasına dayanır. Konsil, din özgürlüğünün insanın onurundan kaynaklandığını ve gerek vahiy gerekse insan aklı ile anlaşılabilceğini beyan

eder. Din özgürlüğü, toplumsal hayatta yasalarla da güvence altına alınmalı ve vatandaşlık hukukunda açıkça zikredilmelidir. Çünkü herkes, insanlık haysiyeti gereğince bir fert olmasının yanında akıl ve hür iradeye de sahiptir ve bu melekeler onu yaratılış gayesini anlamak ve hakikati araştırmakla yükümlü kılar. Bu, aynı zamanda vicdani bir görevdir. Hak ve hakikati bulan herkes ise hakikat olarak inandığına sadakatle inanmak ve gereğince yaşamakla yükümlüdür. Dış baskılardan azade olmayan ve psikolojik olarak kendini hür hissedemeyen hiç kimse, bu asli vazifesini yerine getiremez. Bu sebeple din özgürlüğü kişiden kişiye değişebilir bir yargı değil; insan doğasının bir gereğidir. Tüm bu sebeplerle dinî özgürlükler gerçeği aramakla mükellef olan insanoğlundan esirgenemez ve adil bir düzende dinî özgürlüklerin engellenmesi düşünülemez.”

1442 Floransa Konsili’nde kabul görmüş sert ifadeler Katolik Kilisesi tarafından II. Vatikan Konsili’nde değiştirilmiştir. Özellikle Hıristiyanlık haricindeki dinlere mensup olanların kurtuluşa eremeyecekleri fikri, değiştirilmiş kararlar içindedir. Bu ve benzeri konular beyannamede *Lumen Gentium* ismi ile şu şekilde aktarılmıştır:

İsa Mesih ve onun kutsal Kilisesi’ni kendi kabahati olmaksızın tanımayan; ancak temiz bir kalple ve samimi bir şekilde Tanrı’yı arayan ve Tanrı tarafından vicdanına gizlenmiş olan emirlere riayet ederek merhametle muamele eden herkes kurtuluşa erebilir(Kutay 2014: 45).

Yine *Lumen Gentium*’da yer alan şu cümle bizzat Müslümanları muhatap almaktadır:

Tanrı’nın tüm insanlığı kurtarma dileği yaratıcıyı tanıyanları, özellikle Müslümanları da kapsamaktadır. Müslümanlar, İbrahim Peygamber’in inancını tasdik etmekte, bizimle birlikte merhametli ve hesap günü insanları yargılayacak olan bir tek Tanrı’ya tapmaktadırlar(Kutay 2014: 45).

Floransa Konsili’nde Hıristiyan olmayan herkesin ölümden sonra kurtuluşa eremeyeceği açıkça ifade edilmişti. Bu bağlamda, Katolik Kilisesi kendinden başka hiçbir dinin ve seçilen hiçbir yolun doğru olmadığını savunuyordu. Bu söylem, II. Vatikan Konsili ile değiştirildi. Böylece Kilise, Tanrı inancını esas alarak, O’na inanan herkesin selamete ereceğini savunma yolunu seçti. Bu ifadeler, özellikle Müslümanları işaret etmek için kullanılmıştı. Konu, *Nostra Aetate* adlı bölümde ayrıntılı olarak şöyle ifade edilmiştir:

Katolik Kilisesi; hayy, merhametli ve kadir olan, yerleri ve gökleri yaratan ve insanoğluna seslenmiş olan bir tek Tanrı'ya kulluk eden Müslümanlara karşı da büyük saygı duymaktadır. Zira Müslümanlar; İslâm inancı gereğince, İbrahim Peygamber'in Tanrı'nın takdirine teslim olması gibi, Tanrı'nın hikmetli takdirine teslim olmaya gayret etmektedirler. Hz. İsa'yı her ne kadar Tanrı olarak kabul etmeseler de Peygamber olarak saygı göstermektedirler ve onun bakire annesi Meryem'e de büyük saygı göstermekte ve sık sık saygılı bir dindarlıkla anmaktadırlar. Müslümanlar, bundan başka Tanrı'nın tüm insanları diriltirek yargılayacağı ve herkese yaptığıının karşılığını vereceği yargılanma gününü beklemektedirler. Bu sebeple ahlâkî yaşama büyük önem vermekte ve Tanrı'yı dua, zekât ve oruç ile yüceltmektedirler. Her ne kadar geçmiş yüzyıllarda Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında çeşitli münakaşalar ve düşmanlıklar meydana gelmişse de; kutsal kurul, herkesi, geçmişi bir kenara bırakmaya, karşılıklı anlayışı geliştirmeye çalışmaya ve hep birlikte sosyal adaleti, ahlâkî faziletleri, barışı ve tüm insanların özgürlüğünü korumak ve teşvik etmek konusunda ikaz etmektedir(Kutay 2014: 45).

3.1.2.2. II. Vatikan Konsili Sonrası Dinler Arası Diyalog

II. Vatikan Konsili sayesinde dinler arası diyalog birçok yönde gelişmiştir. Konsil sona ermeden kısa bir süre önce, *Patrik Athenagoras* “Aristokles Spyrou, 1886-1972” ve VI. Paul, II. yüzyılda iki kilise tarafından vazgeçildiği resmen ilan edilen karşılıklı aforoz etmeleri dinsel bir törenle feshetmiştir. Bu olay Ortodoks ve Roma Katolik Kiliselerinin arasını bulmak için yeterli olamazken (son 10 yılda zorlukların arttığından bahsedilecektir), tek başına bile önemli bir girişimdir. Fakat diyalogdaki atılımlar Hristiyanlıkla sınırlı kalmamıştır. II. Vatikan Konsili'nde diğer dinlerden ilk defa olumlu bir şekilde bahsedildiği unutulmamalıdır. 1964'lerin başlarında, Papa VI. Paul diğer dinlere mensup insanlarla ilişki kurabilmek için Vatikan yönetimi bünyesinde özel bir bölüm tesis etmiştir. Önceleri “Hristiyan Olmayanlar Sekreteryası” olarak bilinen yer, 1988'de “Dinler Arası Diyalog İçin Papalık Konsili” şeklinde yeniden adlandırılmıştır. Bu kurum, diğer dinlere mensup inananlarla sürekli diyalog halinde olup birçok toplantı düzenlemiş ve örneğin İslâm'la diyaloga hasredilmiş özel komisyonlarla da ilişkisini sürdürmüştür (Mayer 2000: 87).

Son dönemlerde II. Vatikan Konsili'nde alınan karar gereği, dinler arası diyaloga fazlaca önem verilmiş ve bu konuda somut adımlar atılmıştır. Konsilden yaklaşık yirmi yıl sonra 1986 yılında İtalya'nın Assisi şehrinde tüm dünya dinlerinin davet edildiği büyük bir organizasyon gerçekleştirilmiştir. Bu davette amaç, tüm dünya dinleriyle bir ortamda toplanarak ortak sorunlara çözüm aramaktır. Farklı farklı dinler dünyanın hoşgörüsü ile donandığının göstergesidir ve bu dinler ayrılığını yok etmek imkânsızdır. Öyle ise dua

etmek için Assisi’de toplanmak geçerli bir nedendir. Bu organizasyona pek çok katılım olmuş ve özellikle Budistler fazlaca katılım göstermiştir (Mayer 2000: 87-88).

Assisi davetine katılan din adamları, bunun gibi sayısız toplantılara ve davetlere katılmış uzman kişilerdir. Toplantılarda yapılan görüşmelerin etkileri de oldukça büyüktür. Bu büyük etki özellikle Katolik çevrelerde kendisini hissettirmiştir. Toplantılar bazı Katolik çevrelerce olumsuz karşılanmıştır. Özellikle bazı Katolik çevreler, pagan dinlerin mensubu saydıkları kişilerin Assisi’deki toplantılara katılmalarını yadırgamıştır. Bu tür olumsuzluklara rağmen Assisi görüşmelerinin yapılması tüm dünyada geniş bir yankı uyandırmıştır. Dinler arası diyalog noktasında Assisi önemli bir sembol özelliği taşımaktadır (Mayer 2000: 87-88).

Bu toplantıda diğer dünya dinlerinde olduğu gibi, Roma Katolik Kilisesi misyoner zihniyetli dinî bir hareket olarak kalmıştır. Misyonların varlığı devam etmiş, insanlar ister seküler bir geçmişe, ister diğer inançlara sahip olsunlar, Roma Katolikliğine girmeye devam etmişlerdir. Çünkü Assisi ortak bir yalvarıştan ziyade, insanların dua etmek için bir araya geldiği bir toplantı olmuştur. 1986 yılının Ocak ayında Papa toplantıyı ilan ettiğinde “barış için dünya dua hareketi” cümlesini kullanmıştır. 1986 yılının Eylül ayındaki başka bir konuşmasında ise, geçmişte dinlerin elem verici yüzleşmelere katkıda bulunduklarını, dinler arasındaki farklılıkların devam ettiğini, fakat bu inançlı kadın ve erkeklerin barış yanlısı olarak bir araya gelmeleri gerektiğini açıklamıştır. Bunu, “çünkü inancımız dünyayı değiştirebilir” sözleriyle açıklamıştır. Assisi’deki toplantının sonunda ise Papa, katılımcılara şöyle seslenmiştir: “Barış mücadelesi dinî farklılıklardan üstündür. Bu bir hayat-memat meselesidir! Ve barış, salt insanî gayretlerin ötesindedir.” (Mayer 2000: 88).

Daha önce Kilise’nin dışında ilahi gerçek kabul etmeyen Kilise, II. Vatikan Konsili’ndeki yeni bir takım ifadelerle ilahi gerçeğin diğer dinlerde de bulunabileceğini kabul etmiştir. Ancak Konsil’de belirtilen diğer bir görüş ise; “Her ne kadar Kilise dışında kurtuluş mümkün olabilirse de mutlak kurtuluş Mesih ile mümkündür.” şeklindedir. Sözü edilen Konsil; Hristiyanlık dışındaki dinlerin kendi mensuplarını kurtuluşa götürebileceği konusunda hiçbir şey söylemediği gibi, bütün dokümanları, Hristiyanlık dışındaki dinlerde, kültürlerde ve geleneklerde ilahi gerçeğin ancak kırıntılar halinde bulunduğunu ifade etmektedir. Konsil kararlarında belirtilen bu ifadeler Kilise’nin misyoner karakterini ortaya koymaktadır (Sarıkçıoğlu 1990: 5). Hatta Kilise’nin mutlak kurtuluşu Mesih ile sınırlandırması diğer dinlerle yapmaya çalıştığı diyalogda da samimi olmadığını göstermektedir. Eğer dinler arasında diyalog gerekli ise, din mensupları hikmetin ve

kurtuluşun adresi olarak herhangi bir dini göstermemelidir. Aksi takdirde herkes kendi dinini mutlak kurtuluş unsuru olarak görür ve neticede dinler arasında mücadele ve çatışmalar devam eder. Hâlbuki dünya barışı için insanlığın günümüzde gerçek bir diyaloga, her zamankinden daha çok ihtiyacı vardır. Bu bağlamda dünyadaki bütün dinlerin mensuplarına önemli görevler düşmektedir (Oymak 2000: 174).

Sadece Hristiyanlık için değil tüm dünya dinlerini ilgilendiren kararların alındığı II. Vatikan Konsili özellikle dinler arası diyalog konusu dikkate değerdir. Konsil kararlarının etkilerini değerlendirmek için daha sonra da çeşitli toplantılar düzenlenmiştir. konsil kararlarının düzenli uygulanması ve etkilerinin artırılması için Papa II. John Paul Roma’da “Piskoposlar Toplantısı” tertip etmiştir. Konsil kararlarının kamuoyunda nasıl karşılandığını gözlemleyen din adamları, çeşitli değerlendirmeler yapmışlardır. Toplantılarda yapılan değerlendirmeler oldukça önemlidir. Çağdaş dünyanın dilinden anlayan, tecrübeli ve kendini geliştirmiş din adamları, Kilise’nin modern dünyaya uyum sağlayabilmesi için elzemdir. Ayrıca, Kilise’nin kendisini dünyaya yol gösteren tek güç olarak görmesi de pek sempatik bir tutum değildir. Kilise birçok yönden çağı yakalayamamış ve insanların ihtiyaçlarını karşılayamamıştır. Bu ve benzer gerekçeler yapılan toplantılarda dile getirilmiş “Piskoposlar Toplantısı” raporunda ifade edilmiştir. Neticesinde, bütün sorunların çözümü için dinler arası diyaloga gerekli önemin verilmesi üzerinde durulmuştur (Oymak 2000: 175).

3.1.2.3. II. Vatikan Konsili’nin Hristiyan-Müslüman İlişkilerine Etkisi

Hristiyanlığın genel tarihine bakıldığında, kendilerince kabul görmüş birtakım ifadeler rastlanır. Elbette Kilise ve Hristiyan mensupları, başlangıç noktası olarak İsa Mesih’i kabul etseler de din tarihini daha eski dönemlere taşımışlardır. Özellikle Kilise, Hz. İbrahim’den başlayan, Hz. İshak ve Hz. Yakub ve neticesinde Hz. İsa’da en güçlü ve en etkili halini alan Tanrı’nın dini kabul ettikleri Hristiyanlığın vekili olarak kendisini görmektedir. Din ve inanç sistemi İsa Mesih ile birlikte şekillenerek Hristiyanlık halini almıştır. Hristiyanlığın da tek ve mutlak koruyucusu Kilise’dir. Konu ile ilgili olarak genel değerlendirmeler ve çeşitli açıklamalar hemen hemen tüm konsillerde ifade edildiği gibi II. Vatikan Konsili’nde de yinelenmiştir. II. Vatikan Konsili’nde Kilisenin kendisi ve Hristiyanlık hakkındaki değerlendirmeleri şöyledir:

İsa Peygamber'in Kilisesi, Tanrı tarafından seçilmiştir. Kilise mutlak gücünü bundan alır. Ayrıca, Kilise'nin beslendiği bu güç daha öncesine, Hz. İshak, Hz. Yakub ve en öncesinde de Hz. İbrahim'e kadar dayanır. Katolik Kilisesi'ne göre Hristiyanlar Hz. İbrahim'in çocuklarıdır. Kilise, seçilmiş olan bu milletin esaret yurdundan kurtulmasında yatan sırdır. Öyle ki Tanrı tarafından Kilise kutsal görevler yüklenmiştir (Kutay 2014: 40).

II. Vatikan Konsili'nde, Hz. İsa dönemi hakkında da çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Çeşitli benzetmeler de kullanılarak Kilise tarafından Hristiyanlığın doğuşu resmedilmeye çalışılarak bu dinin nasıl birleştirici bir din olduğu fikri savunulmuştur. Yahudiler (seçilmişler olarak ifade edilir) Katolik Kilisesi'nin benzetmesine göre bereketli zeytin ağacıdır. Yahudi olmayanlar ise bu zeytin ağacına aşılınmış dallar gibidir. Benzetmeye göre Yahudi olmayanlar (zeytin ağacının dalları) ağaçtan beslenmektedir. Dolaylı yoldan Yahudi olmayanların varlığını sürdürmeleri de yine zeytin ağacına bağlıdır. Katolik Kilisesine göre İsa Mesih haça gerildiği zaman tüm Yahudileri ve Yahudi olmayanları tek bir çatı altında birleştirmiştir. Bu bağlamda İsa Mesih, seçilmişlerin içinden çıkmış ve Tanrı'nın dinini tüm insanlığa kurtuluş için sunmuştur. Yapılan açıklamalar neticesinde görülmektedir ki Hristiyanlık Tanrı'nın Yahudilik yerine sunduğu yeni dindir. Kilise, tüm Hristiyanları seçilmiş kabul edilen Yahudilerin yerine seçilmiş saymaktadır (Kutay 2014: 40).

Hristiyanlık ve Müslümanlık gibi iki farklı dinin tanışıklığı miladi 11. yüzyıla rastlar. Katolik Kilisesi'nin İslamiyet'le ilgili görüşler bildirmesi, İslamiyet'in dünya tarihinde doğuşu döneminde değildir. Öyle ki miladi 600'lü yıllarda varlığını hissettiren İslamiyet, özellikle 700'lü yıllardan itibaren varlığını tüm dünyaya hissettirmeye başlamıştır. Hızla yayılan ve insana değer veren bir din olması sebebiyle çokça insanı etkilemeye başlayan Müslümanlık, bir süre sonra diğer dinler için tehdit unsuru olarak algılanmıştır. Büyük ölçüde yayılım gösteren İslamiyet ile Hristiyanlık karşı karşıya gelmiş olsa da asıl temas 11 yüzyılda yaşanmıştır. Daha öncesinde İber yarımadasını ele geçiren Müslümanlar ile Hristiyanlar arasında sıcak temas sağlanmış olsa da Hristiyan Kilisesi bu yeni din hakkında pek söylemde bulunmamıştır. İslamiyet'in tehdit oluşturduğunu düşünen ve mevcut otoritesini korumaya çalışan Kilise, önlemler almaya başlamış ve İslamiyet hakkında karalama yapan eserlere müdahale etmemiştir (Kutay 2014: 40-41).

Hristiyan halkın İslamiyet'le tanışıklığı 1143 yılına rastlar. O tarihte Kur'an-ı Kerim, Latinceye çevrilmiştir. Elbette bu çeviri, yeni dinin tanınıp kavranması için değil, bir nevi karalama amaçlıdır. Fakir ve kolayca idare edilen halkı istedikleri gibi kandırmak amacıyla İskoç Alexander Ross, 1650'de *Pansebeia* adlı eserini yayımlar. Bu eser bilgi değil karalama amaçlı yazılmıştır. Haçlı Seferleri'ni tertip eden bu zihniyet, İslamiyet'i savaş ile ilişkilendirmiş, Hz. Muhammed'i de şeytana uyan ve çevresini kandırarak Hristiyanlığa düşman bir din yaratan biri olarak tanıtmıştır. Bu asılsız ve sapkın düşünceler, cahil ve yoksul halkın zihninde kalıcı olmuştur (Kutay 2014: 40-41).

Her ne kadar Doğu ve Batı arasında süregelen savaşlarda Hristiyanlar, İslam ülkelerinde o dönemdeki refahı, gelişmişliği ve özgürlüğü görmüş olsalar da bir türlü bu dini araştırma ihtiyacı duymamışlardır. Belki de Kilise, böyle bir ilgiyi baskı ile engellemiş olabilir. Slokastik dönemde, Avrupa karşısında bilim, tıp, sanat, edebiyat, felsefe ve daha birçok alanda gelişmiş bir İslam dünyası vardı. Ne kadar da kayıtsız kalındığı söylene de Katolik Kilisesi mensubu Aquin'li Thomas'ın felsefesinde gelişmiş İslam dünyasının izleri görülür. İslamiyet birçok Katolik düşünür için gizli bir esin kaynağı olmuştur (Kutay 2014: 40-41).

Ortaçağda Katolik Kilise'si, hiçbir şekilde İslamiyeti gerçek bir din olarak saymamıştır. Onlara göre İslamiyet pagan dinidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, İslamiyet Katolik Kilisesi'nin Hz. İbrahim'den beri süregelen dinler sıralamasında yoktur. İslamiyet'in, o dönemlerde Kilise tarafından pagan dinler arsında sayılmasının sebebi budur. Daha da ağırlı Ortaçağ Avrupa'sı Müslümanları dinsiz, tanrı tanımaz olarak adlandırır. Bunda Katolik Kilisesi'nin temellerini atan büyük ideologlar Origenes, Cyprian ve Augustinus Aurelius'un payı büyüktür. Her üçünün dile getirdiği ortak prensip aynıdır. Onlara göre: Katolik Kilisesi'nin haricinde bir kurtuluş yolu ve başka bir peygamber yoktur. Bu iddialı söylem, tüm Ortaçağ Avrupa'sını etkilemiş ve o dönem Avrupa'sının İslamiyet'e karşı bakışını net bir dille ifade etmiştir (Kutay 2014: 40-41).

Ortaçağda, Hristiyan dünyasının İslamiyet'e ve diğer bütün dinlere karşı tutumu, 1441 yılında gerçekleşen Floransa Konsili'nde açıkça gözler önüne serilmiştir. Bu konsilde, Katolik Kilisesi dışında tüm inanç sistemleri sapkınlıkla itham edilmiştir. Hristiyanlık haricinde tüm dinlerin mensupları kurtuluşa eremeyecektir. Konsilde açıkça ifade edilmiştir ki, Hristiyan olmayanlar, Yahudiler, Müslümanlar, diğer dinlere mensup olanlar, dinsizler hatta Hristiyanlıktan çıkanlar da dâhil olmak üzere herkes ebedi hayatta ateşlerde yanacaklardır. Sadece Katolik Kilisesi çatısı altında olanlar kurtuluşa erecektir.

Bu ve birçok konsildeki benzer ifadeler, Katolik Kilisesi'nin İslamiyet'e karşı tutumunu ortaya koymaktadır. İleriki dönemlerde Katolik Kilisesi, bu kemikleşmiş tutum ve davranışlarından vazgeçtiğini dünya kamuoyuna ifade etmek için çok zorlanacaktır (Kutay 2014: 40-41).

II. Vatikan Konsili ile alınan birçok karar resmiyet kazandıktan sonra geleneksel Katolik ideolojileri geçerliliğini yitirmeye başlamıştır. Bu durum Katolik Kilisesi'nin yeni bir yaklaşım ve Hristiyan toplumun beklentilerine cevap vermeye çalışması olarak değerlendirilir(Kutay 2014: 42).

Birçok dinde önemli ideologların düşünceleri genel tavır ve tutum halini alabilir. Nitekim aşırı milliyetçi Romalı Augustinus Aurelius da Hristiyanlığın diğer dinlere karşı tutumunu etkilemiştir. Barbar kavramı o dönemde Romalı olmayanlar için kullanılmaktaydı. Diğer dinlere karşı olumsuz yaklaşımlar hâkimdi. Daha sonraları özellikle bilim ve sanayideki gelişime bağlı olarak gelişen aydınlanma dönemiyle birlikte Avrupalı aydınların İslamiyet'e karşı ılımlı ve anlayışlı tavırlar sergiledikleri ve söylemlerinde olumlu ifadeler kullandıkları görülmektedir. Yalnız dışa kapalı ve sabit yapıyla Katolik Kilisesi II. Vatikan Konsili'ne kadar İslamiyet'e karşı pek ılımlı tavır sergilememiştir(Kutay 2014: 42).

3.2. II. Vatikan Konsili'nin Küresel Süreçteki Anlamı

Bu bölümde küreselleşme süreçleri ile II. Vatikan Konsili'nin küresel süreçteki anlamı üzerinde durulmuştur.

3.2.1. Din ve Küreselleş/tir/me Süreçleri

Küreselleşen dünyada dinlerin toplumsal formlarına ilişkin açıklamalar, genellikle, kutsal ve dindışı alanlar ile dinler arasındaki ilişkilerin sınırları ve bu sınırların nasıl oluşturulduğu sorusu çerçevesinde incelenmektedir. Bu soruya verilen yanıtlar, mekânsal, zamansal ve toplumsal yanıtlar olmak üzere üç grupta toplanabilir: İnsanlık tarihinin hemen hemen her döneminde kutsal mekânların, kutsal zamanların ve kutsal kişilerin varlığına rastlanmaktadır. Bu çerçevede, belli mekânlar din adına izole edebilir, belli zamanlar dini zamanlar olarak sınırlandırılabilir ve din belli insanlarla ilişkilendirilebilir. Ancak bu açıklamalar, genellikle, mutlak ve değişmez bir içeriğe sahip değildir. Kutsal mekânlar dinlere göre değişken ve geçici olabilir, kutsal zamanlar başlangıcı ve sonu itibarıyla belirsiz olabilir ve nihayet bireyler için kutsallık statüsü kazanılabilir ya da

kaybedilebilir. Ayrıca dini ve dindışı arasında bu tür bir tanımlamanın ima edeceği belirsizlik, içinde bulunduğu sosyal bağlama göre değişkenlik gösterebilir. Bu durumda dini olan ile *profane* “din dışı” olanı herhangi bir yöntemle birbirinden ayırmak, kültürel açıdan o kadar da önemli görünmemektedir (Çapçioğlu 2008: 172).

İnsanlık tarihinde ekonomi, devlet, siyaset, bilim ya da eğitim ve teknoloji gibi din alanı dışında güçlü sosyal sistemlerin gelişmesi, din alanında da değişimleri ve farklılıkları beraberinde getirmiştir. Tarihin farklı dönemlerinde ve farklı dinlere göre değişen dini toplumsal formlar, çeşitli dinlere mensup kişilerin aynı toplumda "bir arada yaşama" problemini de içeren pek çok sorunu dinlerin karşısına çıkarmıştır. Dini, hem dindışı kabul edilene göre başka bir şey olarak hem de başka dinlere kıyasla farklı bir olgu olarak yapılandırmanın iki yönlü zorluğu; nerede, ne zaman ve kim için hangi dinin uygulanacağını açıklayan biçimler ve mekanizmaların varlığını zorunlu kılmaktadır. Bu üç belirleme şekli de önemlidir. Bununla birlikte, diğerleri arasında kim için sorusu günümüz küresel toplumunda en önemli ve tartışmalı sorudur (Çapçioğlu 2008: 172).

Küreselleşme süreçleri arttıkça ve hızlandıkça globalleşmenin kip ve modelleri de daha karmaşık ve detaylı olmaktadır. Yerlilerin kültürel ve dini dinamikleri “ebedi ve tek yanlı kültürleş/tir/menin” nesnesi haline dönüştürülmektedir. Bu noktada, ya içleri boşaltılmış bir dini-kültürel yapı, ya da “Madonna kültü ” gibi kültürlerle mücadele içine sokulmuş çatışmacı, geleneğe taassupla kilitlenmiş ve reaksiyoner, savunmacı ve çoğu zamanda özür dileyici bir akidevî ve teolojik tarz ortaya çıkar. Ve bu durum, global pazarın sembolü olan McDonald-laşma marketinde dinin ve dini olanın analizini gerekli kılmaktadır(Yavuz 2007: 243-244).

3.2.2. II. Vatikan Konsili ve Küresel Köydeki/Kare Uzamlı Âlemdeki İmâları

II. Vatikan Konsili’nin o döneme kadar gerçekleşmiş diğer konsillerden farklı kararlara imza attığı görülmektedir. Kilisenin topladığı bu konsil, özellikle dinler arası diyalogu oluşturmak için çaba göstermiştir. Bu gayretin çeşitli nedenleri vardır. Tüm dünyada, özellikle Avrupa’daki hızlı değişim karşısında özeleştiriyi yapan Kilise, kendini yenileme ihtiyacı duymuştur. Yine bu dönemde Hristiyan halkın kendisinden gittikçe uzaklaştığını gören Kilise, tüm insanlığa kurtuluş yolunu göstermek olan misyonunu düşünerek daha ılımlı bir tavır sergilemeyi ve sempati kazanmayı tercih etmiştir. Hoşgörü adı altında tüm dünya dinlerine diyalog çağrısı yapan Katolik Kilisesi, bazı çevrelerce eleştirilmiştir. Kimilerine göre toplanan konsil tam bir fiyaskodur ve aldığı kararların

geçerliliği yoktur. Bu konsilde dogmatik kurallar alınmamış ve alınan kararlarda da önceki değerlere ters düşmemek için mümkün olduğu kadar esnek ifadeler kullanılmıştır (Güngör 2002: 140).

II. Vatikan Konsili esasen mevcut Katolik doktrini ve İncil'in mesajını modern düşünceye uygun edebi bir formül ve modern araştırma metotlarını kullanarak bütün insanlara sunmak istemiştir. Nitekim Papa XXIII. John, Ekim 1962'de Konsil'i açış için yaptığı resmi konuşmada şu ifadeleri kullanmıştır:

Eski doktrinin zenginliğini elde tutmak önemli bir şeydir; fakat onu formüle etmek ve yeniden teçhiz etmek ise bambaşka bir şeydir: ve bu öyle bir şeydir ki, sabır ve metanet gerektirse de büyük bir ihtimamla, her şeyi usulüne uydurarak ve ziyadesiyle pastoral karaktere sahip bir öğretiye yakışır biçimde yapılmalıdır(Güngör 2002: 140-141).

Papa bir başka konuşmasında ise aynı hedefi “zamanın ayırt edici işaretlerini yakalamak” olarak ifade etmiştir (Güngör 2002: 140-141).

Katolik Kilisesi, bütün dünya dinleriyle girmek istediği diyalogu II. Vatikan Konsili ile açıkça ilan etmiştir. Konsil sonrasında da bu konuda somut adımlar atılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, bu diyalogun sosyal, kültürel gerekçeleri de ifade edilmiştir. Bir anlamda dinler arası diyalog isteğinde bulunan Katolik Kilisesi, bu hoşgörü yüklü siması ile kendi halkının tekrar sempatisini kazanma gayretine girmiştir (Güngör 2002: 141).

II. Vatikan Konsili, Katolik Kilisesi'nin günümüz dünyası gereklerince yeniden yapılanarak, günümüz dünyasına uyum sağlaması amacıyla gerçekleştirilmiş son derece önemli bir konsildir. Kararları halen tartışılmakta, muhafazakâr Katolik çevrelerce hala sık sık eleştirilmekte ve etkileri günümüz sosyal yaşantısında halen hissedilmektedir. Konsil'in kararları Kilise'nin resmî görüşünü şekillendirmiştir ve Kilise bünyesinde yer alan herkes için bağlayıcıdır. Ancak konsilin dahi Katolik toplumunun 1200 yıllık geleneksel görüşünü kısa sürede değiştiremeyeceği aşîkârdır ve toplumun kanaatleri hakkında yorum yapmayı mümkün kılmamaktadır (Kutay 2014: 46).

Son dönemlerde başta Kilise olmak üzere birçok makamın Müslümanlık hakkındaki olumlu söylemleri etkili olmuştur. Bin yıldan fazla bir süredir Müslümanlar hakkında önyargılı yaklaşan ve sabit fikirli Hristiyan halk, son dönemlerde daha anlayışlı ve mütevazıdır. Diğer yandan, muhafazakâr Hristiyanlar hali hazırda İslamiyet'e karşı olumsuz tutum ve davranışlarını sürdürmektedir. Bunların tutumlarını destekleyen ve hatta örgütleyen kesimler olduğu aşîkârdır (Sarıkcıoğlu 1990: 5).

İslamiyet hakkında daha önceki dönemlerde yazılmış olan eserler, İslamiyet'i açıklamaktan çok onu karalar nitelikte idi. özellikle 1980 sonrasında kaleme alınan çalışmalar daha çok İslamiyet'i ve onun kaidelerini tanıtır niteliktedir. Önce tanı sonra eleştir ifadesi tersine işlemiştir. Yüzyıllar boyunca tanımadıkları bu kutsal dini sürekli eleştiren, yalanlayan ve inkâr eden Hristiyan dünyası özellikle son 50 yıldır bu kutsal dini kendi halkına yeni yeni tanıtmaya başlamıştır. Neticesinde Hristiyan halk, oldukça eski ancak kendileri için ise çok yeni olan bu kutsal dini anlamaya başlamış ve kendi değerlerini sorgular olmuştur. Hristiyan ilahiyatçısı H. Küng, bir eserinde Amos ve Hose'ayı, İşaya ve Yermia'yı Peygamber kabul ettiklerini ancak Hz. Muhammed'i peşin hükümle reddettiklerini vurgular. Bu ifade, yaptıkları büyük hatayı sorgulayan net bir yaklaşımdır (Sarıkcıoğlu 1990: 5).

Papa, 14 Şubat 1982'de Nijerya Kaduna'da yaptığı konuşmada Kur'an'dan "Kutsal Kitap" olarak bahsetmiştir. Bu ilk anda bir iltifat olarak düşünülse de, İslama karşı değişen tavır dikkate alınır, ciddiye alma gereği duyulabilir (Sarıkcıoğlu 1990: 5).

SONUÇ

Hristiyanlıkta özellikle Hz. İsa'nın ömrünün, dini yeterince yayma noktasında yeterli olmaması başlangıçta bazı eksikliklerin ve buna bağlı olumsuzlukları meydana gelmesinde etkin olduğu tarihsel bir gerçekliktir. Bu tarihsel duruma süreç içerisinde ortaya çıkan sosyo-kültürel, sosyo-politik ve sosyo-teolojik durumlar ve şartlar, Hristiyanlar açısından mensubu oldukları dinin öğretilerini anlama sürecinde ciddi problemler ortaya koyduğu bilinmektedir. Dini anlamak ve ortaya çıkan sorunları çözmek için Hristiyanlık tarihinde “konsil” adı verilen ve *ekümenik* “evrensel” boyutta düzenlenen dinî (lütfen teo-politik ve teo-kültürel olarak okuyunuz) toplantılar yapılmıştır. Bir anlamda “konsil” sayesinde dinin esaslarını tespit etmek, ortak değerler ve kurallar belirlemek suretiyle Hristiyanlığın yaşatılması ve büyümesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada, Hristiyanlık tarihi boyunca birçok kez gerçekleştirilen konsillerde alınan kararlar ve bu kararları uygulama noktasında yaşananlar anlatılmaya çalışılmıştır. Bu noktada II. Vatikan Konsili ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

İlk yapılan konsiller ile günümüze en yakın tarihlerde gerçekleştirilen konsillerin içeriği farklı olsa bile genelde amacın şu olduğu ifade edilebilir: Aynı dine inananların farklı düşüncelerle oluşabilen tartışmaları bir karara bağlamak; böylece birlik ve bütünlüğün bozulmasını önlemek olduğu görülmektedir.

II. Vatikan Konsili ise, içerik açısından incelendiğinde konsil’de sadece kendi dinlerine inanan kişileri değil, tüm dinlere mensup inanan ve inanmayan bireyleri kapsayacak şekilde bir bütünlük ve “ekümenik” ortamının yaratılmasının hedeflendiği görülmektedir. Bu durum, çalışmada belirtildiği üzere, II. Vatikan Konsilini daha önce yapılmış bütün konsillerden ayıran, küresel çapta kuşatıcılığı, iması ve etkisi olacağı düşünülen en önemli durumdur. Görünen o ki; bu noktada esas amaç, oldukça hızlı gelişen ve yeniden inşa süreçlerindeki yeni dünya düzenine Roma Katolik Kilisesi’nin uyum sağlamasına, varoluş ifadesine ve konjonktürel şartları aşma iradesine yardımcı olmaktır.

Pek çok eleştiriye maruz kalan II. Vatikan Konsili kararları ve bu kararların uygulama süreci incelendiğinde, tahmin ve takdir edilebileceği gibi, Konsil’in amacına tam olarak ulaşamadığı söylenebilir. Alınan kararlar neticesinde uygulamada bazı olumlu gelişmeler gerçekleşse de yüzyıllardır devam eden inanışlar sonucunda insanların farklı dinlere ve o dinlere inanan bireylere olan yaklaşımlarının bir anda değişmesini beklemek

yanlış olacaktır. Bu bir süreç meselesidir ve konsil sonrası Kilisenin de yapmaya çalıştığı bu olduğu görülmektedir.

Hristiyanlık inancında diğer dinlere olan bakış açısını değiştirmeyi hedefleyen II. Vatikan Konsili kararları sonucunda, belirli aralıklarla farklı dinlere mensup inananları bir araya getirmek, bu dinlere mensup bireyleri yerinde ziyaret etmek, kiliselerde verilecek vaazlarda özellikle “dinlere hoşgörü” konusuna eğilmek, başta dinlerarası diyalogu geliştirmek gibi temel bazı görevler Hristiyanlara yüklenmiş bir misyon olarak görülmektedir.

Her konsilin yakın, orta ve uzak olmak üzere pek çok amaç, hedef, gaye, misyon ve vizyonu olmak beklenebilecek bir durumdur. II. Vatikan Konsili bağlamında da Hristiyan olmayanlar için şunları ifade etmek yerinde olacaktır. Hiçbir teoloji sadece teoloji ve münhasıran inanç meselesi değildir. Böylesine “evrensel” imaları olan bir Konsil’in anlam ve imâlarını, gaî işaret ve semiotiğini tam ve uygun bir şekilde anlamaya çalışmak “küresel köy” halindeki uzamımızda artık bir zorunluluk olarak kendini dayatmaktadır. Güzel ve hayırlı olanların bütüncül ve gerçekçiliğini takip ve kontrol etme bilinci de bu meyanda zikredilebilecek sorumluluklardandır. Aksi durumda ise, söylem ve ideal ile eylem ve reel olan arasındaki çatışma ve kopukluk sadece sosyal ve politik açıdan değil, dinî ve kültürel açıdan da büyük kopmalara, boşluklara ve savrulmalara yol açabilecektir.

Özetle; II. Vatikan Konsili’nde alınan böylesine önemli kararların bir anda küresel çapta büyük değişimler getirmesini beklemek doğru olmayacaktır. Öte yandan, bu kararların küresel süreçlerdeki anlamlarını ve imâlarını da yerinde, gerçekçi ve basiretle anlamaya ve konumlandırmaya çalışmak önemlidir. Din bir bütündür; adalet de öyle. İdeal olan reel olanı takip edebildiği oranda ve çapta bir bütüncüllük arz eder; aksi durumda ise, ya ideal olan reel olana kurban edilmekte, ya da reel olan ideal uğruna askıya alınmaktadır. Tüm diyalog, kardeşlik, bütünlük, “potansiyel inananlar” gibi ifade ve ideal projeler ancak reel eko-politik ve teo-kültürün paralel ve eş zamanlı olmasıyla anlamlı ve inanılır olabilir. “Üçüncü dünya” ülkeleri özelinde eko-politik olarak adaletsizliğin cârî olduğu bir ortamda ideal diyalog söylemleri sadece mitosların vicdan katarsisi benzeri bir rol oynayabilir ancak.

KAYNAKÇA

- Adam, Baki. “Katolik Kilisesi ve Kapsayıcı Yaklaşım”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt:17, Sayfa: 358-364, 1998.
- Akdaş, Hacer. “Hristiyanlığın Kurumsallaşmasında İlk Dönem Konsillerinin Rolü”, *Yüksek Lisans Tezi*, Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, 2009.
- Ataşağın, Galip. “Hristiyanlığın Tanıtımı, Yorumu ve Kurumsallaşmasında Sembollerin Yeri”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: X, Sayfa: 181-199, Konya, 2000.
- Aydın, Mehmet. *Hristiyan Genel Konsilleri Ve II. Vatikan Konsili*, Konya: SÜİF Yayınları, 1991.
- Aydın, Mehmet. *Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık*, Ankara: TDV Yayınları, 1995.
- Aydın, Mehmet. “Konsillerin Hristiyanlıktaki Yeri ve Önemi”, *Dinler Tarihi Araştırmaları-III (2000. Yılında Hristiyanlık-Dünü, Bugünü, Yarını)*, Dinler Tarihi Derneği, Yayın No: 3, Sayfa: 107-117, Ankara, 2002.
- Baş, Bilal. “Bir Hristiyan Mezhebi Olarak Aryüşçülük”, *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul, 1999.
- Challaye, Felicien. *Dinler Tarihi*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1998.
- Christus Dominus. *Decree Concerning The Pastoral Office Of Bishops In The Church*, Proclaimed by His Holiness, Pope Paul VI on October 28, 1965.
- Clercq, Charles. *Histoire Des Conciles*, Paris, 1949.
- Çapçioğlu, İhsan. “Küreselleşme, Kültür ve Din”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:2, Sayfa: 153-183, 2008.
- Çatalbaş, Resul. “Anglikan Kilisesi’nin Ortaya Çıkışı ve Özellikleri”, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, 2006.
- Dei Verbiium. *Dogmatic Constitution On Divine Revelation*, Solemnly Promulgated By His Holiness Pope Paul VI on November 18, 1965.

- Dignitatis Humanae. *Declaration On Religious Freedom, On The Right Of The Person And Of Communities To Social And Civil Freedom In Matters Religious* Promulgated By His Holiness Pope Paul VI on December 7, 1965.
- Durak, Nihat. “Süryaniler Açısından 451 Kadıköy Konsili”, *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, İstanbul, 1993.
- Dvornik, Francis. “Which Councils Are Ecumenical?”, *Journal Of Ecumenical Studies*, 3(2), 1966, pp. 314-328.
- Gaudium et Spes. *Sevinç ve Umut*, Günümüz Dünyasında Kilise Hakkında Havarisel Bildiri, St. Petrus Kilisesi, Roma, 7 Aralık 1965.
- Güngör, Ali İsmail. *Vatikan Misyon ve Diyalog*, Ankara: Alperen Yayınları, 2002.
- Kısakürek, Evin Esmen&Kısakürek, Arda. *Bizimkiler: Anadolu Merkezli Dünya Tarihi* (14. Kitap), <http://www.dunya-tarihi.com/index.asp?PageID=30> sitesinden 20.01.2015 tarihinde indirilmiştir.
- Kutay, M. Taceddin. *II. Vatikan Konsili ve Hristiyan-Müslüman İlişkilerine Etkisi*, <http://www.ihlmeslekdersleri.com/forum/index.php?topic=726.0> sitesinden 21.12.2014 tarihinde indirilmiştir.
- Küçük, Abdurrahman. “Gregoryen Ermeni Kilisesi’nin Oluşması ve Konsil Kararları Karşısındaki Tutumu”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:35, Sayı:1, Sayfa:117-154, Ankara, 1996.
- Küng, Hans. *The Council, Reform and Reunion*, Sheed and Ward, 1961.
- Lumen Gentium. *Dogmatic Constitution On The Church*, Solemnly Promulgated By His Holiness Pope Paul VI on November 21, 1964.
- Mayer, Jean François. “II. Vatikan Konsili’nden Sonra Hristiyan Dünyasındaki Yeni Temayüller ve Gelişmeler”, *Divan: İlmi Araştırmalar*(İstanbul: Bilim ve Sanat Vakfı Yayınları), Yıl:5, Sayı:9, Sayfa: 75-112, 2000.
- Migne, M. Labbe. *Encyclopedie Theologique*, Volume:33, Barriere D’enfer De Paris, 1850.
- Nostra Aetate. *Declaration On The Relation Of The Church To Non-Christian Religions*, Proclaimed By His Holiness Pope Paul VI on October 28, 1965.
- O’Malley, John W. “Reform, Historical Consciousness And Vatican II’s Aggiornamento”, *Theological Studies*, December(32), Pp. 573-601, 1971.

- Optatum Totius. *Decree On Priestly Training*, Proclaimed By His Holiness Pope Paul VI on October 28, 1965.
- Oymak, İskender. “Dinlerarası Diyaloğa İlişkin Görüş ve Düşünceler”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 5, Sayfa: 169-192, Elazığ, 2000.
- Perfectae Caritatis. *Decree On The Adaptation And Renewal Of Religous Life*, Proclaimed By His Holiness Pope Paul VI on October 28, 1965.
- Sactosanctum Concilium. *Constitution On The Sacred Liturgy*, Solemnly Promulgated By His Holiness Pope Paul VI on December 4, 1963.
- Sarıkcıoğlu, Ekrem. “İslam Hristiyan Diyaloğuna Genel Bir Bakış”, *Samsun On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 4/3-11, Sayfa: 3-11, Samsun, 1990.
- Sinanoğlu, Mustafa. “Hristiyan ve İslam Kaynaklarında Tartışmalı Bir Dini Toplantı: İznik Konsili”, *İslam Araştırmaları Dergisi*, Sayı:6, Sayfa: 1-16, İstanbul, 2001.
- Şahin, Süreyya. “Doğu-Batı Kiliseleri Ayrılımları ve Sebepleri”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:4, Sayfa: 311-329, İstanbul, 1986.
- Tanner, Norman P. *Decrees Of The Ecumenical Councils*, Sheed&Ward and Georgetown University Press, 1990.
- Unitatis Redintegratio. *Decree On Ecumenism*, Rome at St. Peter's, November 21, 1964.
- Yalçın, Emrullah. “Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi’nin Ekümenikliği Tartışmaları ve Gerçekler”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı:50, Güz, Sayfa: 479-514, Ankara, 2012.
- Yalduz, Alparslan. “Konsillerin Hristiyanlık Tarihindeki Yeri ve İznik Konsili”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:12, Sayı:2, Sayfa:257-296, Bursa, 2003.
- Yavuz, Şevket. “Dinler ve Tarih Bağlamında Küreselleş/tir/me: Din Bir Bağ Mı, Yoksa Meta Mı”, *Journal Of Islamic Research*, Cilt:20, Sayı:2, Sayfa:239-248.
- Yılmaz, Ayşe. “Sosyal ve Siyasi Olayların Konsillere Tesiri”, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Konya, 2010.